

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Březnická farnost a její lidé v 19. a 1. polovině 20. století perspektivou farní
kroniky

Klára Hanzlíková

Vedoucí práce: PhDr. Jan Zdichynec, Ph.D.

Studijní program: Geografie se zaměřením na vzdělávání, Dějepis se zaměřením na
vzdělávání

Studijní obor: UB-ZD

2024

Čestné prohlášení

Odevzdáním této bakalářské práce na téma „Březnická farnost a její lidé v 19. a 1. polovině 20. století perspektivou farní kroniky“ potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne .....

.....

podpis

Poděkování

Mé upřímné a srdečné poděkování patří vedoucímu práce PhDr. Janu Zdichyncovi, Ph.D., a to nejen za odborné vedení, cenné rady a připomínky, ale také za velkou podporu, trpělivost a laskavý přístup. Poděkování patří také našemu současnému březnickému faráři P. PhDr. Mgr. Jozefu Gumenickému za cenné informace k mému tématu.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá náboženským a církevním životem v březnické farnosti v 19. a 1. polovině 20. století. V úvodní části geograficky vymezuje polohu Březnice, jakožto města ležícího v periferní oblasti, v průběhu dějin. Další část se věnuje historickému vývoji březnického panství s důrazem na církevní a náboženské poměry. Následuje představení a charakteristika hlavního pramene a jeho dodatků. Samotná analýza Pamětní knihy je pak rozdělena na tři časová období, ve kterých práce sleduje vývoj v rámci jednotlivých tematických celků. Každé období začíná představením autorů Pamětní knihy a pokračuje tematickými okruhy spjatými s životem ve farnosti. Poslední období je vzhledem ke značnému a detailnějšímu množství zápisů obohaceno i o tabulky charakterizující církevní strukturu ve farnosti. Na konci práce je uveden seznam pramenů a literatury, včetně příloh, které obsahují fotografie Březnice.

KLÍČOVÁ SLOVA

Březnice; Bozeňsko; farnost; kronika; náboženský život; kostel; církevní struktura; slavnosti; poutě; církevní struktura; údržba fary; jezuité; 19. století; 20. století; kněží; Stanislav Suda; Tomáš Fabián; Tomáš Petrželka; Josef Hynek; Vincenc Ulrich; František Šembera

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with religious and church life in the parish of Březnice in the 19th and the first half of the 20th century. In the introductory part, it geographically defines the location of Březnice, as a town situated in the periphery, throughout history. The next part is devoted to the historical development of the Březnice demense, with an emphasis on ecclesiastical and religious conditions. This is followed by an introduction and characterization of the main source and its appendices. The analysis of the Memorial Book itself is then divided into three time periods, in which it traces the development within the framework of individual thematic units. Each period begins with an introduction to the authors of the Memorial Book and continues with thematic areas related to parish life. The last period is also enriched by tables characterising the ecclesiastical structure in the parish, thanks to the considerable and more detailed number of entries. A list of sources and literature is given at the end of the work, including appendices containing photographs of Březnice.

KEYWORDS

Březnice; region of Bozeň; parish; chronicle; religious life; church; church structure; festivals; pilgrimages; parish maintenance; jesuits; 19th century; 20th century; priests; Stanislav Suda; Tomáš Fabián; Tomáš Petrželka; Josef Hynek; Vincenc Ulrich; František Šembera

Obsah

---

1. Úvod.....	8
2. Region Březnicka	9
2.1. Božeňsko	10
3. Panství Březnice	12
3.1. Jezuité a farní poměry	16
4. Charakteristika pramenů.....	21
4.1. Pamětní kniha	22
4.2. Dodatky ku kronice Březnické	23
5. Církevní a náboženský život březnické farnosti očima kronikářů	24
5.1. Farnost v letech 1837–1871.....	25
5.1.1. Kněží – autoři, kooperátoři, kaplani a ostatní.....	25
5.1.1.1. Autoři.....	25
5.1.2. Farní beneficium.....	26
5.1.3. Počasí	26
5.1.4. Oprava kostela a farních budov	27
5.1.5. Život ve farnosti	28
5.2. Farnost v letech 1871–1902.....	29
5.2.1. Kooperátoři a další kněží.....	29
5.2.2. Autoři	30
5.2.3. Farní beneficium a hospodaření farnosti	33
5.2.4. Počasí	34
5.2.5. Oprava a údržba farního kostela a dalších budov ve farnosti.....	35
5.2.6. Dary.....	36
5.2.7. Farní pozemky.....	36
5.2.8. Vizitace.....	37
5.2.9. Každodenní život ve farnosti.....	39
5.3. Farnost v letech 1902–1945.....	42
5.3.1. Autoři	42
5.3.2. Hospodaření	44
5.3.3. Počasí	45
5.3.4. Oprava a údržba farních budov	45
5.3.5. Osud zvonů.....	47
5.3.6. Dary.....	49
5.3.7. Farní pozemky.....	49

5.3.8. Religiozita	50
5.3.9. Lidé ve farnosti.....	52
6. Závěr.....	57
7. Seznam literatury a použitých pramenů	59

1. Úvod

Město Březnice, nacházející se na rozhraní okresů a krajů, nedaleko okresního města Příbram, je kvůli své poloze často hodnoceno jako periferní oblast – v tomto případě jde z pohledu sociální geografie o vnitřní periferii. Přestože se jedná o město s bohatou historií, bohužel nepatří v současnosti mezi hojně navštěvovaná místa. V průběhu dějin se její význam a postavení měnilo, významný obrat nastal v 17. století založením jezuitské koleje Příbíkem Jeníškem. Březnice se stala duchovním centrem pro okolí pro necelých 130 let. Mimo vzdělávání se jezuité soustředili také na misijní a pastorační činnost a ovlivňovali tak každodenní život obyvatel. Toto období je už ale vcelku zpracované regionálními historiky. Pokud je ale nějaké bílé místo v historii Březnice, je to právě ono „dlouhé 19. století“, ve kterém se Březnice musela potýkat s následky zrušení Tovaryšstva Ježíšova a změnou významové role Březnice.

Předmětem a základem historického bádání této práce je dosud nevydaná a málo využitá *Pamětní kniha* založená v roce 1837 a k ní náležící *Dodatky ku kronice Březnické*. *Pamětní knihu* jsem se rozhodla označovat kromě vlastního názvu také jako farní kroniku, abych tím zamezila opakování stejných formulací. Zároveň jsem se rozhodla pro co nejvěrnější autenticitu zápisků, a tak jsou citace z kroniky transliterovány.

Cílem práce je na základě tohoto historického pramene představit církevní život a náboženské prožívání v březnické farnosti v 19. a 1. polovině 20. století. Nezbytnou součástí je také charakteristika *Pamětní knihy* po její obsahové a formální stránce. Při studování v *Pamětní knize* jsem se snažila odpovědět na výzkumné otázky: Jaká jsou hlavní témata zápisů v *Pamětní knize* a jak její autoři reflektovali aktuální dění ve farnosti, regionu i zemi? Jak lidé ve farnosti prožívali svoji víru? Jakým způsobem se farnost vyvíjela a s jakými problémy se musela potýkat? Jakými změnami prošel kostel a farní budovy?

O Březnici vyšla zatím jediná ucelenější monografie, a to *Březnice slovem i obrazem* od Jaroslava Kozlíka, vydaná Městem Březnice v roce 2019. Kniha však není k běžnému dostání v knihkupectví, jedná se spíše o místní publikaci, která není ani evidována v katalogu Národní knihovny. Je však k dispozici ve Státním okresním archivu v Příbrami nebo je k zakoupení v březnickém Infocentru. Kniha zpracovává nejstarší historii města až po současnost a na konci svou pozornost zaměřuje na významné památky. Důležitou osobou byl Ludvík Fürst, který svou činností podpořil zájem o Březnici a zasloužil se tak o rozvoj regionální historie. Napsal řadu studií a článků o historii Březnice, které byly vydávány např. ve sborníku *Božeňsko*, který sám redigoval. V roce 1939 působil jako hlavní organizátor oslav Hanuš z Kolovrat, do kterých se zapojilo i město Rychnov nad Kněžnou (kde byl Hanuš pochován). Významnou osobností byl březnický farář Stanislav Suda (zastávající úřad v letech 1926–1946), a to nejen z hlediska duchovní činnosti, ale také ve veřejné sféře města (byl zvolen členem městské rady). Jeho činnost jako březnického faráře bude podrobně rozebrána v dalších částech práce. Svůj zájem o historii Březnice projevil vydáním knihy *Březnické kostely*, ve které důkladně popsal historii a vývoj

březnických kostelů včetně zaniklého kostela sv. Mikuláše. O regionální historii se zabýval už jeho předchůdce kněz Tomáš Fabián, který shromáždil informace z různých pramenů o Březnici a zaznamenal je do *Dodatků ku kronice farnosti*, která je také předmětem historického bádání. Několik článků o Březnici vydal také Msgre Jan Pavel Hille, kněz a děkan v Blatné. Jeho hluboký zájem o historii ho vedl k sepsání řady monografií o dějinách jeho působišť, velmi tak přispěl k regionálním dějinám Blatenska např. kláštera Lnářů, Kadova, Třemšína. Na jeho práci *O historii gymnasia a semináře*, pak navazuje Miloslav Volf ve Vlastivědném sborníku *Podbrdsko*. Většinu informací o konkrétních obdobích můžeme najít v regionálních a vlastivědných sbornících (*Božeňsko, Podbrdsko...*) nebo ve *Věstníku Městské spořitelny*.

Důležitou prací ke starším dějinám Březnice je diplomová práce Kateřiny Wágnerové, kterou zpřístupnila nejstarší dochovanou březnickou městskou knihu (1454–1630). Neméně důležitou prací byla pro mě seminární práce Kristýny Doležalové, která jednala o dnes již zbořeném kostelu sv. Mikuláše.

2. Region Březnicka

Březnice je menší město, nacházející se ve Středočeském kraji v okrese Příbram, s počtem obyvatel 3 511 (k roku 2022).¹ Známa je zejména díky renesančnímu zámku s anglickým parkem ležícímu při řece Vlčavě. Druhým dominantním prvkem města je raně barokní kostel svatého Ignáce z Loyoly a svatého Františka Xaverského, vévodící náměstí. Jeho poloha mu zaručuje, že si ho každý všimne jako první, bez ohledu na to, z které strany se na město dívá. Kostel je částečně obklopen bývalou jezuitskou kolejí, ve které je dnes umístěno Městské Muzeum a Galerie Ludvíka Kuby. Nedaleko náměstí se pak nachází bývalé židovské ghetto Lokšany, v jehož centru stojí nově zrekonstruovaná synagoga. Za zmínku také stojí kostel sv. Rocha na místním hřbitově, který byl stejně jako jezuitský kostel a kolej postaven Carlem Luragem.

Poloha Březnice je charakteristická nedalekým pásmem Brd na severozápadě a řekou Vltavou protékající krajinou na východě. Samotná Březnice je pak součástí Středočeské pahorkatiny, typickou mírně až středně zvlněným reliéfem. Důležitým aspektem krajiny je i řeka Vlčava pramenící v brdských lesích u Rožmitálu pod Třemšínem, protékající tamějšími rybníky. Zajímavostí je, že řeka Vlčava nese svůj název až do Březnice, od které se pak až po svůj soutok nazývá Skalice. V okolí se mimo polí nachází i lesy, které podle některých autorů mohou stát za pojmenováním města. Jedním z autorů je August Sedláček, který název Březnice odvozuje od březových hájků, které byly v jejím blízkém okolí.²

---

¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2012). *Počet obyvatel v obcích (k 1. 1.2022)*, ČSÚ, 2022.

² SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého*. Díl jedenáctý, Prácheňsko. Praha: Argo, 1997, s. 221.

Etymologií Březnice se zabýval i Tomáš Fabián, březnický kněz, jenž z různých pramenů napsal *Dodatky ku kronice Březnické*. Ohledně původu slova se přiklání k názoru Bohuslava Balbína, který odvozuje název Březnice od březového lesa táhnoucího se až k Březovým horám.³ Nejednalo by se o jev ojedinělý, neboť sám odkazuje na řadu dalších vesnic pojmenovaných po lesích: Smrkovice, Vrbice, Dubíkov. Jako méně pravděpodobnou možnost pak Tomáš Fabián uvedl původ od slova „břežiti“, což mělo znamenat dobývání stříbra.⁴ To však vyvrací tím, že se v Březnici netěžilo a ani podobné slovo nezná.

Vzhledem ke svému umístění zajišťovalo hlavní obživu v březnickém regionu zemědělství, a to až do 20. let 20. století.⁵ Ještě v roce 1920 se k zemědělství hlásilo 65 % obyvatel v Březnici, ačkoli se tam postupně rozvíjel také průmysl.⁶ Z podniků to byly: parní pila F. Bierhanzla, továrna Vera, pobočka Radlické mlékárny, cihelna, pivovar a lihovar.⁷ Spolu s investicemi do průmyslu se rozrůstalo samo město, do kterého se stěhovalo vesničané. Neobvyklostí pak bylo, že minimum nově postavených budov bylo financováno z podpory státu.⁸

2.1. Božeňsko

Město Březnice je v současnosti situované na samém rozhraní okresů a krajů. Kdybychom zamířili pár kilometrů z Březnice směrem na jih, došli bychom do Jihočeského kraje, konkrétně do okresu Písek. Kdybychom zase cestovali směrem na západ, dostali bychom se do Plzeňského kraje (bylo by to ovšem podstatně dál než do Jihočeského kraje). Není proto divu, že město spadalo v průběhu historie k různým správním celkům. Zpočátku byla Březnice a její okolí součástí tzv. Božeňska. Jednalo se o správní jednotku raného českého státu, o které existují písemné zmínky už z 11. století, pravděpodobně ale vznikla se samotnými počátky státní organizace.⁹ Podle Miloslava Volfa mohlo Božeňsko patřit (za předpokladu, že by se jednalo o hradecký kraj) do správní jednotky státu Slavníkova a pod Přemyslovskou svrchovanost se dostalo až po roce 995. Po kom ale nebo po čem bylo Božeňsko pojmenované? Podle Sedláčka se jednalo o odvozeninu z názvu řeky Božes, dnešní Vlčavy protékající Březnicí, anebo se

---

³ SOkA Příbram, fond Děkanství Březnice, *Dodatky ku kronice Březnické*. Arch 3. Dále cituji jako *Dodatky ku kronice Březnické*.

⁴ *Dodatky ku kronice Březnické*, arch 3.

⁵ POPELKA, Ferdinand. Březnice za 20 let samostatnosti. In: *Božeňsko: sborník pro kulturní a hospodářské otázky Březnicka s hlídkou Městského muzea v Březnici*. Březnice: Ludvík Fürst, 1, 1938, č. 3, s. 67.

⁶ POPELKA, F., *Březnice za 20 let samostatnosti*, s. 68.

⁷ POPELKA, F., *Březnice za 20 let samostatnosti*, s. 68.

⁸ POPELKA, F., *Březnice za 20 let samostatnosti*, s. 68.

⁹ VOLF, Miloslav. Staré Božeňsko. In: *Božeňsko: sborník pro kulturní a hospodářské otázky Březnicka s hlídkou Městského muzea v Březnici*. Březnice: Ludvík Fürst, 1, 1938, s. 64.

mohlo jednat o upomínku na samotný kmen obývající tamější území.¹⁰ Nesouhlasí s tvrzením, že se jedná o odvozeninu od hradu Bozeň či Bozna, zároveň ho ale nevyklučuje. Podle Františka Prusíka se může jednat o název, který označoval kraj patřící Bohatovi.¹¹ Otázkou ale zůstává, kde se ve starších dobách nalézal zeměpanský hrad, sídlo tehdejší krajské správy. Tato otázka zůstává doposud nezodpovězená. Pozornost se upírá zejména k místům v blízkém okolí řeky Vlčavy (Božes), jako možnosti umístění takového hradu. Potenciálními místy by mohly být Mirovice, Boješice (Boizešici) a Hrochův Hrádek nedaleko Stražiště.¹² Jako nejpravděpodobnější místo je ale stále označováno hradiště Bozeň na vrchu Šance u Březnice.

Zpočátku bylo Bozeňsko samostatné správní území, ve své největší velikosti dosahovalo na východě až k dnešním Petrovicím a Hrazanům, na severu pak dosahovala hranice až za Příbram k Občovu.¹³ Jeho samostatnost byla postupně oslabována a území bylo postupně spravováno společně s Prácheňským krajem až s ním nakonec splynulo.¹⁴ Hranice Prácheňska probíhala zhruba od Železné Rudy, Sušice, Kasejovic až k podhůří Brd do Rožmitálu pod Třemšínem. V době husitských válek byl sever někdejšího Bozeňska (Milínsko), přičleněn k Podbrdskému kraji.¹⁵ Východní hranice se proti tomu rozrostla o panství na druhém břehu Vltavy, patřící k zvíkovskému a orlickému panství.¹⁶

Jako částečné obnovení Bozeňska viděl Miloslav Volf nové správní rozdělení Čech v roce 1850.¹⁷ Tehdejší kraj Prácheňský byl zrušen a jeho území bylo rozděleno mezi Plzeň a České Budějovice.¹⁸ V té době bylo v Čechách sedm krajů a ty se dělily na několik podkrajů. Březnice se stala jedním z podkrajů Plzeňského kraje, ve kterém byl zřízen okresní trestní soud I. třídy pro obvod soudů II. třídy v Blatné, Březnici a Mirovicích.¹⁹ To však netrvalo dlouho a již v roce 1853 byla provedena nová reforma krajské správy, ve které se počet sedmi krajů rozrostl na 13 krajů. Prácheňsko bylo obnoveno a připadly k němu zpátky tři okresy někdejšího březnického podkraje.²⁰ Sice Bozeňsko jako správní jednotka zaniklo již

---

¹⁰ SEDLÁČEK, August. *Místopisný slovník historický království Českého*. Praha: Bursík a Kohout. 1909, str. 51.

¹¹ VOLF, M., *Staré Bozeňsko*, s. 64.

¹² VOLF, M., *Staré Bozeňsko*, s. 86.

¹³ HAAS, Antonín, ed. *Berní rula*. 27, Kraj Prácheňský. 1. díl. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1954, s. 6. H

¹⁴ K tomu došlo pravděpodobně během 2. poloviny 14. století. HAAS, A., *Berní rula*, s. 6.

¹⁵ VOLF, M., *Staré Bozeňsko*, s. 87.

¹⁶ VOLF, M., *Staré Bozeňsko*, s. 87.

¹⁷ VOLF, M., *Staré Bozeňsko*, s. 88.

¹⁸ VOLF, M., *Staré Bozeňsko*, s. 88.

¹⁹ VOLF, M., *Staré Bozeňsko*, s. 88.

²⁰ VOLF, M., *Staré Bozeňsko*, s. 88.

během 15. století, označení však přežilo i nadále, a to hlavně díky činnosti Ludvíka Fürsta.²¹ Dodnes je název užíván spolkem Přátel města Březnice.

3. Panství Březnice

Okolí Březnice nepatří mezi nejstarší osídlená území v Čechách, první nálezy můžeme datovat až v neolitu – mladší době kamenné.²² Následující pravěká období také neoplývají množstvím nálezů. Větší osídlení je známo až v 10. a 11. století našeho letopočtu, ze kterého máme už více hmotných pramenů, především pohřebišť.²³ Do tohoto období se také datuje vznik slovanského hradiště Bozeň, soustředěného na kopci Šance nedaleko Dobré Vody. Často se hradiště klade do souvislosti s nedaleko stojícím kostelem na Stražišti, který je v základech románský a může souviset s ranou kolonizací.²⁴ Nebylo to ovšem jediné hradiště, které se v okolí Březnice nacházelo. Podle nálezů a zpráv z okolí můžeme tvrdit, že založení města bylo umístěné do již kolonizované a zemědělsky užívané krajiny.²⁵

Prvotní historie města Březnice se váže k nedaleko vzdálené vesnici Bubovice. Je tedy pravděpodobné, že se založení a osídlení Březnice vztahuje k této vesnici. S tím souvisí i fakt, že Březnice byla bubovickému kostelu farně podřízena až do roku 1788.²⁶ Z pramenů bohužel nemůžeme určit, kdy přesně Březnice vznikla. Podle stavebního průzkumu zámku můžeme datovat vznik předešlé tvrze na místě dnešního zámku před polovinu 13. století.²⁷ Jedním z důvodů založení města mohla být výhodná poloha, díky které město mohlo profitovat ze Zlaté stezky, procházející touto oblastí.²⁸ Založení této tvrze a pozdějšího městečka se pojí s rodem Buziců, který byl v okolí velmi rozšířen.²⁹ Jako předek tohoto rodu je považován Dětríšek, syn Buzův, který je zmíněn už v Kosmově kronice.³⁰ Rod Buziců,

---

²¹ KOZLÍK, Jaroslav. *Březnice slovem i obrazem*. Březnice, Město Březnice, 2019 (SOkA Příbram IX-3-C, inv. č. 215).

²² KOZLÍK, J., *Březnice slovem i obrazem*, s. 8.

²³ KOZLÍK, J., *Březnice slovem i obrazem*, s. 8.

²⁴ NOVÁČEK, Karel. K počátkům Březnice. In: *Podbrdsko: sborník Státního okresního archivu v Příbrami*. Příbram: Okresní úřad v Příbrami, 1994, ISSN 1211-5169, s. 17.

²⁵ NOVÁČEK, K., *K počátkům Březnice*, s. 17.

²⁶ SEDLÁČEK, August. *Místopisný slovník historický království Českého*. Praha: Bursík a Kohout. 1909, 1 l., s. 62.

²⁷ KOZLÍK, J., *Březnice slovem i obrazem*, s. 12.

²⁸ Pasovská či solná stezka, významná obchodní stezka po fungující až do 18. století, spojovala české země s Podunajím. KOZLÍK, J., *Březnice slovem i obrazem*, s. 12.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ KOSMAS. *Kosmův letopis český*. Překlad Václav Vladivoj Tomek. Praha: Nadání Františka Palackého, 1882, s. 140.

odvozuující svůj původ od samotného Bivoje, měl v erbů divoké prase, které později převzaly další větve tohoto rodu (např. páni z Březnice, páni z Rožmitálu). První osobou z tohoto rodu, o které se dozvídáme z písemných pramenů je Jaroslav, jehož synové byli Heřman, Jaroslav a Budislav.³¹ Březnice a její první zmínka je pak spojena s osobou Budislava, který se v roce 1238 podepsal jako „*Budizlaus filius Jarozlai de Breznice*“ (tj. Budislav syn Jaroslavův z Březnice).³²

Jako město je Březnice zmíněna až o necelých 100 let později králem Janem Lucemburským, v privilegii píseckým měšťanům.³³ Toto privilegium jim zajišťovalo stejné právo v Březnici i v Písku.³⁴ Budislavovi potomci už vlastnili jen polovinu panství Březnice, druhou vlastnil Ondřej Huler z Orlíka.³⁵ Ten ji poté zastavil Půtovi ze Skály, od kterého připadlo celé panství tehdejšímu králi Václavu IV.³⁶ Zhruba kolem roku 1407 se objevuje první zmínka o kostelu v Březnici, datum jeho výstavby není znám, předpokládá se však, že byl vystavěn spolu s městem.³⁷ Jednalo se o kostel, obklopený hřbitovem, který bychom dnes hledali na náměstí marně. Kostel byl zasvěcen sv. Mikuláši, a jak již bylo dříve zmíněno, jednalo se filiální kostel bubovické fary. Roku 1415 se panství Březnice dostalo do rukou Petra Zmrzlíka ze Svojsína, který ji koupil od krále Václava IV.³⁸ Petr Zmrzlík byl nejvyšším mincmistrem³⁹ Českého království. On i jeho manželka Anna patřili mezi zastánce a posluchače Mistra Jana Husa, jejich jména jsou dokonce zmíněna v dopise Jana Husa, který poslal do Čech před svou smrtí 5. července 1415.⁴⁰ Po Husově smrti podporoval Petr dál Husovy přívržence. Důkazem toho je, že město hostilo husity při jejich výpravě v roce 1419 i při jejich zpáteční cestě do Prahy.⁴¹ Petřův syn Petr mladší byl stejně jako jeho otec stoupencem Tábora a husitů. Účastnil se mnoha válečných výprav a jednání, Jan Žižka mu dokonce svěřil v ochranu město Příbram.⁴² Dlouho však toto město neudržel, protože vzápětí

---

³¹ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého*. Díl jedenáctý, Prachensko. Vyd. 3., v Argu 1. Praha: Argo, 1997. ISBN 80-7203-140-6. s. 221

³² KOZLÍK, J., *Březnice slovem i obrazem*, s. 12.

³³ KOZLÍK, J., *Březnice slovem i obrazem*, s. 12.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ OTTO, J. *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. 1891, s. 659.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ SUDA, Stanislav. *Březnické kostely*. V Praze: Bozeň, spolek rodáků a přátel města Březnice. 1935, s.7.

³⁸ SEDLÁČEK, A., *Hrady, zámky a tvrze Království českého*, s. 222.

³⁹ Nejvyšší úředník, spravoval horní města a mincovnu v Kutné Hoře.

⁴⁰ KOZLÍK, J., *Březnice slovem i obrazem*, s. 12.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² KOZLÍK, J., *Březnice slovem i obrazem*, s. 12.

bylo dobyto katolickým pánem Hanušem z Kolovrat. Březnice nezůstala ušetřena a v roce 1422 byla spolu s tvrzí dobyta a vypálena.⁴³ Z této pohromy se město vzpamatovávalo velmi těžko, podle kroniky Bartoška z Drahenic byla většina domů a hradeb ze dřeva.⁴⁴

Známými osobami z tohoto období jsou Velek z Březnice (řčený Koudelník) a Jan z Březnice.⁴⁵ Velek je znám především proto, že se stal hejtmanem sirotčích vojsk a byl požádán o pomoc v konfliktu se Starým Městem pražským.⁴⁶ Poté se zúčastnil vojenského tažení do Horních Uher, kde padl. Jan z Březnice byl farář, který patřil mezi stoupence Jana Želivského.⁴⁷ Díky těmto informacím můžeme vydedukovat, že náboženské vyznání pána panství úzce souviselo s vyznáním prostého lidu. Březnice se více než ke katolictví přikláněla k husitství.⁴⁸

Poslední pán z rodu Zmrzlíků prodal panství Březnici v roce 1506 a novým majitelem se stal Zdeněk Malovec z Chýnova.⁴⁹ Jeho synové, Petr a Jan, si rozdělili panství a správa Březnice se dostala do rukou Petra. Jelikož se ale Petr horlivě zúčastnil povstání v roce 1547 proti králi Ferdinandovi I., byl potrestán nejprve zákazem opuštění svého příbytku (bez králova svolení), který ale nedodržel a následoval trest v podobě ztráty Březnice.⁵⁰ Nový majitel na sebe nenechal dlouho čekat a stal se jím Jiří z Lokšan, řezenský hejtman a místokancléř.⁵¹ Jiří vykoupil a znovu připojil ke svému panství Tochovice.⁵² Za Lokšanů došlo k zvelebení zámku, hlavně jeho přestavbou z gotické tvrze na renesanční zámek.⁵³ Díky své poloze byla Březnice a její okolí převážně české.⁵⁴ V polovině 16. století hostila Březnice stavebníky z Itálie, kteří zde měli, na pozvání Jiřího z Lokšan, stavět v duchu renesance.⁵⁵ Jeho manželka Kateřina

---

⁴³ NOVÁČEK, K., *K počátkům Březnice*, s. 21.

⁴⁴ NOVÁČEK, K., *K počátkům Březnice*, s. 21.

⁴⁵ KOZLÍK, J., *Březnice slovem i obrazem*, s. 13.

⁴⁶ KOZLÍK, J., *Březnice slovem i obrazem*, s. 13.

⁴⁷ KOZLÍK, J., *Březnice slovem i obrazem*, s. 13.

⁴⁸ SUDA, S., *Březnické kostely*, s. 6.

⁴⁹ KOZLÍK, J., *Březnice slovem i obrazem*, s. 13.

⁵⁰ SEDLÁČEK, A., *Hrady, zámky a tvrze Království českého*, s. 222.

⁵¹ SEDLÁČEK, A., *Hrady, zámky a tvrze Království českého*, s. 222.

⁵² *Dodatky ku kronice Březnické*, arch 1.

⁵³ WÁGNEROVÁ, Kateřina. *Městská kniha Březnice z let 1454–1630*. Edice, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, diplomová práce (Mgr.), Praha, 2013, s. 24.

⁵⁴ WÁGNEROVÁ, K., *Městská kniha Březnice z let 1454–1630*, s. 28.

⁵⁵ WÁGNEROVÁ, K., *Městská kniha Březnice z let 1454–1630*, s. 28.

Adlerová pokračovala po jeho smrti v přestavbě, nechala mimo jiné zřídit zámeckou knihovnu ve věži.⁵⁶ Právě Kateřina z Lokšan (Adlerová) je spojována s tajnou svatbou na zámku v Březnici. Její krásná neteř, Filipína Welserová, si zde vzala za muže syna českého krále Ferdinanda I. arciknížete Ferdinanda. Jednalo se ale o morganatický sňatek tajný jak před veřejností, tak před samotným císařem.⁵⁷ Na zámku se jim pak narodil jejich první syn Andrea d'Austria.

Ferdinand, syn Jiřího z Lokšan, nechal zvětšit město o židovskou část, která se do dnešní doby nazývá Lokšany.⁵⁸ Poslední léta vlády Lokšanů v Březnici jsou spojována zejména se jménem Adama z Lokšan. Ten získal rozdělením březnického panství (mezi ním a jeho bratry, Jiřího a Václava) polovinu zámku i město Březnici.⁵⁹ Později prodal polovinu svého panství své manželce Lidmile z Chudenic.⁶⁰ On i jeho bratři patřili mezi nekatolíky a zúčastnili se nezdařilého stavovského povstání proti císaři Ferdinandovi II.⁶¹ Kvůli této účasti byl poté odsouzen ke ztrátě hrdla a veškerého majetku.⁶² Bylo tedy velmi prozíravé prodat svůj majetek manželce. K popravě však stejně nedošlo, protože Adam z Lokšan byl komorníkem krále Fridricha Falckého (tzv. zimního krále), kterého doprovázel po porážce na Bílé Hoře do exilu.⁶³ Krutý osud ho však neminul a když se při bouři chtěl schovat pod strom, blesk srazil větev stromu a ta mu způsobila těžká zranění.⁶⁴ Na tato zranění později zemřel, jak popisuje dějepisec Pavel Skála ze Zhoře, který stejně jako Adam opustil České země po porážce stavovského povstání.⁶⁵ Jeho bratři byli potrestáni jen ztrátou poloviny svého majetku. Jiří přišel o druhou polovinu panství Březnice a Václav o Tochovice a okolní vesnice.⁶⁶ Všechny tyto statky byly odkoupeny královským prokurátorem Přibíkem Jeníškem z Újezda.⁶⁷ Ten již předtím získal polovinu březnického panství na vdově po Adamovi z Lokšan.⁶⁸ Tím se panství Březnice dostalo do rukou nového a velmi významného

---

⁵⁶ KOZLÍK, J., *Březnice slovem i obrazem*, s. 16.

⁵⁷ *Dodatky ku kronice Březnické*, arch 4.

⁵⁸ *Dodatky ku kronice Březnické*, arch 1.

⁵⁹ FÜRST, Ludvík a BENDA, Josef, ed. *Starobřeznické miniaturky*. Příbram: J. Benda, 2006. ISBN 80-239-8485-3, s. 77.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ FÜRST, L. a BENDA, J., *Starobřeznické miniaturky*, s. 77.

⁶² FÜRST, L. a BENDA, J., *Starobřeznické miniaturky*, s. 77.

⁶³ KOZLÍK, J., *Březnice slovem i obrazem*, s. 16.

⁶⁴ FÜRST, L. a BENDA, J., *Starobřeznické miniaturky*, s. 78.

⁶⁵ *Dodatky ku kronice Březnické*, arch 1.

⁶⁶ KOZLÍK, J., *Březnice slovem i obrazem*, s. 19.

⁶⁷ *Dodatky ku kronice Březnické*, arch 2.

⁶⁸ Tamtéž

majitele – Přibíka Jeníška z Újezda. Jelikož byl Přibík Jeníšek horlivým katolíkem, nesl nelibě české stavovské povstání, a nakonec byl nucen odejít do exilu.⁶⁹ Po císařském vítězství nad českými stavy se do Čech vrátil již jako královský prokurátor, mající vytvořit obžalovací spisy stavovských pánů.⁷⁰ Díky rozsáhlým konfiskacím majetku nekatolíků se část tehdejší katolické šlechty obohatila o pozemky, včetně Přibíka. Mimo jím držené panství Březnice, vlastnil také několik držav na Klatovsku, kterých se ale později vzdal ve prospěch tamější jezuitské koleje.⁷¹ Vrcholem Přibíkovy kariéry bylo získání titulu nejvyššího písaře Českého království v roce 1640 a povýšení do panského stavu v roce 1642.⁷²

3.1. Jezuité a farní poměry

Přibíkovo působení v Březnici je znát na první pohled, neboť se při něm měnilo samo město. Během této doby došlo k výrazné stavební činnosti a hospodářskému rozkvětu města. Jak již bylo zmíněno, patřila většina obyvatel Březnice k nekatolickému vyznání. Sám Přibík Jeníšek byl však horlivý katolík, a tak se snažil nastupující rekatolizaci na svém panství podpořit.

Příchod jezuitů bývá většinou spojován až se vznikem samotné koleje. Misionáři tam však působili ještě před vznikem koleje.⁷³ Prvotní místo, kam byli jezuité posláni (pro tento region) byl jistý statek v Milíně.⁷⁴ V té době však nebyl žádný kostel v Milíně, kde by mohli jezuité pobývat. Nejspíše se tedy jednalo o nedaleký kostel na Slivici, od kterého misionáři docházeli do okolních vesnic, aby tamější obyvatele obrátili na katolickou víru.⁷⁵ První zmínka o jezuitech v Březnici je pak z roku 1622 nebo 1623, je ale možné, že tam působili již dříve.⁷⁶ Během let 1620–1634 pobývali bubovičtí faráři v Březnici, protože bubovický kostel a fara byly při přesunu stavovských vojsk vydrancovány a spáleny.⁷⁷ V té době sdíleli společně s jezuitskými misionáři kostel sv. Mikuláše na náměstí, kde se střídali v konání svátostí.⁷⁸ Jedním z misionářů byl Albrecht Chanovský, který mimo Březnici působil

---

⁶⁹ BACÍK, Radek. *Přibík Jeníšek z Újezda. Úředník v pobělohorské době*. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, diplomová práce (Mgr.), Praha, 2007, s. 17.

⁷⁰ BACÍK, R., *Přibík Jeníšek z Újezda. Úředník v pobělohorské době*, s. 19.

⁷¹ BACÍK, R., *Přibík Jeníšek z Újezda. Úředník v pobělohorské době*, s. 68.

⁷² SEDLÁČEK, A., *Hrady, zámky a tvrze Království českého*, s. 225.

⁷³ VOLF, Miloslav. Z historie březnické jezuitské koleje. In: *Vlastivědný sborník Podbrdská*. SOKA Příbram, 1977, s. 121.

⁷⁴ SOKA Příbram, Farní úřad Slivice, *Liber Memorabilium 1749–1827*.

⁷⁵ *Liber Memorabilium 1749–1827*.

⁷⁶ VOLF, M., *Z historie březnické jezuitské koleje*, s. 121.

⁷⁷ SUDA, S., *Březnické kostely*, str. 7.

⁷⁸ Tamtéž.

také v jihozápadních Čechách.⁷⁹ Muselo se zřejmě jednat o přesvědčivého kněze, neboť se prý pod jeho vlivem navrátilo ke katolické církvi 59 lidí ze zámku, 169 dospělých z Březnice, 79 lidí z Tochovic a přes 200 osob z okolí.⁸⁰ Krátce spravoval také farnost v roce 1626, když zůstala bubovická fara neobsazena. Později k němu byli povoláni další jezuité, okolo roku 1630 se jejich počet mohl pohybovat okolo pěti.⁸¹ Nejdříve jezuité pobývali na zámku, poté jim Příbík Jeníšek věnoval Lokšanský dům na náměstí k trvalému obývání.⁸² Jejich činnost se však nestahovala jenom ke kostelu sv. Mikuláše v Březnici, ale i k ostatním vesnicím a městům, ve kterých byly kostely neobsazeny.⁸³

Příbík Jeníšek pak požádal administrátora pražské diecéze o zřízení nového kostela, očividně pro rozšíření katolické víry.⁸⁴ Po schválení žádosti se Příbík ještě téhož roku (1637) pustil do vypracování stavebních plánů a najmutí, mladého italského architekta, Carla Luraga.⁸⁵ Kostel byl dokončen až v roce 1650 a byl zasvěcen sv. Ignáci z Loyoly a sv. Františku Xaverskému, tedy zakladatelům jezuitského řádu.⁸⁶ Carlo Lurago se rovněž podílel na výstavbě kostela sv. Rocha v Březnici, který byl vybudován v souvislosti se založením nového hřbitova.⁸⁷

Dalším Příbíkovým krokem bylo zajistit jezuitům stálou rezidenci v Březnici. Žádost, kterou odeslal za tímto účelem do Říma, byla po několika měsících schválena. Peněžní podporu dodával jak Příbík Jeníšek, tak sousední šlechta i někteří měšťané.⁸⁸ Stavba byla ovšem přerušena vpádem Švédů do Čech, před kterými dokonce utekli jezuité z Březnice do pražského Klementina.⁸⁹ Po odchodu Švédů se vrátili zase zpátky do Březnice, kde je čekalo překvapení v podobě císařského dekretu, který jim udělil kapli blahoslavené Panny Marie nad Příbramí.⁹⁰ Tím jezuitský řád získal další sféru vlivu. Po dokončení

---

⁷⁹ HILLE, Jan Pavel. Zakládající listina jezuitské koleje březnické z r. 1650. In: *Věstník Městské spořitelny v Březnici*. Březnice: Městská spořitelna, 12, 1931, č. 3–4, s. 5.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ HILLE, J. P., *Zakládající listina jezuitské koleje březnické z r. 1650*, s. 5.

⁸² Tamtéž.

⁸³ Mohli tak působit jako administrátoři *excurrento* a rozšiřovat tak svůj vliv. VOLF, M., *Z historie březnické jezuitské koleje*, s. 122 a 132.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ VOLF, M., *Z historie březnické jezuitské koleje*, s. 123.

⁸⁶ VOLF, M., *Z historie březnické jezuitské koleje*, s. 124.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ HILLE, J. P., *Zakládající listina jezuitské koleje březnické z r. 1650*, s. 6.

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ VOLF, M., *Z historie březnické jezuitské koleje*, s. 124.

stavby koleje a chrámu v roce 1650 byla sepsána fundační listina, která byla podepsána Přibíkem Jeníškem a jeho manželkou Ludmilou.⁹¹ Listina stanovovala postavení jezuitského řádu v Březnici, kdy jezuité dostali od Přibíka Jeníška nově postavený kostel sv. Ignáce a statek v Petrovicích. Dále jim bylo uděleno právo patrona nad kostelem sv. Mikuláše v Březnici a kostely v Bubovicích a Tochovicích, kaplí v Pročevilech a sv. Trojice na Hrádku.⁹² Nový hřbitovní kostel sv. Rocha byl přenechán kostelu sv. Mikuláše. Přibík podporoval jezuitu až do konce svého života, pamatoval na ně i ve své poslední vůli, ve které jim odkázal 23 tisíc zlatých (netýkaly se jen březnické koleje, ale i Svaté Hory).⁹³ Po Přibíkově smrti se stala hlavním donátorem jeho žena Ludmila z Talmberka, která se postarala o vnitřní vybavení kostela.⁹⁴

Spolu s jezuitskou kolejí bylo založeno i gymnázium, které mělo v prvním roce 30 studujících, z toho bylo 22 místních.⁹⁵ Každým rokem však studujících přibývalo a spolu s nimi se měnil i počet vyučujících. Z původního čtyřtřídního gymnázia se stalo v roce 1680 gymnázium úplné, tedy šestitřídní.⁹⁶ Největšího počtu studentů dosáhlo gymnázium roku 1735, kdy tam mělo studovat 119 studentů (z nichž bylo březnických pouze 22).⁹⁷ Průměrně tam však studovalo okolo 80 studentů.⁹⁸ Vedle gymnázia vznikl postupně i seminář (konvikt), ve kterém mohli studenti pobývat.⁹⁹ Pro laickou veřejnost pak vznikaly mariánské družiny, které sdružovaly obyvatele a měly za cíl prohloubit náboženský život.¹⁰⁰

Jako všechno má rub i líc, tak i přítomnost jezuitů s sebou přinášela jisté problémy.¹⁰¹ S výstavbou nového kostela (sv. Ignáce z Loyoly a Františka Xaverského) poklesl význam staršího březnického kostela sv. Mikuláše, který se měl „dělit“ mezi jezuitu a bubovického faráře.¹⁰² Jezuité si na něj činili

---

⁹¹ HILLE, J. P., *Zakládající listina jesuitské koleje březnické z r. 1650*, s. 6.

⁹² Mimo to patřilo jezuitům mnoho statků v okolí. VOLF, M., *Z historie březnické jezuitské koleje*, s. 125.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ VOLF, M., *Z historie březnické jezuitské koleje*, s. 125.

⁹⁵ Jednou z hlavních činností jezuitského řádu bylo vzdělávání. ZENKL, František Dušan. *Gymnasium a seminář v Březnici*. In: *Březnický zpravodaj*. 1994, říjen, s. 10., SUDA, S., *Březnické kostely*, s. 44–49.

⁹⁶ ZENKL, F. D., *Gymnasium a seminář v Březnici*, s. 10.

⁹⁷ ZENKL, F. D., *Gymnasium a seminář v Březnici*, s. 10.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ SUDA, S., *Březnické kostely*, s. 47.

¹⁰⁰ SUDA, S., *Březnické kostely*, s. 41–43.

¹⁰¹ Činností jezuitské koleje a sporům se věnoval VOLF, M. *Z historie březnické jezuitské koleje*, s. 121–143. Stížnosti bubovického faráře jsou pak otištěny v *Božeňsko: sborník pro kulturní a hospodářské otázky Březnicka s hlídkou Městského muzea v Březnici*. Březnice: Ludvík Fürst, 2 a 3, 1938–1949, č. 4 a č. 1–3.

¹⁰² SUDA, S., *Březnické kostely*, s. 8.

nárok patrona (podle Příbíkovy zakládající listiny)¹⁰³ a svým jednáním si proti sobě postavili bubovického faráře. Ten již roku 1653 napsal žalobu na jezuitu arcibiskupské konzistoři, která však zůstala bez výsledku.¹⁰⁴ Téměř po čtyřiceti letech se pak rozhořel nový spor o vlastnictví opět mezi jezuitu a bubovickým farářem.¹⁰⁵ Tentokrát se jednalo o kostel sv. Rocha na hřbitově. Jezuité si na něj kladli nárok a znemožňovali tam bubovickému faráři konat církevní svátosti.¹⁰⁶ Opět se spor obrátil až na arcibiskupskou konzistoř. Vlastnictví však nebylo vyřešeno a arcibiskupská konzistoř jen potvrdila patronátní právo jezuitské koleje, které ale zakázala zasahovat do konání svátostí bubovického faráře.¹⁰⁷

Jednalo se ovšem o jeden z mnoha sporů, který vedl jezuitský řád s blízkým okolím. Majetek jezuitů se postupem let zvětšoval, hojně skupovali statky v okolí (Starosedlský hrádek se Strýčkovy, Tušovice, Vševely, Pročevily, Hlubyně, Bohutín ...).¹⁰⁸ To se samozřejmě neobešlo bez dalších sporů i s okolní vrchností. Například takový spor o bohutínské lesy se odehrával dokonce 2x a trval až do zrušení jezuitské koleje.¹⁰⁹ Kolej byla zrušena v roce 1773¹¹⁰ a veškeré jezuitské jmění připadlo českému fondu studijnímu.¹¹¹

I přesto, že byl kostel sv. Mikuláše čím dál tím méně používán, bohoslužby se v něm konaly až do roku 1787, kdy byl z vládního nařízení zbořen. Z jeho vnitřního vybavení se dochovaly některé předměty.¹¹² V současnosti nezbyla po kostele na náměstí žádná památka, která by připomínala jeden z nejstarších objektů ve městě. Během josefínských reforem byl také krátce uzavřen hřbitovní kostel sv. Rocha, který byl s povolením císaře Josefa II. následující rok znovuotevřen.¹¹³

---

¹⁰³ Otázkou však zůstává, zda měl na něco takového právo, protože kostel sv. Mikuláše patřil asi od 15. století městu, které ho také udržovalo z vlastních financí. VOLF, M., *Z historie březnické jezuitské koleje*, s. 135.

¹⁰⁴ VOLF, M., *Z historie březnické jezuitské koleje*, s. 133.

¹⁰⁵ VOLF, M., *Z historie březnické jezuitské koleje*, s. 136.

¹⁰⁶ VOLF, M., *Z historie březnické jezuitské koleje*, s. 139.

¹⁰⁷ VOLF, M., *Z historie březnické jezuitské koleje*, s. 140.

¹⁰⁸ KADLEC, Bohumil. Jméni jesuitské kolleje v Březnici a residenci na Sv. Hoře. In: *Věstník Městské spořitelny v Březnici*. Březnice: Městská spořitelna, 3, 1912, č. 1, s. 4.

¹⁰⁹ Nejednalo se ale o něco neobvyklého, podobné spory bychom našli i v dalších farnostech. VOLF, M., *Z historie březnické jezuitské koleje*, s. 142.

¹¹⁰ Tovaryšstvo Ježíšovo bylo zrušeno papežem Klimentem XIV. na nátlak evropských panovníků. VOLF, M., *Z historie březnické jezuitské koleje*, s. 143.

¹¹¹ KADLEC, B., *Jméni jesuitské kolleje v Březnici a residenci na Sv. Hoře*, s. 5.

¹¹² Například některé obrazy, které byly přeneseny do kostela sv. Ignáce z Loyoly. SUDA, S., *Březnické kostely*, s. 8–9.

¹¹³ FÜRST, Ludvík. O zavření kostela sv. Rocha a kaple sv. Mikuláše v městě Březnici a co z toho vzešlo. In: *Božeňsko: sborník pro kulturní a hospodářské otázky Březnicka s hlídkou Městského muzea v Březnici*. Březnice: Ludvík Fürst, 1, 1938, č. 3, s. 78.

Krátce před zrušením koleje (1773) proběhl nový spor, tentokrát se však jednalo o schválnosti bubovického faráře vůči Březnickým, kteří proto napsali stížnost českobudějovickému biskupovi, ve které žádali, aby byl bubovický farář z Bubovic vypovězen. Českobudějovický biskup jim vyhověl a bubovický farář se musel k roku 1788 vystěhovat.¹¹⁴ Už předechozího roku byl bývalý jezuitský kostel (sv. Ignáce z Loyoly a Františka Xaverského) povýšen na kostel farní císařským dekretem a fara byla následně přesunuta z Bubovic do Březnice. Do Bubovic byl pak poslán nový farář a bývalý jezuita Josef Chládek, který se následně odebral do Březnice.¹¹⁵ Datum 12. 9. 1788 je tak počítáno jako den zřízení březnické farnosti.¹¹⁶ Březnice však zatím nedisponovala farou, a tak farář bydlel dočasně v domě měšťana Tomáše Česaného.¹¹⁷

Po smrti prvního březnického faráře Josefa Chládky nastoupil na jeho místo Josef Vacovský, který se stal obětí vraždy spáchané přímo na faře v roce 1834. V samotné Pamětní knize je na plno místech zmíněna, nejvíce informací o ní pak přináší *Dodatky ku kronice březnické*. Kromě důkladného popisu obsahuje opis od Krajského soudu v Písku. Zároveň je obohacena o opis pohřební řeči, pronesenou nad rakví od tehdejšího zámeckého kaplana. Farář Vacovský byl nalezen v posteli s hlavou zavinutou v kabátě, ruce i nohy měl svázané a připoutané k posteli.¹¹⁸ Zároveň byl okraden o stříbrné lžičky, stříbrnou tabatěrku, zlaté hodinky, vikariátní prsten a asi 100 zlatých.¹¹⁹ Zprvu nebyly nalezeny žádné stopy (kromě otisku šlépějí v zahradě) a vyšetřování se dostalo do slepé uličky. Případ byl uzavřen až v roce 1837 odsouzením pachatelů k žaláři.¹²⁰ Hlavním pachatelem byl bývalý farářův čeledín, kterého farář přistihl při krádeži a ze své služby ho propustil. Následně se postaral také o to, aby ho rychtář z Březnice vyhnal, protože se nadále zdržoval v boudě na farském poli. Za to se mu čeledín spolu s jeho společníky krutě pomstili.

Jako prozatímní správce uprázdněné farnosti působil Jan Křivánek a jako katecheta Matyáš Honetschläger.¹²¹ V té době byl pánem na Březnici Jan Nepomuk Karel Krakovský z Kolovrat, známý spíše pod jménem Hanuš z Kolovrat, poslední z rodu Kolovratů Krakovských, do jejichž rodu se

---

¹¹⁴ Otisknutá stížnost březnických měšťanů je ve Fürst Ludvík. FÜRST, L., *O zavření kostela sv. Rocha a kaple sv. Mikuláše v městě Březnici a co z toho vzešlo*, s. 36.

¹¹⁵ Při svém příjezdu do Bubovic a následném odchodu do Březnice se musel potýkal s řadou komplikací. FÜRST, L., *O zavření kostela sv. Rocha a kaple sv. Mikuláše v městě Březnici a co z toho vzešlo*, s. 36.

¹¹⁶ SOkA Příbram, fond Děkanství Březnice, *Dodatky ku kronice Březnické*. Arch 23.

¹¹⁷ Jednalo se o dům, který dříve sloužil jako seminář. FÜRST, Ludvík. *O zavření kostela sv. Rocha a kaple sv. Mikuláše v městě Březnici a co z toho vzešlo*. In: *Božeňsko: sborník pro kulturní a hospodářské otázky Březnicka s hlídkou Městského muzea v Březnici*. Březnice: Ludvík Fürst, 1938, 1(2), s. 38.

¹¹⁸ *Dodatky ku kronice Březnické* a FÜRST, L., *Starobřeznické miniatury*, s. 193–196.

¹¹⁹ *Dodatky ku kronice Březnické* a FÜRST, L., *Starobřeznické miniatury*, s. 193.

¹²⁰ *Dodatky ku kronice Březnické*, vložený vázaný arch, s. 13.

¹²¹ SOkA Příbram, Děkanství Březnice, *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 37 a 39. Dále cituji jako *Pamětní kniha 1837–1945*.

Březnice dostala závěti posledního pána z Újezda v roce 1728.¹²² Hanuš z Kolovrat byl významný český vlastenec a podporovatel národního obrození.¹²³ Nermalou roli hrál při vzniku kulturních institucí např. Národní muzeum, Matice česká, Národní divadlo.¹²⁴ Jako filantropa ho vylíčila Božena Němcová v povídce „Pohorská vesnice“, která odkazuje jeho dobročinnost právě v Březnici.¹²⁵ Jeho dobročinnost byla v Pamětní knize několikrát zmíněna a ani v této práci nebude opomenuta.

4. Charakteristika pramenů

Mezi mnou zkoumané prameny patří jednak samotná kronika farnosti, tak i menší kniha, jež je nazvána *Dodatky ku kronice Březnické*. Jako první představím Pamětní knihu Děkanství Březnice. Jedná se o větší knihu formátu A4, která je poměrně dobře zachovaná. Kronika zachycuje období od roku 1837 do roku 1945 a není tak spojena s počátkem existence březnické fary (1788). Impulsem pro vznik kroniky bylo guberniální nařízení č. 5952, v němž tehdejší nejvyšší český purkrabí a prezident c. k. českého zemského gubernia hrabě Karel Chotek agituje na zakládání a vedení kronik ve farních či světských společenstvech. Nařízení bylo napsáno německým jazykem, přičemž překlad byl zveřejněn v Revue církevního práva od profesora Ignáce Antonína Hrdiny v roce 2009.¹²⁶ Pokusím se zde zmínit jen ty nejvýznamnější body, které mohou osvětlit pravý účel a podobu kroniky. Hned první bod nařízení stanovuje, že kroniky mají být vedeny od 1. ledna 1836 ve všech *městech a obcích s právem trhu a na každém významnějším místě, ve farních a duchovních nebo světských společenstvech*.¹²⁷ Jazyk kroniky má být německý nebo latinský. Osobou, jež bude kroniku vést má být *schopný a pro obecné dobro doporučeníhodný muž*,¹²⁸ což byl většinou farář nebo kaplan spravující farnost.¹²⁹ Kronika nebyla ve vlastnictví kronikáře, ale v majetku duchovní či světské

---

¹²² KONEČNÝ, František. O historii města Březnice a o jeho památkách. In: *Božeňsko: sborník pro kulturní a hospodářské otázky Březnicka s hlídkou Městského muzea v Březnici*. Březnice: Ludvik Fürst, 1, 1938, č. 1, s. 14.

¹²³ STRÁŽ, Václav. Pomník vlastence a lidumila Hanuše hraběte z Kolovrat v Březnici. In: *Božeňsko: sborník pro kulturní a hospodářské otázky Březnicka s hlídkou Městského muzea v Březnici*. Březnice: Ludvik Fürst, 2, 1939, č. 1, s. 9.

¹²⁴ STRÁŽ, V. *Pomník vlastence a lidumila Hanuše hraběte z Kolovrat v Březnici*, s. 9.

¹²⁵ STRÁŽ, V. *Pomník vlastence a lidumila Hanuše hraběte z Kolovrat v Březnici*, s. 11.

¹²⁶ MRŇA, Jaroslav. *Farní kroniky jako pramen církevních a sociálních dějin na příkladu pamětních knih farností v děkanství velkomeziříčském*. Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy, disertační práce (Ph. D.), Praha, 2014, s. 66.

¹²⁷ HRDINA, Antonín Ignác. *Pokyn Karla hraběte Chotka k vedení obecních a farních kronik v Čechách (1835)*. In: *Revue církevního práva: Church law review*. Praha: Společnost pro církevní právo, 44, 2009, č. 3/09, s. 211-213.

¹²⁸ HRDINA, A. I., *Pokyn Karla hraběte Chotka k vedení obecních a farních kronik v Čechách (1835)*, s. 211.

¹²⁹ MRŇA, J., *Farní kroniky jako pramen církevních a sociálních dějin na příkladu pamětních knih farností v děkanství velkomeziříčském*, s. 66.

korporace, a po výměně kronikářů zůstávala na faře.¹³⁰ Co se týká samotného obsahu kroniky, nařízení stanovuje vnější a vnitřní podobu. Kronika by měla být psána na obvyklém foliantovém formátu za použití dobrého papíru a černého inkoustu. Na konci archů by měla být pečeť nadřazeného úřadu. Počátek kroniky by měl být uveden letopočtem odpovídající datu vzniku, jménem a úřadem kronikáře. Při výměně kronikáře má být opět zaznamenáno jméno, úřad a počátek jeho působení. V nařízení není pevně stanovený předpis, který by určoval, co se má zapisovat a co ne. Toto rozhodování ponechává kronikáři. Jelikož se má ale jednat o pamětní knihu určité farnosti či obce, tak by měla zaznamenávat všechny události související s obcí. Události by tak měly zachycovat zvláštnosti a stav obce, odrážející ducha doby. Hodnotu kroniky budou tvořit právě události, které budou popsány po jednotlivých okolnostech i s maličkostmi, vyjadřující autenticitu doby. Zároveň nemají být zcela vyloučeny události či případy ze sousedních obcí a celé země, neboť spolu souvisejí a vzájemně se ovlivňují. Po kronikáři není požadováno, aby hodnotil události dle vlastního úsudku nebo aby používal okrasný či nabubřelý způsob psaní. Naopak jazyk psaní má být *prostý a nenucený*,¹³¹ jako vzor jsou kladeni středověcí kronikáři. Události by měly být zaznamenány chronologicky a každý zápis by měl být označený letopočtem. Jako chvályhodné je pak označeno přidání přehledu o historii města, farnosti s uvedením pramenů, ze kterých bylo čerpáno. Prospěšné je také přiložit nákresy míst, situační plánky apod. Po seznámení s těmito požadavky má být nařízení vloženo do kroniky.

4.1. Pamětní kniha

Pamětní kniha Březnice je psána ve foliovém formátu, odpovídá tedy Chotkově požadavku. Celkový rozsah kroniky činí 214 stran, avšak toto číslo nezahrnuje vložené papíry, výstřižky novin a podobné přílohy. Kronika začíná abecedním rejstříkem podle hesel, představující jednotlivá témata zápisů. Celý rejstřík zabírá prvních 14 stránek v kronice. Poté se zde nachází kopie výše zmíněné směrnice nařizující vedení kronik. Po tomto uvedení do kroniky začínají už samotné chronologické zápisy a paginování, nacházející se v hlavě stránky. Jelikož *Pamětní kniha* zahrnuje období bezmála 110 let, je jasné, že se v jejím vedení vystřídala řada autorů. To se také odráží v řadě okolností. Každý autor má nejen jiný rukopis, ale rozdílný styl psaní a s tím i jinou strukturu textu.

Hned zpočátku sleduje autor zápisů, František Šembera, nařízení o jazyku a píše je latinsky. Stránka je rozdělena na dvě poloviny narýsovanou linkou a text je psán do vnější poloviny stránky a hesla zahrnující témata zápisu jsou psána do vnitřní poloviny. Po několika stránkách jsou ale zápisy psány v německém jazyce, ačkoli je píše stále stejný autor. Zhruba do paginy 33 se střídají německé zápisky spolu s latinskými. Poté se struktura kroniky mění, neboť se změnil její zapisovatel. Text již není

---

¹³⁰ MRŇA, J., *Farní kroniky jako pramen církevních a sociálních dějin na příkladu pamětních knih farností v děkanství velkomeziříčském*, s. 66.

¹³¹ HRDINA, A. I., *Pokyn Karla hraběte Chotka k vedení obecních a farních kronik v Čechách (1835)*, s. 211.

úhledně zarovnan, ale je psán uprostřed stránky bez marginálních poznámek obsahujících hesla. Ta jsou nahrazena letopočty. Důležitým mezníkem je pagina 40 od které se postupně uvolňuje styl psaní. Text je již psán česky a forma textu je také volnější, i když už obsahuje marginální poznámková hesla (to se ale také liší stránka od stránky). Zápisy, dle nařízení, jsou také plny novinových výstřížků či fotek, dokumentující např. opravy. Posledních několik stránek kroniky zabírá další rejstřík, tentokrát se jedná o chronologický rejstřík hesel. Pod každým rokem jsou zapsaná marginální hesla, někdy je jich více někdy méně. Roky, ve kterých se „nic nedělo“ jsou také zapsány, chybí u nich ale jakékoliv heslo. Za tímto rejstříkem se nachází seznam kaplanů v Březnici, kteří zde působili už od roku 1787, tedy těsně před tím, než byla zřízena fara v Březnici a než byla založena tato kronika. Seznam končí jménem Antonína Kamíra, jehož působení začíná v polovině roku 1916 a jeho ukončení již není doplněné. Na další stránce jsou uvedeny další dva seznamy – seznam katechetů a zámeckých kaplanů. Seznam katechetů začíná rokem 1783 a končí začátkem působení Jana Bejčka v roce 1901, záznamy bohužel končí. Seznam zámeckých kaplanů je oproti předešlým seznamům nedokonalý, chybí zde časové vymezení, zapsán je jen buď rok nástupu nebo ukončení. U některých z nich chybí i rok, u jiných zas je jen jeden rok, nelze ale poznat, zda se jedná o rok nástupu nebo ukončení funkce.

Kronika víceméně koresponduje s Chotkovým nařízením, alespoň co se týká zhruba první poloviny. Zápisy jsou jasně označeny letopočty a autoři jsou vždy uvedeni. V nařízení byl také zmíněn styl psaní kronikáře, který by měl být prostý, bez subjektivního hodnocení. To je víceméně dodrženo až do počátku 20. století, ve kterém se pak později projevují názory autorů.

4.2. Dodatky ku kronice Březnické

Nyní se dostáváme k příloze kroniky, konkrétně k *Dodatkům ku kronice Březnické*. Jejich autorem je děkan Tomáš Fabián, který z různých pramenů shromáždil informace a poté je sepsal. Nebyly však zanechány faře, ale řediteli měšťanské školy.¹³² Zahrnují období od nejstarší minulosti až po rok 1926. Stejně jako samotná *Pamětní kniha*, tak i dodatky jsou velmi dobře zachovány. Je však nutno poznamenat, že na rozdíl od Pamětní knihy, která je psaná na formátu A4, jsou dodatky knížečka formátu A5. Obsahují 76 stránek, rozšiřujících historické souvislosti Březnice. Stránky jsou označovány jako archy, proto se přidržují tohoto označení. Jednotlivé archy jsou přitom rozsahově rozdílné, první je například tvořen sedmi stranami, druhý čtyřmi. Od archu sedm je číslování nesouvislé a neuspořádané, protože jsou některá čísla archů vynechána.

Výpisky začínají vymezením Božeňska a pokračují chronologicky dějinami panství skrze vyjmenování všech pánů a majitelů. Po tomto přehledu, podle slov samotného autora, začíná samotná kronika

---

¹³² *Dodatky ku kronice Březnické*, arch 3.

zaznamenávající některé významné události podle let.¹³³ Neobsahuje však jen události týkající se bezprostředně území Březnice, ale i události celostátního charakteru, např. české stavovské povstání a pohyb vojsk, který poté zasáhl i Březnici. Zároveň rozšiřuje povědomí o různých specifikách, jako je například etymologie Březnice a jména Příbík. Přibližně v polovině knihy je uveden seznam farářů působících v Březnici, obohacený jejich životopisnými údaji a funkcemi (např. vikář). Posledním celistvým tématem, jímž se docela podrobně zabývá je vražda faráře Vacovského (1834), popsána na posledních stránkách dodatků. Kromě zaznamenání vraždy je zde doložena pohřební řeč nad rakví Josefa Vacovského od tehdejšího zámeckého kaplana. Mimo to se podařilo Tomášovi Fabiánovi sehnat opis o vraždě a vyšetřování vraždy faráře Vacovského od Krajského soudu v Písku.

V porovnání s Pamětní knihou není tento rukopis nijak stylizovaný a může působit jako spěšně napsaný. Na některých stránkách jsou narýsované okraje, aby byl text lépe zarovnán do bloku, ale na většině stránek okraje chybí. Nápadná jsou také velmi často přeškrtnutá slova, občas celé věty anebo celé odstavce textu, které jsou později přepsány ve vhodnějším kontextu. Kromě škrtnutí je text plný různých marginálních nebo nadepsaných slov, která jsou psaná buď inkoustem (jako hlavní text), tužkou anebo pastelkou. Je možné, že řada z nich byla napsaná zpětně a možná i jiným autorem. Marginální poznámky se však odlišují od těch v kronice, zde je jejich hlavní úlohou doplnit informace k textu. Poněvadž se jedná jen o dodatky k hlavní kronice, nenachází se zde ani rejstřík zahrnující skrze marginální poznámky jednotlivá témata. Jak už bylo zmíněno text není nijak ohraničen a je tak využito každého volného místa, proto jsou někdy marginální poznámky psány svisle a jinde zase horizontálně, záleží samozřejmě na délce takové poznámky. Na druhou stranu je text trochu vizuálně upravený, autor pro zdůraznění významu podtrhával určitá slova či věty. Celá kniha je psaná českým jazykem, který se samozřejmě liší od toho dnešního. Text obsahuje řadu archaismů, historismů a přechodníků. Rozdílná je také gramatika, některá zapsaná slova se vymykají dnešnímu pravopisu (např. *ritíř*).

5. Církevní a náboženský život březnické farnosti očima kronikářů

Kroniku jsem se rozhodla rozdělit do tří časových období a tím jsem ji rozčlenila na skoro stejně dlouhé časové úseky. V nich jsem pak sledovala vývoj v rámci jednotlivých tematických celcích. Časová období nejsou vytvořena jen podle podobné délky, ale také podle vnitřní podobnosti (jazyka textu, témat ...). První období začíná počátkem kroniky (1837) a končí rokem 1871. Hlavním vymežujícím prvek pro toto období je jazyk, kterým jsou zápisky zapsány. Pro celé období tak platí, že jsou zápisky psané buďto německy nebo latinsky, přičemž převažuje německý jazyk. Obsah zápisků působí oproti následujícím obdobím stroze a hraničním bodem mezi prvním a druhým obdobím je rok 1871, od kterého jsou veškeré zápisky psané česky. Zároveň se od tohoto roku opět začíná vést kronika, do které

---

¹³³ *Dodatky ku kronice Březnické*, arch 2.

se od roku 1855 nezapisovalo kvůli mnohým povinnostem faráře. Období zahrnuje vedení kroniky Tomášem Petrželkou a Tomášem Fabiánem (mimo nich se na zápiscích podílel i starosta Tomek), jednotlívým prvkem tohoto období je pak již zmíněná čeština. Pro tento časový úsek jsou charakteristické zápisy jednající hlavně o správě a renovacím farnosti. Veškeré významné slavnosti a události jsou pak zachyceny právě v tomto období. Poslední období začíná odchodem faráře Tomáše Fabianem na odpočinek v roce 1902 a uvedením nového faráře Františka Šáchy. Toto období je poznamenáno událostmi národního až světového charakteru, neboť zachycuje dopady dvou světových válek na Březnicku. Pozornost je také věnována evidenci věřících, v souvislosti s vyhlášením Církve československé husitské (1920).

5.1. Farnost v letech 1837–1871

5.1.1. Kněží – autoři, kooperátoři, kaplani a ostatní

Spolu s farářem působili ve farnosti i kooperátoři (známí spíše pod názvem kaplani), kteří mu měli vypomáhat.¹³⁴ Kooperátoři pomáhali nejen s duchovní správou farnosti, ale také v případě toho, když se někde uprázdnila fara a bylo potřeba postarat se prozatímně o farnost, aby fungovala (tj. aby mohla poskytovat potřebné svátosti) dokud nebyl jmenován nový farář. Mimo nich byl činný v Březnici také zámecký kaplan, který stejně jako kooperátoři podléhal přímo faráři. Seznam kooperátorů/kaplanů i zámeckých kaplanů je uveden na posledních stránkách Pamětní knihy, není však veden do konce Pamětní knihy.

5.1.1.1. Autoři

Prvním pisatelem *Pamětní knihy* byl František Šembera, narozený 22. prosince 1782 a vysvěcený na kněze v roce 1806.¹³⁵ Zpočátku působil jako kaplan v Bechyni a později jako prozatímní správce v Bohutíně, do Březnice přišel v listopadu 1837. Ze začátku jsou jeho zápisy psané latinsky, postupně je ale latina nahrazována němčinou. Jelikož se jedná o prvního autora kroniky, uvádí vývoj farního benefícia (přenesení fary z Bubovic do Březnice) a záležitosti týkající se působení jezuitů (stavební činnost, zrušení jezuitského řádu). Tím se dostane až do okamžiku, kdy byl na březnickou faru povolán. Kromě toho zmiňuje i nynější kooperátory a prozatímní správce, kteří farnost spravovali. Nástupcem Františka Šembery se stal Vincenc Ulrich, který pokračuje v německých zápisech. Ty začínají v roce 1848, popisem revolučních událostí napříč Evropou (Francie, Itálie...) a vrcholí děním v Praze. Zajímavé je, že jsou zápisy na svou dobu docela podrobné, tím dokazují informovanost mezi státy v tehdejší Evropě. Do *Pamětní knihy* zapisoval až do roku 1855, kdy se stal blatenským vikářem a pro spoustu povinností nemohl dál v zápisech pokračovat. Vincenc Ulrich zemřel relativně krátce po

---

¹³⁴ RELIGIONISTICKÁ ENCYKLOPEDIE (2020). *JKI/Křesťanství*. Sociologický ústav AV ČR, 2021.

¹³⁵ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 1.

svém uvedení do úřadu vikáře v roce 1864. Jeho pohřbu se zúčastnilo mnoho lidí, kteří svědčí o jeho oblíbenosti mezi lidmi. Nikdo jiný do Pamětní knihy následující roky nezapisoval, přesto jsou některé události zachyceny, a to zpětně kooperátorem Josefem Smetanou v roce 1871. Ten sám uvádí, že zapisuje pouze věci týkající se duchovní správy nebo s ní úzce související. Uprázdňenou faru po Vincenci Ulrichovi krátce spravoval Josef Smetana a poté byl novým farářem jmenován Josef Hynek, působící v Březnici do roku 1868. Jeho nástupcem se pak stal Tomáš Petrželka.

5.1.2. Farní beneficium

Relativně nově vzniklá březnická fara (1788) se musela v průběhu tohoto období, i následujících, potýkat s řadou nepříjemností související s jejím vznikem. Tomu nepomohlo ani zřízení nového církevního úřadu (expozitory) v Tochovicích, který byl navržen ještě před samotnými zápisy do *Pamětní knihy*. Po třech letech (1837) pak byla dvorským rozhodnutím¹³⁶ vytvořena ona expozitura, ke které byly připojeny Lisovice, Horčápsko, Stará Voda a Hrádek.¹³⁷ Nejednalo se však o samostatný úřad, ale o filiálku březnické fary. Tochovický kněz tak byl podřízen březnickému, který jej měl také náležitě vyplácet. Jako první byl do úřadu jmenován Jan Křivánek, který v Březnici působil jako dočasný správce uprázdňené fary, než nastoupil zakladatel kroniky František Šembera.

Na lokálii byly také povýšeny Bubovice (v roce 1868) a již od počátku se bubovický kaplan pokoušel získat pod svou správu pole a luka náležící podle historického práva¹³⁸ bubovické faře. Jeho snažení proti březnickému beneficium však bylo marné. Podobné snahy projevil poté i tochovický farář Josef Matějovic, který žádal o přidělení příjmů z tochovické osady (vyčlenění příjmů březnického benefícia z tochovické osady) pro tochovické faráře. Jednalo se tedy o finanční nezávislost na březnické faře a částečné osamostatnění. Celou záležitost nakonec Matějovic dostal až na hejtmanství do Blatné, kde se stání účastnil březnický farář Petrželka a blatenský vikář. Tomáš Petrželka nesouhlasil s vynětím příjmů a žádal o odmítnutí žádosti, která podle něj neměla právní důvod.¹³⁹ Rozhodnuto bylo nakonec ve prospěch březnického faráře a tochovický farář Matějovic pak svůj vztek vyjevil do novin.

5.1.3. Počasí

Kromě liturgického roku, určovalo život lidí také roční období a s ním spojené práce. Právě počasí hrálo velkou roli v kvalitě úrody, mnohdy však kromě špatné úrody přinášelo i jiné problémy. V roce 1840 trpěla Březnice velkou povodní z přívalových dešťů. V blízkosti řeky se voda dostala do budov a mnohé

---

¹³⁶ Kopie rozhodnutí je v *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 7–9.

¹³⁷ Jedná se o Starosedlský Hrádek. *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 7.

¹³⁸ Březnice byla farně podřízena Bubovické faře až do roku 1788, kdy došlo k přenesení fary do Březnice.

¹³⁹ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 47.

zaplavila, značných škod utrpělo židovské město Lokšany, ale třeba také farní zahrada nebo podzámčí. Před vodou nebyl uchráněn ani pivní sklípek nebo zahradníkův dům, jemuž se voda dostala do domu a zničila skleník.¹⁴⁰ V noci 12. ledna 1846 propukl požár v budově v blízkém sousedství s farou. Hluk z požáru probudil kněze Fr. Šemberu, který byl nejprve v domnění, že hoří samotná fara, neboť viděl plameny osvětlený pokoj.¹⁴¹ Strach o vlastní život ho ochromil a jelikož už nebyl nejmladší obával se, že tam zůstane na pospas plamenů.¹⁴² Jako anděla spásy pak popisuje majitele březnického Hanuše Krakovského z Kolovrat, který přišel za knězem, aby ho uklidnil a ujistil, že faru oheň neschvátí.¹⁴³ Ta požár odnesla jen rozbitými okenními tabulemi. Dalším ohrožením pro kostel i pro blízké domy byl požár v roce 1868, který zachvátil dům měšťana Nachbara na náměstí. Díky včasnému zásahu obyvatel se oheň našťestí nerozšířil do okolí.

5.1.4. Oprava kostela a farních budov

Kostel, fara a farní budovy procházely během celého období řadou oprav. Některé byly nutné z důvodu nepříznivých přírodních podmínek, jiné zase z nutnosti údržby. Opravy byly financovány duchovními správci (faráři, kooperátory) a lidmi ve farnosti prostřednictvím různých sbírek, kšaftově nebo dary. Během let 1843 a 1844 byla položena nová střecha na farní stodolu a na faru. Následující rok byla vyměněna okna u kostela, kde byla stará kulatá okna nahrazena novými skleněnými tabulemi. Pevnost nových oken byla prověřena vichřicí, která zasáhla Březnici ještě téhož roku a které nová okna odolaly. Vnitřek kostela byl poznamenán jen menšími změnami. S přispěním dobročinné paní byla v kostele opravena kazatelna a o postranní oltář se postaralo růžencové bratrstvo. Onen oltář byl také předmětem křivdy, neboť obraz sv. Isidora zdobící tento oltář, byl přestěhován na chodbu a na jeho místo byl zasazen obraz sv. Dominika.¹⁴⁴

Při nástupu shledal Vincenc Ulrich faru i hospodářské budovy ve špatném stavu, vyžadující řadu oprav.¹⁴⁵ Nechal proto opravit dva pokoje na faře, rozšířit a zklenout chlív a opravit obilní sýpku.

Větším opravám se dostalo hřbitovnímu kostelu a hřbitovu za faráře Josefa Hynka v roce 1865. Kostelní zdi i klenutí bylo plné rozpučlin, pravděpodobně kvůli těžké krytině.¹⁴⁶ Na hřbitově zase chyběly cesty mezi hroby, které byly neuspořádané a při větším počtu lidí docházelo k pošlapání náhrobků.¹⁴⁷ Na

---

¹⁴⁰ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 14.

¹⁴¹ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 29.

¹⁴² *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 30.

¹⁴³ Našťestí nefoukal vítr, který by oheň přenesl i na faru. *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 30.

¹⁴⁴ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 41.

¹⁴⁵ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 41.

¹⁴⁶ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 43.

¹⁴⁷ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 43.

opravu byla uspořádána sbírka v rámci farnosti, která však nepokryla odhadovanou cenu, a tak byly provedeny jen nejnútnejší opravy. Kostelní krytina byla nahrazena novou a lehčí, pukliny zaklínovány, kostel zevnitř vymalován a oltáře opraveny. V opraveném kostele se pak konala slavnostní mše svatá na den sv. Rocha v roce 1865. Na rozdíl od následujících období jsou v tomto období zachyceny sbírky konané v kostele, které byly vyhlášené na pokyn českobudějovického biskupa (např. pro strážce Božího hrobu, pro pronásledované křesťany).¹⁴⁸

5.1.5. Život ve farnosti

O lidech ve farnosti se *Pamětní kniha* zmiňuje buď konkrétně nebo v rámci celého společenství. Konkrétní obyvatelé jsou zmíněni jedná-li se o dobrodince nebo v případě neobvyklých (a tím i důležitých) událostí ve farnosti. Jedním takovým příkladem může být konverze na katolickou víru židovky Rosalie Bondyové.¹⁴⁹ Po důkladném poučení o katolické víře a konzistentním schválení byla následně pokřtěna ve farním kostele. V tom samém roce (1843) byli vysvěceni na kněze dva březničtí rodáci, přičemž jeden z nich konal svou primici právě v Březnici. Podobně jako mnohokrát (v kronice) zmíněný Ignác Fürst v roce 1839, který poté působil ve vídeňské arcidiecézi. Méně šťastnou událostí pak byla vražda manžela spáchaná duševně chorou manželkou, která po zatčení spáchala sebevraždu.¹⁵⁰

Více informací pak lze vysledovat o celém společenství věřících. Na jejich přání bylo konané procesí v roce 1842 z Březnice do Bubovic, u kterého byl přítomen i hrabě Kolovrat.¹⁵¹ V Březnici byla také po vzoru mnohých farních míst zavedena májová pobožnost (na přání pana biskupa). Hlavní úlohu v ní měl zámecký kaplan Jan Pokorný, který se nabídl konat každodenní mariánské rozjímání, nejen v jednom určitém roce, ale i v letech následujících. Pobožnosti však neměly dlouhého trvání a v roce 1864 byly pro nepříznivé poměry konané naposled.¹⁵² Za faráře Hynka byl zase zrušen zvyk konat slavnosti Božího hrobu a Vzkříšení Páně v kostele sv. Rocha (hřbitovní kostel), který měl své počátky už od dob působení jezuitské koleje. Na Velký pátek procházel průvod z farního kostela sv. Ignáce do kostela sv. Rocha, kde byla na oltáři vystavena eucharistie. Po slavnosti Vzkříšení Páně, konané na Bílou sobotu byla eucharistie v průvodu přenášena zpět do farního kostela. Proti zrušení slavnosti ve sv. Rochu se obrátili farníci na českobudějovického biskupa Valeriána Jirsíka, který jim však nevyhověl. Ve farním kostele byl tak k uspokojení farníků zřízen Boží hrob při jednom z postranních oltářů.

---

¹⁴⁸ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 17 a 19.

¹⁴⁹ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 18.

¹⁵⁰ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 23.

¹⁵¹ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 17.

¹⁵² *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 41.

Spolu s obyvatelstvem je pozornost také věnována obměnám v úřadech, např. purkmistra v Březnici.¹⁵³ Větší důraz je však kladen na změny v rámci katolického společenství, pomineme-li březnickou farnost tak zejména v blatenském vikariátu a v úřadu českobudějovického biskupa.¹⁵⁴ Zajímavé také je, že je vcelku podrobně popsána volba papeže Pia IX. v roce 1846.¹⁵⁵

Důležitou součástí náboženského života byly vizitace, kontrolní návštěvy osoby vyššího církevního celku, které probíhaly během všech období. Můžeme je dále dělit na kanonické a generální. Kanonické visitace byly konané blatenským vikářem a zmínku o nich můžeme najít v kronice většinou v jedné větě. Generální visitaci prováděl českobudějovický biskup osobně, a tudíž k nim nedocházelo tak často. Na rozdíl od kanonické visitace jsou v kronice velmi podrobně popsány. Není ani divu, jednalo se o velikou slavnost, při které byla udělována svátost biřmování. Po 28 letech proběhla generální vizitace biskupa Josefa Ondřeje Lindauera, který zavítal do farnosti v roce 1846. Jeho třídní přítomnosti se zúčastnilo mnoho lidí i hrabě Kolovrat. Další vizitace pak proběhla v roce 1867, při které byl Josef Hynek jmenován osobním děkanem.

5.2. Farnost v letech 1871–1902

5.2.1. Kooperátoři a další kněží

Zápisy o kooperátorech nejsou příliš obsáhlé, obvykle jsou to věcné věty popisující jejich příchod, odchod, případně jejich další osud. Často byli březničtí kooperátoři přesunuti na místa uvolněných far v okolí, nejčastěji do filiální fary v Tohovicích nebo do Bubovic. Na tomto místě tak docházelo k častým změnám. To je také příklad hned počátku tohoto období. Rokem 1871 začínají české zápisy, které retrospektivně doplňují nezachycené roky. Zapisoval je Josef Smetana, který po 10 let působil právě jako kooperátor v Březnici. Administrátorem farnosti¹⁵⁶ se stal dokonce dvakrát po úmrtí březnických farářů. V souvislosti s prázdnou farou v Tohovicích byl pak na návrh březnického faráře instalován za tamějšího faráře, kde působil až do své smrti (1877). Na místo kooperátora byl pak dosazen Tomáš Kouba, ale pouze dočasně, následujícího roku odešel totiž jako učitel náboženství do Blatné. Březnické místo kooperátora tak bylo zase neobsazené. Toto místo pak zaujal Jiří Tykal, který v Březnici fungoval až do smrti tohovicického faráře Josefa Smetany. Poté byl dosazen na tohovicickou faru a stejně jako předtím ho tak nahradil na jeho místě. Kooperátoři byli zkrátka dosazováni tam, kde bylo potřeba duchovního správce. Nejednalo se jen o farnost Březnice, ale také o vzdálenější okolí. Například Jan Švec, březnický kooperátor od roku 1877, byl po několika letech

---

¹⁵³ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 15–16.

¹⁵⁴ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 10 a 25.

¹⁵⁵ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 31.

¹⁵⁶ Administrátor farnosti funguje jako dočasný správce farnosti, než bude jmenován nový farář.

přeložen do Bohutína. V kronice je také zmíněno, že se účastnil Slovanské poutě cyrilometodějské do Říma (1881).

Kromě kooperátorů nesmíme také zapomenout na zámeckého kaplana, který byl důležitou součástí duchovního společenství. Spolu s farářem a kooperátorem se účastnil mnohých společenských aktivit – svaté misie, pouť na Svatou Horu a také byl důležitou součástí oslav – jubileum Tomáše Petrželky. Z tohoto období je asi nejvíce zmíněn Jan Pokorný, který zastával svou funkci 47 let a podílel se právě na slavnosti kněžského jubilea. Byl to právě on, kdo napsal báseň pro Tomáše Petrželku. Kromě těchto dá-li se tomu tak říct stálých pozic, zmiňuje kronika také březnické rodáky vysvěcené na kněze. Svě primice pak většinou konali slavnostně v Březnici. Jedním z nich byl třeba František Dlabač z Počáp, který byl v Českých Budějovicích posvěcen.¹⁵⁷ Jiný rodák, Václav Bezděka bývalý farář na Dobříši, se pak do Březnice vrátil na odpočinek.

5.2.2. Autoři

Poté, co kooperátor Josef Smetana změnil své místo, stal se zapisovatelem kroniky Tomáš Petrželka, který v Březnici působil od roku 1835 až do roku 1851 jako kaplan a od roku 1869 jako farář. Mezitím působil po nějakou dobu jako farář v Bukovsku. Po dobrovolném složení vikariátního úřadu předchozím knězem Františkem Bošem, byl Tomáš Petrželka zvolen blatenským vikářem, skládajíc 18. července 1875 přísahu v rožmitálském chrámu. Tohoto úřadu se však pro svůj pokročilý věk dobrovolně vzdal už v roce 1878 (ve funkci setrval 3 roky a 3 měsíce), biskup Jan Valerián ho k jeho počtě jmenoval osobním děkanem. Petrželkova činnost v Březnici se projevoval ve všech sférách života lidí. Pro podporu katolické víry nechal povolát redemptoristy ze Svaté Hory v rámci svatých misií (o které se více zmíním v další kapitole). Založil mešní nadaci, která měla podpořit jak jeho činnost, tak i chudé březnické obyvatele. Do kostelů věnoval mnohé vybavení a staral se o údržbu budov. Do březnické fary přijal v roce 1883 nově ustanoveného katechetu Václava Sedláka z Rožmitálu, který zde začal vyučovat náboženství. Velkodušnost Petrželky můžeme najít v dohodě mezi ním a novým nájemníkem, díky které nemusel nový nájemník platit za byt na faře, když za to bude děkanovi pomáhat při mši – vezme za něj exhortu nebo kázání.

Za jeho funkční období proběhly dvě velké slavnosti, první byla při návštěvě českobudějovického biskupa Jana Valeriána Jirsíka a druhá ku příležitosti jeho vlastního 50letého kněžského jubilea, při které byl jmenován čestným občanem obce (1885). Během oslav jeho kněžského výročí byl již pan děkan stár a pohyboval se o holi. Při sloužení mše dokonce omdlel a přítomné tak vyděsil, neboť se báli, že se jedná o mrtvici. Poté, co se probral, pokračoval dál jako by se nic nestalo. Stejně tak pokračoval v zapisování kroniky. Zápis z roku 1890 již však není psán děkanem Petrželkou, protože byl 13. května

---

¹⁵⁷ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 66.

během mše stížen návalem krve.¹⁵⁸ I z toho se rychle zotavil, přišel však o svůj zrak. V květnu byl na operaci oka v Praze, kde ho ale schvátila mrtvice podruhé. Na to byl převezen domů do Březnice, kde dostal mrtvici potřetí a 7. června 1890 zemřel. Na jeho pohřbu bylo přítomno 25 kněží, průvod vedl budějovický kanovník Petr Špelina a kázání se zhostil blatenský arcikněz Josef Pekárek. Interkalárním administrátorem¹⁵⁹ se stal Jan Ladislav Švec, který byl u pana děkana Petrželky 13 let kaplanem. Ten byl také autorem tohoto zápisu. Co se týká pozůstalosti zesnulého děkana, byla odkázána mezi jeho 13 příbuzných a jeho hospodyní. Podle autora se nejednalo o příliš velkou pozůstalost, neboť pan děkan byl velmi štedrý a každého rád u sebe pohostil. Celkově tedy můžeme říci, že Tomáš Petrželka byl mezi lidmi velmi oblíbený a těšil se úctě. A to nejen v Březnici, ale i v okolí.

Novým farářem i kronikářem se stal Tomáš Fabián, který se do kroniky důkladně představil, takže o něm máme plno informací. Narodil se 18. listopadu 1834 v Přesece, nedaleko Třeboně, a od roku 1846 do roku 1860 studoval v Českých Budějovicích dvě německé třídy, poté gymnázium a teologii.¹⁶⁰ Na kněze byl vysvěcen 29. července 1860 biskupem Janem Valeriánem Jirsíkem a byl přeložen do Stráže, kde působil jako farář a osobní děkan Jana Klenze. Z důvodu povýšení Jana Klenze na kanovníka a jeho následným brzkým úmrtím se stal administrátorem fary. V té době ale docházelo k přiostrřování prusko-rakouských vztahů a on byl reskriptem ministra války jmenován kaplanem 3. třídy při pluku č. 70.¹⁶¹ V této pozici však dlouho nezůstal a již v roce 1881 se stal kaplanem 1. třídy a po pár měsících kurátorem 1. třídy. Kvůli jeho pozici velmi často cestoval, a tak se v červnu 1866 účastnil polního tažení v blízkosti Verony a v září téhož roku přišel se svým plukem do Krakova. Po reorganizaci byl přeložen do Vídně, kde měl vykonávat duchovní správu v posádce a nemocnici. Ani tam však nezůstal dlouho a v roce 1871 byl přeložen k vojenské faře do Prahy a o půl roku později do Brna. Do Vídně se navrátil 1. dubna 1876 a v srpnu roku 1878 byl poslán se IV. divísi do Bosny.¹⁶² To byl počátek okupace Bosny a Hercegoviny císařským Rakouskem, které se coby duchovní správce účastnil. Za své zásluhy byl vyznamenán zlatým Záslužným křížem pro duchovní „*piis meritis*“.¹⁶³ Poté byl opět odvolán k vojenské faře do Vídně a odtud do pražské vojenské nemocnice. Tomáš Fabián se však, podle vlastních slov, zatoužil usadit někde na faře. Několikrát o to požádal, ale nebylo mu vyhověno. Příležitost viděl v uprázdnění březnické fary, o kterou si zažádal a bylo mu vyhověno. Po návrhu a jeho prezentaci byl 10. září 1890 panem biskupem invertován. Do Březnice se dostal potajmu 18. října a 2. listopadu byl blatenským vikářem

---

¹⁵⁸ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 66.

¹⁵⁹ Prozatímní správce farnosti po odchodu či úmrtí předchozího faráře.

¹⁶⁰ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 67.

¹⁶¹ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 67.

¹⁶² *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 67.

¹⁶³ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 68.

Josefem Pekárkem instalován.¹⁶⁴ Uvítací oslavě se však nevyhl. Krátce po svém uvedení se pustil do vyřízení finančních záležitostí související s jeho nově získanou farou. Pokusil se také více zapojit laickou veřejnost do církevního života, a tak v roce 1891 založil eucharistický spolek, který se kromě uctívání eucharistie zabýval podporováním chudých kostelů.¹⁶⁵ Také byla konaná pouť na Svatou Horu, která měla jubilejní výročí. V roce 1894 zavítal do Březnice v rámci generální vizitace českobudějovický biskup Martin Josef Říha a při této příležitosti jmenoval Tomáše Fabiána biskupským notářem.¹⁶⁶ Během této návštěvy projevil iniciativu starosta Rudolf Tile, který po dohodě s dalšími starosty vesnic březnické farnosti, požádal pana biskupa o povýšení březnické fary na děkanství. A tak se i stalo, obec však musela podat žádost písemně. Farář Tomáš Fabián o tom nevěděl až do chvíle, kdy k němu během slavnostního oběda přišel starosta Rudolf Tille s telegramem od biskupa. Za přítomnosti kaplana Ladislava Opitze, katechety Václava Sedláka a zámeckého kaplana Ludvíka Strouhala vyslechl Tomáš Fabián telegram potvrzující povýšení místní fary na děkanství. Všechny dokumenty (výnos, dekret i blahopřání) jsou v kronice opsány. Samotný dekret si nechal nový děkan zarámovat a pověsit do bytu.¹⁶⁷ Jako poděkování navštívila březnická deputace (proto děkan, březnický starosta, radní, mlynář a martinický starosta) samotného pana biskupa. Poté už chyběla jen skromná oslava spojená s oslavou narozenin proto děkana. Po popisu oslav je přidán zápis z roku 1901, tedy těsně před koncem úřadu Tomáše Fabiána, ve kterém si stěžuje na chování k jeho osobě, jakožto nejstaršího kněze ve vikariátu. Na visitaci mu byl totiž poslán mladý kněz, který se k němu podle všeho nechoval s patřičnou náležitostí a úctou.

„O spravedlnosti ! O falši !! Čím jsem si toho zasloužil ? Neumím s ohnutým hřbetem a breviěrem pod paží ošlápkovat v chodbách bisk. residence, ale jsem rovny a lapidárně upřímný a spravedlivý. To moje vina!!“¹⁶⁸

Děkana tak mladý kněz, který ještě nebyl na světě, když onen byl již knězem,¹⁶⁹ musel velmi rozohnit. Bohužel více informací o tom, jak to ve skutečnosti bylo nemáme. Jisté ale je, že po pár měsících Tomáš Fabián požádal o odchod na odpočinek a v roce 1903 se odstěhoval do Veselí nad Lužnicí, kde si koupil dům. Měl velký zájem o regionální historii, neboť to byl právě on, kdo sepsal Dodatky ku kronice farnosti. Jeho zápisy v Pamětní knize jsou tak doplněny mnohými historickými příspěvky. Většinou ve

---

¹⁶⁴ Pamětní kniha 1837–1945, pag. 68.

¹⁶⁵ Pamětní kniha 1837–1945, pag. 68.

¹⁶⁶ Pamětní kniha 1837–1945, pag. 75.

¹⁶⁷ Pamětní kniha 1837–1945, pag. 80.

¹⁶⁸ Pamětní kniha 1837–1945, pag. 82.

¹⁶⁹ Pamětní kniha 1837–1945, pag. 82.

svých historických záznamech odkazuje přímo k pramenům, ze kterých čerpal nebo i jednotlivých čísel časopisů (Otavan, Poutník od Otavy, Horymír ...).

5.2.3. Farní beneficium a hospodaření farnosti

Spolu se správou farnosti jdou ruku v ruce finanční prostředky. Samotným příjmům není věnovaná taková pozornost jako veškerým výdajům. O příjmech z desátků máme záznamy jen ze 70. a části 80. let, zapsané Tomášem Petrželkou. Vybrané peníze byly pak investovány do státních obligací, které získal z Vídně.

Za roky	Odkoupené desátky	Obligace
1873 + 1874	2 820 zl. 47 kr.	3950 zl.
1875 + 1876	2 105 zl. 15 kr.	3 200 zl.
1877 + 1878	1 939 zl.	3 000 zl.
1879 + 1880	1 786 zl. 40 kr.	2 400 zl.
1881 + 1882	954 zl.	1 250 zl.
1883 + 1884	1 000 zl.	1 350 zl.
1885 + 1886	1 220 zl. 20 kr.	1 550 zl.

Tabulka č. 1: Hospodaření farnosti

Většina zapsaných příjmů je různého charakteru jako např. peníze získané za odkoupení pozemků kvůli vystavení železniční dráhy. Konkrétní tím obdržela březnická farnost 1339 zlatých a 79 krejcarů, které pak investovala do státního dluhopisu.¹⁷⁰ Součástí příjmů byly také mešní nadace, které byly zaznamenávány do persoluční knihy.¹⁷¹ Některé jsou však zmíněné i v Pamětní knize Tomášem Fabiánem, který k nim přidal historický kontext. Příkladem toho může být kaplička sv. Máří Magdalény v Dobré Vodě, kterou nechal postavit Přibík Jeníšek z Újezda (1642) a znovuobnovena byla Hanušem z Kolovrat (1858). Mešní nadace od českobudějovického biskupa byla dána na 6 let, a to roku 1803, 1846, 1858 a 1893.¹⁷² Mše se tam měly sloužit na den svátek sv. Máří Magdalény (22. července),

¹⁷⁰ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 53.

¹⁷¹ Kniha obsahující seznam odsloužených nadačních mší.

¹⁷² *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 95.

následující neděli a v pondělí posvěcení chrámu Páně. Další fundace, obce Bor, zajišťovala sloužení mši v pondělí po posvěcení. Velká pozornost byla věnována nadaci Kateřiny z Rakové, která byla v knize často zmiňovaná a hrála také svou roli ve sporu jezuitů s bubovickým farářem. Nikde ale nebyla poznamenána totožnost Kateřiny z Rakové a tím vzbudila u děkana zájem.¹⁷³ Počátky této fundace vysledoval až do roku 1483. Jiná fundace pak zajistila svému fundátorovi, bývalému katechetu a řediteli hl. školy v Březnici, renovaci hrobu. Sám zanechal mešní nadaci v hodnotě 250 zl. pro své nástupce, ale pořádnému pomníku na hrob se mu nedostalo. Toho se mu dostalo až po 40 letech, z iniciativy místních kněží (děkana, kooperátora a zámeckého kaplana).

Výdajům sice *Pamětní kniha* věnuje větší pozornost než příjmům, přesto se ale stále nejedná o stěžejní záležitosti v rámci zápisů. Většinou jsou zaznamenány k různým opravám a k pracím s nimi spojené. Náklady byly placené z různých nadací, studijního fondu nebo přímo farářem. Ohledně osobní daně faráře je v knize jen jedna zmínka, a to na rok 1899, kdy si farář stěžuje na zvýšení této daně z 18 na 24 zlatých.¹⁷⁴

„Letos zvýšili farařovi osobní daň z příjmů z 18 zl. na 24 zl. Jen tak dále. Všickni ve faře mají se pachtit jen na dávky státní, církevní, okresní, obecní a sami nemít z toho nic. Pěkná to fara!“

Kromě faráře musel odvádět peníze i spolek eucharistický. Ten za své čtyřleté trvání odvedl do Budějovic 46 zl.

5.2.4. Počasí

Během tohoto období trápil Březnici silný vítr, o kterém bude zmínka v následující kapitole a mimo něj také povodně. V roce 1895 přišla povodeň kvůli vysokým srážkám na horním toku Vlčavy, pramenící v Brdech a protékající rožmitálskými rybníky. Březnické obyvatelstvo překvapila náhle v 1 hodinu v noci a v ohrožení byly zejména obyvatelé bydlící v Podčapské ulici a na faře.¹⁷⁵ Zatímco na faře nezpůsobila moc velké škody, pokud pomineme zatopení čerstvě sneseného sena, lávka vedoucí přes řeku povodeň neunesla a spadla. Následující rok přinesl Březnici mnohem větší povodeň, převyšující předchozí asi o půl metru.¹⁷⁶ Celý farní dvůr a kolnu zaplavila voda a kdyby jen o trochu vystoupala vznikla by i do hnojem ucpaného chléva.¹⁷⁷ Naštěstí byla povodeň zmenšena díky protržení zdi u zámecké obory a most byl ušetřen díky chystané přestavbě, v době povodně byl zrovna zbourán. Most

---

¹⁷³ Ve svých poznámkách zaznamenává i prameny, ze kterých při svém bádání čerpal.

¹⁷⁴ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 88.

¹⁷⁵ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 86.

¹⁷⁶ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 86.

¹⁷⁷ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 86.

však problémům s povodní neunikl a v roce 1899, když se začal stavět nový kamenný most, voda stavbu 2x podtrhla. Most pak byl kompletně hotový v roce 1901, kdy se na most vrátily i samotné sochy.¹⁷⁸

Nejničivější však byly požáry. V tomto období je zaznamenán jen jeden požár (27. srpna 1873), ten však svou velikostí napáchal škody dost. Požár vypukl od jiskry z vyhozeného popela a díky větru byl přenesen na okolní domy. V krátké době shořelo 105 domů a 30 stodol, škoda byla odhadnuta na 200 000 zlatých. Hned následujícího dne byl vytvořen výpomocný komitét, který měl podpořit vyhořelé občany. Do okolí byly rozeslány žádosti o finanční pomoc a díky všem sbírkám bylo vybráno 27 423 zlatých a 17 krejcarů. Mimo peněžní pomoc se také sešlo mnoho jídla a oblečení.

5.2.5. Oprava a údržba farního kostela a dalších budov ve farnosti

Během tohoto období nedošlo k nijak rozsáhlým opravám kostela, ale spíše k drobnějším. Hned zpočátku tohoto období byla větrem sražena čepice ze zvonové věže. Naštěstí samotné klenutí nepoškodila, ale i tak se jednalo o značné škody. Jelikož se tak stalo na podzim, bylo nutno provést alespoň provizorní opravu na zimu, aby déšť nepoškodil klenutí. Nové čepice na zvonici a přeložení střechy se kostel dočkal až po dvou letech. V souvislosti s přípravou na generální vizitace biskupa Jirsíka se dočkal kostel vybílání zvenku i zevnitř. Vnější modernizací se pak kostel dočkal nainstalováním hromosvodu na věžích.

Vnitřek kostela se dočkal mnohých úprav, plno z nich bylo finančně zajištěno ze sbírek. Sbírkou uskutečněnou kooperátorem Jiřím Tykalem v roce 1877, byly štafirovány 3 postranní oltáře. Opravy se také konečně dočkala lampa, která byla tovaryšem během jeho práce v kostele oloupena a poškozena. Oštípané ozdoby na ramenou byly nahrazeny novými, košíček byl dosazen a řetízky byly prodlouženy. Další sbírka zajistila nový koberec k oltáři. Staré kostelní dveře byly nahrazeny novými dubovými, které byly jednak částečně prosklené a hlavně samovratné. Hojně docházelo také k pozlacování či pobronzování, jednalo se hlavně o sochy, kříže nebo obrazy. Drobné opravy se dostal také oblouk za hlavním oltářem a jeho symboly oka Božího a záře. Nezapomnělo se ani na kostel sv. Rocha, ve kterém byl opraven oltář sv. Anny odkazem od jisté měšťanky.

Spolu s kostelem i farní budovy prošly řadou změn. Tomáš Petrželka nechal udělat ve chlévě novou kamennou vodárnu s větším objemem, aby tím ulehčil práci čeládce při nošení věder od studně. Také se postaral o položení nové podlahy v bytě kooperátora. O nejvíc změn se však postaral děkan Tomáš Fabián, kterému farní byt, podle jeho vlastních slov, příliš nevyhovoval. Byt byl totiž rozdělen do přízemí a do patra. Podle něj by místnosti, nalézající se v patře, našly větší uplatnění v přízemí, například u kuchyně. Další problémem bytu byl stálý chlad. Zdi koleje byly silné, a i přes vytápění se v budově držel chlad. Z toho důvodu nechal přezdíat přízemní sál, díky čemuž vznikly 2 pokojíky, které měly být

---

¹⁷⁸ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 86.

snáze vytápěny a ke kterým nechat zavést komín a nová kamna. Pro rychlejší přechod mezi dolním a horním bytem, pak nechal postavit nové dřevěné točité schody. Další opravu si žádala i střecha, protože žlab už byl shnilý a při každém dešti došlo k prolití vody na horní chodbu. Aby pak zamezil průvanu, nechal udělat nové dveře na chodbě fary a zadělal prostor nad vchodem do dřevníku.

Kromě farních budov byly pobronzovány sochy stojící na starém mostě, vedoucí přes řeku Vlčavu. Jako výraz díků za vydařené jubileum pak nechal Tomáš Petrželka namalovat obrazy do dvou kaplí vedoucí na Svatou Horu. Na Stráži je pak na farářovi vlastní náklady znovu obnoven kamenný sloup, který byl větrem povalen a roztlučen.

5.2.6. Dary

Velká část zápisů se zabývá dary, které byly věnovány farnosti nebo konkrétnímu účelu. Mohly mít podobu buď peněžní nebo hmotnou. Peníze byly často investovány do oprav (viz. výše) nebo do zdobení např. pozlacení. Velmi často byly darovány různé předměty pro vybavení kostela: antipendia, vela, casuly, pluviály, dalmatiky apod. Zápisů v kronice informující nejrůznějších darech je spousta. Mimo darovanou věc, kterou často až detailně popisují, obsahují také informace o donátorovi/donátorce, např. rodinné vazby. Dobrým příkladem může být velum od Marie Maškové, které mělo být nejprve darováno kostelu v Pohoří. Dotyčná se ale přestěhovala do Březnice ke své sestře a velum nechala kšaftovně odkázat březnickému kostelu.¹⁷⁹ Mezi nejčastější donátory patřily ženy. Kromě těchto „běžných“ darů byl darován třeba kalich, zvonky (k oltáři) nebo obraz. Konkrétně obraz sv. Jana Nepomuckého je zajímavý tím, že jeho donátorka si přála zůstat v anonymitě, a to i přes farářovo naléhání na malíře, jenž zhotovený obraz poslal. Jediné, co se o ní dozvěděl bylo to, že byla pokřtěna v březnickém kostele. Jako další příklad daru nám může posloužit nový kříž na rozcestí bubovické a rožmitálské ulice v Březnici. Ten nechal postavit březnický rodák Ignác Fürst, pozdější farář ve Vídni, a nahradil jím dřevěný kříž, u kterého se v mládí modlíval. Nový kříž byl železný s pozlaceným Kristovým tělem, ohrazený železnou mřížkou a kamenným klekátkem. Kromě postavení kříže se postaral také o jeho udržování, na jeho opravování věnoval 33 zlatých.¹⁸⁰ Již jako student daroval Ignác Fürst kostelu kanonické tabulky (1827), které našly své místo na hlavním oltáři.¹⁸¹ Sám na ně nezapomněl a neváhal se na ně po několika desítkách let otázat (1894) a k jeho potěšení stále zůstávaly zachovány.

5.2.7. Farní pozemky

Zápisů věnující se farním pozemkům není v této části mnoho, ale některé stojí za zmínku. Hned po svém nástupu převzal Tomáš Petrželka iniciativu v přeměně louky u Tochovic, která byla kvůli svému

---

¹⁷⁹ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 84.

¹⁸⁰ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 78.

¹⁸¹ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 74.

povrchu neúrodnou. Skalku nechal rozstřílet, povrch (dříve plný jam a hrází) zarovnat a další rok se mohl těšit první úrodě.¹⁸² I v tomto období se tochovičtí faráři pokusili získat příjmy plynoucí z tochovické osady. Ani tentokrát však neuspěli. V souvislosti se stavbou železnice Zdice-Protivín, musely být mnohé pozemky od březnické fary odkoupeny.¹⁸³

Důkaz o tom, že i pozemky mohou být důvodem rozepří mezi farářem a obyvateli, nám dokládá spor, druhého březnického, faráře Vacovského a sedláka Kozla. Problém ale netkvěl ve vlastnictví, nýbrž v naschválech. Obě sousedící pole trápilo nadměrné zamokření. Farář Vacovský chtěl vykopat strouhu na sedlákovu poli, aby voda z obou polí mohla být odvodňována pryč. Tím by se škoda zmenšila na obou polí. Sedlák Kozel to však odmítl, a tak farář nechal udělat rybníček na farském poli, který však škodil jak sedlákovu, tak farskému poli. Spor byl vyřešen až po desítkách let Tomášem Petrželkou, který s ovdovělou Kozlovou vyjednal výhodnou dohodu pro obě pole.¹⁸⁴ Nebyl to však jediný pokus o „zakopání válečné sekery“, už předešlí faráři spolu s potomky Kozla hledali společné řešení, vše ale skončilo nezdarem.

K pozemkům nepochybně patří i sadba stromů. *Pamětní kniha* poměrně detailně popisuje změny v zahradě v Tochovicích, ke kterým došlo v roce 1892. Z 18 starých stromů, které byly vymýceny, bylo znovu zasazeno 17. Při faře pak bylo vymýceno několik suchých švestek a nasazeno 10 štěpů, jejich přesná poloha a odrůda je zaznamenána Tomášem Fabianem. Na farní zahradu pak přibyl v půlce roku 1895 altánek, který nechal postavit T. Fabián ze starých rozštípaných kostelních dveří. Podle autorova hodnocení nebyl asi moc využíván, protože jak v zimě, tak i v létě bylo na zahrádce chladno.¹⁸⁵ Do každodenního života faráře pak zasáhla oprava mostu roku 1899, nacházejícího se prakticky za plotem. Spolu s opravou bylo prohloubeno řečiště řeky, což mělo za následek nedostatek vody ve farské studni. Studna, hluboká skoro pět metrů, však neměla dostatek vody ani dříve natož po prohloubení. Aby tak děkan (Tomáš Fabián) měl hospodářskou vodu, nechal zavést z řeky kamenný žlábek, který napájel v zahrádce sud.

5.2.8. Vizitace

Během vizitací probíhaly kontroly, jak správy a hospodaření farnosti, tak duchovní činnosti faráře. Součástí tak bylo i zkoušení dětí z náboženství. Po kontrole pokračoval blatenský vikář dál v cestě po farnostech ve vikariátu. Podstatnou část kanonických vizitací odbýval v tomto období arcikněz a biskupský vikář Josef Pekárek. Pravděpodobně byl mezi ním a farářem Tomášem Petrželkou velmi

---

¹⁸² *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 52–53.

¹⁸³ Více podrobností (výměra a cena) v *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 53.

¹⁸⁴ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 58–59 (vložen papír).

¹⁸⁵ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 82.

dobrý vztah, neboť se nejen zúčastnil jeho jubilejní oslavy, na které vedl snad hodinovou řeč, ale i jeho pohřbu. V knize je zmiňován jako velmi dobrý řečník, není tak překvapivé, že to byl právě on, kdo pronesl kázání na pohřbu Tomáše Petrželky. Pekárkova smrt je pak v knize ve stručnosti zaznamenána a s ní i jeho nástupce v úřadu vikáře.

Větší slávu a pozornost si zasloužily dvě generální vizitace českobudějovických biskupů, a to nejen ze strany lidu, ale také z pohledu kronikářů. První vizitací byla návštěva biskupa Jana Valeriána Jirsíka v roce 1879, popsána v katolických novinách *Čech*, jejichž výstřižek byl do Pamětní knihy vložen. Kronikář doplnil informace o visitaci jen o počet biřmovaných a zmínkou o velkých přípravách. Celé město bylo vyzdobeno, na domech byly vyvěšeny prapory a kostel se dočkal vymalování zvenku i zevnitř. Na jeho samotný příjezd čekaly nedočkavě zástupy lidu už od 4 hodin odpoledne (18. června).¹⁸⁶ Řada významných občanů – městská rada či hraběcí úřednictvo se vydalo panu biskupu vstříc. Ve čtvrt na 6 se rozezněly zvony a na náměstí vjel biskupský kočár, který zastavil před kostelem, kde z něj biskup s pozdravem vystoupil. Biskup se těšil velké úctě jak mezi křesťany, kteří neváhali stoupnout na lavice by na něj lépe viděli, ale také mezi nekatolíky, kteří při jeho požehnání poklekávali. To souviselo s tím, že se jednalo o politicky aktivní osobu zasazující se o české zájmy v době, kdy sílilo pnutí mezi Čechy a Němci. Během večere čekalo pana biskupa ještě jedno překvapení, za zvuku hudby bylo biskupovi slavnostně popřáno k jeho zítřejším 81. narozeninám. Jako národně manifestační prvek zazpívali pak učitelé Svatováclavský chorál, čímž mu zástupy vzdaly čest. Poté byl pan biskup uvítán nynějším kanovníkem Leitlem, blatenským vikářem Pekárkem a březnickým děkanem Tomášem Petrželkou. Celý biskupský pobyt byl doprovázen velkou slávou, přijel také hrabě Pálffy s celou hraběcí rodinou a kníže Karel Schwarzenberg.¹⁸⁷ Během vizitace byla udělena svátost biřmování, posilující křesťany ve víře. Jednalo se prakticky o doplněk křtu, ale na rozdíl od něho mohl svátost biřmování udílet jen samotný biskup.¹⁸⁸ Biřmování nepatřilo tedy mezi často udílené svátosti, protože lidé byli odkázáni (pokud tedy sami necestovali za tímto cílem) na biskupskou visitaci jejich města. V celé březnické farnosti bylo uděleno 1502 svátostí, z toho bylo 663 březnických, 20 tochovických, zbytek bubovických a cizích.¹⁸⁹ Jak píše samotný autor článku, jednalo se o slavné dny jak pro Březnici, tak pro celou farnost. Zároveň upozorňuje na nesvornost mezi březnickými obyvateli, které návštěva biskupa stmelila, ale po jeho odjezdu se vše navrátilo do původního stavu.¹⁹⁰

---

¹⁸⁶ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 56.

¹⁸⁷ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 56.

¹⁸⁸ MIKULEC, Jiří. *Náboženský život a barokní zbožnost v českých zemích*. Praha: Grada, 2013, str. 130.

¹⁸⁹ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 56.

¹⁹⁰ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 56.

Druhou generální vizitaci provedl biskup Martin Josef Říha v roce 1894. Na rozdíl od vizitace biskupa Jirsíka jsou informace o této návštěvě zaznamenány „jen“ z pohledu děkana Tomáše Fabiána, a nikoliv z novinového výstřižku. Stejně jako biskup Jirsík i Martin Josef Říha se těšil úctě a byl slavnostně přivítán. Po svém vjezdu na náměstí byl uvítán špalírem dětí a spolků, který ho doprovázel na faru. Poté společně pokračovali průvodem ke kostelu sv. Rocha, čímž začala pobožnost za zemřelé obyvatele. Průvod byl zakončen opět na začátku, a to u farního kostela. Další den byl přítomen slavnostní hostině i hrabě Eduard Pálffy se svým synem a baronem Hildebrandem Blatenským. Při hostině jmenoval faráře T. Fabiana biskupským notářem a katechetu Václavu Sedlákovu udělit právo synodální. Součástí vizitace bylo také přezkoušení žáků z náboženství v obecné a měšťanské škole. Z Březnice pak biskup dojížděl do okolí, jako první jel navštívit Svatou Horu a následně pokračoval vizitací v celé březnické farnosti. Postupně navštívil Bubovice i Tochovice, kde stejně jako v Březnici udílel svátost biřmování. Přesný počet biřmovanců je zaznamenán jen za Březnici, kde se jednalo o 737 lidí. S březnickou farností se rozloučil 17. června, odkud za doprovodu pokračoval do Rožmitálu.

5.2.9. Každodenní život ve farnosti

Společenský život v tomto období byl bohatý a pestrý na nejrůznější události, počínaje generálními vizitacemi, které měly velký ohlas u obyvatel, tak i dalšími církevními slavnostmi. Jednou z událostí, která byla určena přímo pro obyvatele farnosti, byly svaté misie či lidové misie. Ty sloužily k šíření a prohloubení víry lidí a jejich duchovní obnově. Hlavní úlohu v nich hráli Redemptoristé ze Svaté Hory, které nechal Tomáš Petrželka povolat (1876). Do Březnice dorazili 24. března tři kněží: rektor Klement Vlasak, kněz Hašek a Kadaník. Misie započaly svátkem Zvěstování Panně Marii (25.3.) a trvaly až do 3. dubna. Po celou dobu se misie těšily velké účasti nejen místních, ale i lidí z dalekého okolí, podle autora *až na 4 hodiny vzdálených míst*.¹⁹¹ Pro představu nám může sloužit údaj z kroniky, zaznamenávající počet komunikantů¹⁹² na 4700.¹⁹³ Takového počtu obyvatel nedosahuje Březnice ani dnes, natož před necelými 150 lety. Je proto jasné, že na tak hojně účasti mělo zásluhu široké okolí.

Snad největší slavností, spolu s generální vizitací biskupa Jirsíka, byla oslava kněžského jubilea. To připadlo na rok 1885 a týkalo se současného pisatele kroniky T. Petrželky. Těžko říct, jestli právě kvůli tomu, je tomu věnována taková pozornost v kronice. Samotné informace o přípravě a průběhu slavnosti však nepodává sám oslavenec, ale starosta Tomek. Petrželkům zápis obsahuje jen jeho osobní pocity a přepisy požehnání od pana biskupa i od samotného papeže.¹⁹⁴ Nicméně se jednalo o 50leté výročí jeho

---

¹⁹¹ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 55.

¹⁹² Lidí, kteří přistoupili ke svatému přijímání.

¹⁹³ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 55.

¹⁹⁴ O zprostředkování požehnání se postaral českobudějovický biskup Schönborn.

kněžského vysvěcení. Povědomí o tomto významném jubileu však nemělo jen regionální rozměr. Na výročí bylo upozorněno už pár týdnů před v časopisu „Čech“ a v „Pražském Týdeníku“.¹⁹⁵ Celá slavnost byla iniciována městem, v čele se starostou Tomkem a městskou radou. Samotná příprava započala už svoláním schůze všech zástupců spolků. Na poradě, které se účastnil i místní kooperátor Jan Švec, byl vytvořen program plánované slavnosti.¹⁹⁶ Ten byl poté vytištěn (200 ks) a rozeslán do všech spolků v obci i okrese.¹⁹⁷ Další schůze konaná obecním zastupitelstvem, řešila okolnosti jmenování děkana čestným občanem a podobu diplomu. Jako dar k tak významnému výročí byla objednána postříbřená berla s pozlaceným křížkem z křesťanské akademie v Praze a (honosné) desky v nichž byla vložena latinská báseň od Jana Pokorného, zámeckého kaplana v Březnici.¹⁹⁸ Na prvním listu bylo napsané věnování spojené s chronogramem:

J V b I L a r T o
T h o M a c PetržeLka
De Cano
e XVL tantes s V bs Cr TptT:
„ a V e“¹⁹⁹

Na druhém listě byla pak samotná báseň, oslavující děkanovu službu. Zbytek listů vyplnily podpisy 31 vikariátních kněží.

V kronice bohužel není vložena samotná pozvánka s programem, ale její znění je přepsáno. Druhý list pokračoval detailním programem, jenž započal už v předvečer slavnosti 13. května. Den před slavnostní vrcholily ve městě přípravy: budovy byly ozdobeny věnci z chovoje, z kostela a věže vlály prapory, které se nalézaly i na mnohých soukromých domů, spolu s transparenty. Všechno pak začalo schůzí spolků ve spolkových místnostech v půl 8 večer, ze kterých se přesunuly na nádvoří radnice v předem domluvených řadách. Průvod s lampiony odstartovala střelba z mozdířů o půl 9, který pokračoval k farní budově ve vypsáném pořadí.²⁰⁰ Ve večerním průvodu se objevilo přes 200 lampionů, jenž osvětlovalo zástup při cestě k faře.²⁰¹ V čele průvodu byl hudební a pěvecký sbor, za nimiž šla březnická městská rada s obecním zastupitelstvem, spolu s nimi obecní zastupitelstvo přífařených obcí. Po těchto

---

¹⁹⁵ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 58.

¹⁹⁶ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 60.

¹⁹⁷ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 60.

¹⁹⁸ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 59.

¹⁹⁹ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 59.

²⁰⁰ Podrobný výpis v *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 60.

²⁰¹ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 63.

nejdůležitějších orgánech následovala židovská obec a po ní různé spolky: Sokol, Živnostenské spolky různých řemesel (krejčích, mlynářů...), hasiči a celý průvod ukončoval Spolek vojenských vysloužilců.²⁰² Za zpěvu a hudby došli až před faru, kde členové zastupitelstva, podepsaných na diplomu, oznámili děkanovi jeho jmenování čestným občanem. Pár dní předtím ale schválila pana děkana dna, kvůli které byl nucen převzít diplom v sedě. Z toho důvodu se snažil předchozí dny šetřit, aby se plánovaná slavnost nepokazila. Průvod se pak vrátil zpátky k radnici ve stejném pořadí.

V samotný den slavnosti vše probíhalo podle stanoveného programu. I počasí se vydařilo, nebylo moc velké horko, které by znemožnilo příchod lidí z okolí. Slavnost se těšila hojně účasti, podle autora se jednalo o tisíce lidí.²⁰³ Program byl pak odstartován opět střelbou z moždířů už o 5 hodině ranní, okolo 9 hodiny pak proběhlo shromáždění spolků ve svých místnostech, ze kterých se stejně jako předešlého dne, v domluveném pořadí, přesunuli k bytu jubilanta. Tentokrát však byl průvod větší a pořadí bylo obměněno – školními dílnami, spolkem Červeného kříže, učitelstvem, c.k. státními úřady (c.k. četnictvo a c.k. finanční stráž), dalšími hosty a družičkami.²⁰⁴ Před farou se do průvodu připojil i přes nemoc zesláblý oslavenec T. Petrželka, podpírající se o berli. Kráčel v průvodu mezi 20 kněžími, mezi kterými byl i děkan budějovické kapitoly Jan Kubíček. V průvodu bylo asi 120 družiček a mezi vojenskými vysloužilci byli i z Rožmitálu a Tochovic. Průvod směřoval kolem náměstí do chrámu, kde se před vstupem rozestoupil a nechal vejít děkana spolu s kněžstvem, pak teprve následovaly spolky a sbory. Z hasičů a vojenských vysloužilců se utvořila čestná stráž, která doprovodila družičky a kněžstvo do kostela. Celý průvod byl pod kontrolou pořadatelů Hynka Janouška a Františka Wolfa, městských tajemníků. Slavnosti se zúčastnilo takové množství lidí, že je celý chrám nepojal, a tak zůstávali venku před kostelem. V kostele slavnost pokračovala proslovem Josefa Pekárka, blatenského vikáře, jenž trval zhruba hodinu. Na konci přečetl telegramy od p. biskupa a papeže, které pana děkana hluboce dojaly, protože se jednalo o ojedinělé vyznamenání v rámci této farnosti. Následovala mše svatá sloužená osobně panem děkanem Petrželkou, který byl pravděpodobně už zmožený a při epištole omdlel.²⁰⁵ Přítomné to vyděsilo, neboť si mysleli, že se jedná o mrtvici. Poté, co se probral, pokračoval dál ve sloužení mše. Z kostela vyšli až v půl 1 a pokračovali slavnostním obědem, kterého se zúčastnili kněží z blízkého a dalekého okolí.²⁰⁶ V kronice je vypsán seznam zúčastněných počínaje nejváženějšími kněžími a místem jejich působení. Dále pokračuje seznamem lidí, kteří se sice slavnosti osobně

---

²⁰² *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 60.

²⁰³ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 63.

²⁰⁴ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 61.

²⁰⁵ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 60.

²⁰⁶ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 60.

neúčastnili, poslali ale telegram nebo psaní. Slavnost byla dovršena fotografií pana děkana, kterou později mnohým svým známým a blízkým daroval. Ta se bohužel v kronice nenachází.

Další oslavu si zasloužil Tomáš Fabián jako nově příchozí kněz. Jelikož byl jeho příchod tajný, nemohl být řádně oslaven. Aby ale nepřišel o uvítací oslavu, uspořádalo ji městské zastupitelstvo v předvečer jeho jmenin 20. prosince. Veškeré podrobnosti o oslavě jsou v kronice opět uvedeny prostřednictvím výstřižku z příbramského časopisu „Horymír“. Oslava započala o 6 hodině večerní a účastnila se jí velká většina obyvatel Březnice, jakožto i spolky a korporace. Ústřední roli měla Městská rada a obecní výbor, dále byl přítomen sbor vojenských vysloužilců, řemeslnické sbory, zpěv. spolek „Lev“, Červený kříž, sbor dobrovolných hasičů a další. Průvod přicházel od dvora městské radnice za zvuku hudby, světel z pochodní a lampiónů, před budovy fary. Od vojenských vysloužilců zazněla píseň „Kde domov můj“ a farář jim za prokázanou poctu děkoval. Jeho odpověď na píseň Kde domov můj měla znít: „*Tázete se, kde domov můj? Mezi vámi domov můj!*“²⁰⁷ To vyvolalo mezi lidmi hlasitou odezvu za tak milá slova, od jimi váženého muže. Druhý den si pro něj připravil zpěv spolek nazpívanou mší.

Mezi další společenské aktivity patřily pravidelně se konající poutě na Svatou Horu do Příbrami. To by ale nebylo, aby se i v tomto ohledu nejednalo o nějaké zpestření. Na rok 1897 připadlo výročí 250 let od první poutě, tehdy konanou pod vedením jezuity J. Pošmurného 7. září 1647.²⁰⁸ Datum konání jubilejní poutě připadlo na 22. června a účastnilo se jí okolo 1100 lidí.²⁰⁹ Duchovními představiteli byl děkan Tomáš Fabián, katecheta Václav Sedlák a zámecký kaplan Ludvík Strouhal.

5.3. Farnost v letech 1902–1945

5.3.1. Autoři

Po odchodu Tomáše Fabiána zaujal jeho místo František Šácha, který zastával místo faráře v Oslově. Instalován byl od biskupského kanovníka Václava Macka, ohledně jeho příchodu a přijetí do farnosti, není v kronice zmínka (jako tomu bylo u T. Petrželky a T. Fabiána). Zpočátku jeho působení není moc zápisů o dění ve farnosti, ale spíše jsou opsány poznámky z Fabiánových *Dodatků ke kronice farnosti*. Jelikož nebyly odkázány zdejšímu děkanství, ale řediteli měšťanských škol, tak je přepisoval kvůli jejich zachování. Během první světové války se do kroniky nezapisovalo skoro vůbec nic, kromě zmínek o kanonických vizitaci v letech 1914, 1916 a 1918. Celé období první světové války je pak napsáno zpětně někdy během let 1920–1925, protože bylo zapsáno českobudějovickým biskupem Šimonem Bártou, který vykonával tuto funkci už od roku 1920. Následující zápisy jsou už psány nástupcem Františka

---

²⁰⁷ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 69 – výstřižek z Horymíra.

²⁰⁸ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 86.

²⁰⁹ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 86.

Šáchy Stanislavem Sudou. K této změně došlo v roce 1925, dočasný farář Šácha už nebyl schopen nadále vykonávat farní správu (ze zdravotních důvodů) a pomocný kaplan byl zrovna na zdravotní dovolené. Situace byla vyřešena biskupem Š. Bártou, který povolal na farnost již výše zvyšného Stanislava Sudu. Ten byl v té době vychovatelem v rodině Schwarzenbergů na nedalekém Orlíku. Jeho životní dráha je velice stručně popsána v kronice, více informací o ni pak můžeme najít v nově vydané knize jeho zápisků z války nebo z článku v Podbrdsku.²¹⁰ Jedná se o velmi zajímavou osobnost. Narodil se v Předmítí nedaleko Blatné v roce 1879, takže byl skoro rodákem. Gymnázium vystudoval v Písku a bohosloví studoval v Českých Budějovicích, kde byl i v roce 1902 vysvěcen na kněze. Po svém vysvěcení fungoval jako vychovatel (u hraběte Thuna v Kvasicích), kaplan (Štěkeň) a také jako katecheta (obecná škola Strakonice, poté měšťanská v Blovicích). Nejzajímavější je ovšem jeho kariéra v době 1. světové války, kdy působil jako polní kurát na východní frontě. Zpočátku vykonával službu u 29. domobraneckého pěšího pluku, poté u 7. pluku pěšího zeměbranceckého plzeňského, na to zase jako divizní farář u 21. pěší dělostřelecké divize pražské, a nakonec skončil v polní nemocnici č.200, stále na ruské frontě. Války se přímo účastnil až do roku 1917, kdy byl osvobozen od vojenské služby. Od roku 1919 do roku 1925 (tedy do nástupu na březnickou faru) pobýval v již zmíněné rodině Schwarzenbergů na Orlíku. Zapisovatelem kroniky je tedy od roku 1925 až do jejího konce roku 1945. Způsob zápisů do kroniky je docela rozdílný, než byl u ostatních kronikářů. Je možné, že to bylo už jinou dobou anebo také tím, že byl tamějším lidem blíž. Nově jsou za některé roky uvedeny počty komikantů, nebo dokonce počet odpadlíků či přibývajících ke katolické církvi (v souvislosti se vznikem Československé církve husitské). Sám se také jednou pokusil evidovat náboženskou strukturu, protože nevěřil státnímu sčítání. Zápisy nevěnují pozornost jenom církevním tématům, ale také dalším událostem a lidem ve farnosti. Zaznamenány jsou například obecní volby a jejich výsledky, nebo „zhýralost mládeže“. On sám byl zvolen do zastupitelstva města za lidovou stranu (1927) a 2. náměstkem starosty Emila Stehlíka. Pomocní kaplani nejsou v tomto období moc zmiňováni jako tomu bylo v předchozích. Zmínění jsou hlavně v souvislosti s nemocí děkana – rok 1929 (operace) a v roce 1934, kdy ho museli zastávat. V roce 1934 to vypadalo s děkanem Sudou velmi špatně. Po mrtvici byl převezen do příbramské nemocnice, kde byl ještě téhož dne zaopatřen posledním pomazáním. Samotný primář označil jeho stav za beznadějný. Za velkých modliteb farního společenství se po 14 dnech jeho stav přece jen zlepšil a 28. srpna se vrátil zpátky na faru. Avšak katecheta Jan Bejček, který ho po dobu jeho nemoci zastupoval, koncem října onemocněl a byl odvezen také do Příbrami. Když už se chystal domů, zánět mu stoupl do ledvin a během pár dnů zemřel, zaopatřen posledním pomazáním. Na jeho pohřbu byl zaplněn celý kostel a rozloučit se s ním přišlo jak zastupitelstvo, tak i ředitel měšťanské školy spolu s mládeží, kterou učil náboženství. Děkan Suda mu poděkoval za 33letou práci na faře a jeho tělo bylo uloženo

---

²¹⁰ KOZLÍK, Jaroslav. Březnický děkan a vikář Stanislav Suda. In: *Podbrdsko : sborník Státního okresního archivu v Příbrami*. Příbram, 22, 2015, s. 216.

k poslednímu odpočinku do rodinné hrobky v Mirovicích. Na jeho místo byl dosazen prozatímní učitel Farka ze Sedlice. Plnou náhradou se stal Karel Brčák, a to až v roce 1937. Spolu s přiostrujícími se poměry Československa s Německem je často pozornost obrácena na politickou situaci. Sám ji ale nijak nehodnotil, protože o to se jednou postará historie sama.

V době druhé světové války jsou zápisy psány retrospektivně, jak poznamenává v zápise k roku 1943.²¹¹ Také se zmiňuje o tom, že si nedělal žádné poznámky (což bylo nebezpečné, protože kdykoli mohla přijít namátková kontrola) a proto je pro něj těžké vzpomenout si na všechny věci. I přesto jsou zápisy z války plné různých informací o dění ve farnosti, někdy jsou až docela přesné na údaje. Je možné, že si po válce (když už konečně byla ta možnost) našel veškeré údaje a poté je zanesl do kroniky. To vysvětluje přesné informace např. datum úmrtí bývalého děkana Šáchy nebo počet věřících na pouti na Svatou horu (obvyklá evidence účasti). Ale nevysvětluje to přesné datum, kdy byla vichřice, která povalila „jen“ hřbitovní zeď nebo přesné ceny za obilí. Zajímavé je také to, že dokáže ke každému roku přiřadit počasí, které bylo během roku. Hlavně je text psán tak, že člověku připadá, že je nepochybně psán v daném roce (mimo oněch čtyř vět, ve kterých zmiňuje retrospektivní zápis). Zápisy vyjadřují onu atmosféru, která v té době nepochybně panovala např. tím, že text je obohacen o invokace: „*Bože, smiluj se!*“²¹² nebo „*Pomoz Bože*“.²¹³ Naproti tomu, že by si přece jen nějaké poznámky psal může svědčit to, že v jednom záznamu zmiňuje poslech zahraničního rozhlasu. Takovou poznámku by jistě nikam nezapsal, protože za to hrozil trest smrti (na druhou stranu by to asi ani nebylo třeba zapisovat, protože zrovna na to člověk jen tak nezapomene). Kromě událostí ve farnosti také zaznamenává dění na frontách, které by se z tehdejší nacistické propagandy těžko dozvěděl. Jako příklad zachycení „autentické“ atmosféry použiji první větu posledního zápisu v Pamětní knize, který popisuje období před osvobozením Československa: „*Čekáme, že každou chvíli bude konec.*“²¹⁴ Celá kronika je ukončena poznámkou o kanonické vizitaci z následujícího roku.

5.3.2. Hospodaření

Většina finančních záznamů je psána zejména ve spojitosti s náklady na opravy a údržbu farních budov. Opravy kostela byly hlavně záležitostí darů a sbírek, zbylé peníze vybrané na opravu věžových helmic, byly pak použity na jinou nutnou opravu.²¹⁵ Oprava fary pak byly záležitostí děkana, což ale neznamená, že nepřispíval kostelům např. na pagině 110 je seznam příspěvků děkana Šáchy. Jelikož ale v tomto

---

²¹¹ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 163.

²¹² *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 162.

²¹³ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 163.

²¹⁴ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 164.

²¹⁵ To bylo možné až po prohlášení přispívajících obcí o nenutnosti vrácení vybraných peněz.

období proběhla větší oprava fary, byl děkan St. Suda nucen uzavřít půjčku u lidové záložny v Březnici. Půjčka byla v obnose 7 000 korun, s úrokem 6 %, splácena pololetně zhruba po dobu 10 let. S tím, že úrok zůstane nadále stejný i pro jeho budoucí nástupce.

5.3.3. Počasí

Od nástupu Stanislava Sudy můžeme také sledovat změnu v zápisech o počasí. Už není zapisováno jen kvůli jeho extrémním projevům (např. povodně), ale je pozorováno v rámci celého roku. V souvislosti s tím popisoval i kvalitu úrody. Například rok 1926 byl velmi deštivý, Vlčava během něj vystoupila 5x ze břehů a zaplavila okolí, což se také odrazilo v úrodě, která byla velmi špatná (mimo ovoce).²¹⁶ Následující rok bylo zase relativní sucho, úroda byla spíše průměrná, avšak vzhledem k předchozímu roku, ji každý jen velebil.²¹⁷ Jako extrémní rok uvedu ještě 1929, kdy celé Československo trápily kruté mrazy. Podle záznamů byl největší mráz v Březnici naměřen na -39°C , proto není divu, že se lidé radovali, když mráz klesl pod -20°C .²¹⁸ Zvláště je pak popisováno počasí během války, které se přidalo k nemalým útrapám. Roku 1940 zasáhly Březnici opět mrazy a lidé neměli čím topit, neboť byla velká nouze o jakékoli topivo, při tom jezdily nedaleko po trati uhelné vlaky a v lesích se neustále porážely stromy. Obyvatele i sebe sama děkan pak přirovnává k otrokům, protože jsou nuceni vykonávat všechno na rozkaz, např. do kdy přesně má být zaseto.

Mimo povodně i toto období trápily požáry. Jeden z nich zachvátil hostinec „Na ohradě“, který už nebyl obnoven. V roce 1929 pak vypukl požár způsobený vichřicí v seníku u dílny stavitele Bierhanzla, jenž se postaral o většinu oprav na Březnicku. Díky sněhu však bylo zabráněno velkému požáru, neboť vichřice směřovala oheň na zásoby dříví a stodolu.

5.3.4. Oprava a údržba farních budov

Stejně jako v minulém období i tentokrát prošel farní kostel největším množstvím změn, tentokrát ale předčily minulá období. První velké změny proběhly v roce 1906, kdy byl opraven vnější vzhled kostela. Starou omítku vystřídala omítkou nová, a to nejen na kostele, ale i na věžích. Střecha byla přeložena, prejzové tašky nad oratoří nahrazeny novými a kolem střechy byly dány nové okapy. Pozornost se také dostalo nové sanktusové věžičce, zhotovené z mědi. Během sundání staré báně byla nalezena listina, jež byla ukrytá v plechové krabičce, a která jest do kroniky přepsána. Zaznamenává informace o založení kostela Přibíkem a následně opravu kostela v roce 1823, připojujíc přehled významných osob v monarchii i ve farnosti.

---

²¹⁶ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 122.

²¹⁷ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 132.

²¹⁸ Následkem těchto mrazů řada stromů umrzla. *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 140.

Největší opravy byly provedeny v roce 1926 a 1927, nejen na kostele, ale také na ostatních farních budovách. Jednou z oprav, jež byla dovršena byla výměna věží na farním kostele. Kvůli špatnému stavu (nebezpečí pádu)²¹⁹ byly v roce 1917 odňaty, ale na samotnou stavbu musely ještě počkat, a tak byly zatím opatřeny prozatímním řešením. Po válce byla potřeba vyřešit otázky rozpočtu a povoleních, kvůli kterým musel Stanislav Suda hledat pomoc příslušných úřadech.²²⁰ Po povolení rekonstrukce věžních helmic se začalo na kostele pracovat v roce 1926. Stejně jako v sanktusníku, i zde byla nalezena stará listina. Záhy byla ale ztracena, její opis je ale stručně zaznamenán ve Věstníku Městské Spořitelny (ročník VIII. str. 5 a 6). Kromě informací o fundaci kostela, obsahovala také informace o tehdejších členech Jezuitského řádu působících v Březnici. Do bány pak byla vložena nová listina spolu s mincemi a ročenkou městské spořitelny a jedním ročníkem.²²¹ Věže byly dokončeny v říjnu 1926 a o Štědrém dnu z nich byly vytrubovány koledy.²²² Opravy zvenku následně pokračovaly (rokem 1927), neboť římsy hrozily spadnutím a omítka opadávala. Omítka byla nahozena, žlaby opraveny, okolo střechy byly dány zachycovače prasklých tašek a okna byla vyspravena. Sochy, které zdobily průčelí kostela, byly znovu natřeny a upevněny.²²³ Následující roky už neproběhly žádné velké úpravy, ale jen dílčí např. roku 1931 bylo větrem shozeno několik prejzů ze střechy. V souvislosti se střechou, byl starý hromosvod v nahrazen novým (1906), který se měl každý druhý rok kontrolovat. V rámci rekvizic během první světové války byl však odebrán.

I vnitřek kostela se dočkal pořádných oprav, kromě obvyklé nutnosti bílení, proběhly rozsáhlejší úpravy interiéru. Na pilíře byly dány nové kamenné dlažby a sloupy byly očištěny. Všechny postranní oltáře byly opraveny, obarveny na mramorovou barvu a byly k nim přidány nové stupně.²²⁴ U posledních oltářů (u kostelních dveří) byla potřeba větší práce, protože mensy už byly ve špatném stavu, a tak musely být vyzděny. Antependium hlavního oltáře bylo obnoveno a pozlaceno, předlohou bylo antependium na Svate Hoře. Malovaný oltář na zdi za ním byl retušován a lavice se zpovědnicemi byly nově natřeny. Velká pozornost je v kronice věnovaná popisům obrazů, které byly restaurovány. O některé se zajímal i památkový úřad a datoval i přibližnou dobu jejich vzniku. A to nejen v kostele sv. Ignáce, ale i v kostele sv. Rocha.²²⁵ Spolu s nimi byla opravena i křížová cesta visící v kostele, která už postupem doby

---

²¹⁹ Podrobnější informace jsou napsány ve *Věstníku městské spořitelny* (roč. VIII., str. 14), který je přímo citován i v samotné *Pamětní knize*.

²²⁰ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 123.

²²¹ Znění nové listiny v *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 125.

²²² Zavedení jako nového zvyku v souvislosti s novými věžemi.

²²³ Socha sv. Václava byla větrem celá rozpukaná. *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 133.

²²⁴ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 68.

²²⁵ Jedním z nich byl vzácný obraz Proroka Ezechiela kázajícího o zmrtvýchvstání, namalovaný na dřevě. Doba vzniku byla určena v rozmezí 1640–1650. *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 153.

chátrala. Obnoveny byly i obrazy na korouhvích, o které se postaraly sestry v Horažďovicích. Mimo nich vyspravily a vyčistily ornáty a pluviály. Nemalou změnou pak bylo i upravení vedení elektrického proudu, které nešikovně probíhalo po drátech, ze kterých bylo riziko požáru. Vše bylo dáno do olověných rour a tím zabezpečeno. Elektrickými svícemi pak byly nahrazeny i běžné voskové svíce a uspořené peníze se mohly použít na plat kostelníka a běžné opravy. O nový vzhled bylo postaráno i u sakristie, která byla po dlouhých letech vybílena tak, že hned působila lepším dojmem. To bylo ještě umocněno úklidem, o který se děkan postaral.

Opravám se nevyhnul ani hřbitovní kostel sv. Rocha. Při konané pouti (1932) slíbil děkan opravit kostel tak, že napřesrok bude pout' již v opraveném kostele. I když se to zdálo jako nemožné, po všemožných sbírkách se nakonec vybralo dost peněz a kostel byl s úspěchem opraven. Kromě všemožných oprav bylo rozšířeno i vybavení kostela. U kostela byla již léta prázdná hrobka Kolovratů, která se na žádost děkana stala společným kněžským hrobem působících v Březnici.

Kromě kostelů bylo nutné opravit také faru a farní budovy. Jejich opravy počaly společně s kostelem v roce 1906. Klenutí stáje bylo v havarijním stavu a hrozilo tak zhroucením. Obecní úřad nařídil buď okamžité snesení střechy nebo opravu. Spolu s opravou stáje, byla renovována i střecha farní budovy. Shnilé trámy byly vyměněny, celá střecha přeložena, okapové roury vyčištěny a nashromážděný stavební materiál vyklizen. Při opravách fary dokonce spadla část stropu nad schodištěm. Kromě toho byla fara připojena na městský vodovod (1930), protože voda na děkanství nebyla pitnou. To však vedlo mnohým úskalím, protože bylo potřeba prorazit skálu na dvoře. Koupelna pak byla vybavena novými kamny a vanou. Zřízena byla také nová žumpa a s ní byl také vyřešeno pokrytí odpadového kanálu.

Během regulace toku Vlčavy bylo nutné odstranit farskou stodolu, jako náhradu dostalo farní beneficium stodolu novou.²²⁶ Avšak během regulace vyvstaly problémy, které předtím nebyly patrné²²⁷ a pro něž se děkan musel vzdát i této stodoly. Jako náhradou mu byla postavena nová stodola na fundačním poli při cestě do Hudčic.²²⁸

5.3.5. Osud zvonů

Dopad první světové války je v Pamětní knize nejlépe popsán skrze válečné rekvizice. Včetně nuceného odchodu mužstva do 55 let, byl zrekvírován dobytek, kostelní zvon, svícny, varhanní píšťaly, hromosvody a všemožných kovů.²²⁹ Samotné beneficium muselo pak upsat 42 600 korun na válečné

---

²²⁶ Po potřebných úpravách (nová střecha) zakoupena od města.

²²⁷ To autor kroniky komentuje bodře slovy: “*Tu poznali páni inženýři ...*”. *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 154.

²²⁸ V místech většiny jeho polí.

²²⁹ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 112.

půjčky.²³⁰ Zvony byly odebírány na základě státních nařízení, které určovaly, jaké zvony mají být odebrány. Vznikaly seznamy zvonů nacházející se na farnosti, obsahující jejich popis. Veškeré dobové dokumenty, jakožto výkazy zvonů, jsou v kronice nalepeny, a tak zachovány. Kromě nich obsahuje také fotografie a detailní popisy zvonů.²³¹ V nemálo vesnicích však lidé za noci zvony schovali, aby je nemuseli odevzdat a po válce je opět vyndali.²³²

První zábor proběhl 3. října 1916, kdy byly z chrámu sv. Ignáce sundány 2 zvony.²³³ Jeden větší zvon, Panny Marie, zaznamenával velký požár Březnice v roce 1506, předělaný v roce 1820 nákladem dobrodinců. Druhý zvon byl umíráček z roku 1731, zasvěcený sv. Barboře, obsahující v nápisu chronogram. Třetí a zároveň nejmenší zvon byl odebrán z hřbitovního kostela sv. Rocha. Druhý zábor proběhl v roce 1917, při němž byly dva zvony zrekvírovány. Největší zvon z kostela sv. Ignáce, zhotovený už v roce 1590²³⁴ Jeden z nápisů byl: „*Od hromobyti wyswobod' nás, pane*“.²³⁵, což nám může dokládat zvyk či praktiku zvonění na mraky. Jednalo se rituál, který měl ochraňovat celou lokalitu před bouřkou a nepřízní počasí.²³⁶ Zvuk zvonu měl rozehnat bouřková mračna. Jelikož byl zvon moc velký, nebylo možné ho vcelku dopravit z věže, musel být tedy rozbit a až pak následně snesen. Z kostela sv. Rocha byl také odebrán největší zvon, který byl ozdoben reliéfem sv. Jana Nepomuckého a sv. Vojtěcha z roku 1795. Tyto zvony byly na rozdíl od první rekvizice odlity do sádry od samotné vojenské správy.²³⁷ Za první rekvizici bylo vyplaceno vojenským erárem 880 korun (220 kg) a za druhou 2768 korun (692 kg).²³⁸ Stejně tak to bylo i s píšťaly od varhan, které byly po válce nově opatřeny.

Po válce se konala velká sbírka na nové zvony, na které přispěla celá farnost, okolní osady i američtí krajané.²³⁹ Zhotoveny byly čtyři – jeden byl ulit nákladem Emila Kučery, k uctění jeho zemřelé matky.²⁴⁰ Další dva zaznamenávaly rekvírování zvonů během světové války a poslední „umíráček“ byl opět věnovaný sv. Barboře (jakožto patronky umírajících). Jejich přivezení a posvěcení

---

²³⁰ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 112.

²³¹ Více v příloze.

²³² *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 114.

²³³ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 114.

²³⁴ Předělán následně v roce 1675. *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 116.

²³⁵ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 116.

²³⁶ MIKULEC, J., *Náboženský život a barokní zbožnost v českých zemích*, str. 130.

²³⁷ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 117.

²³⁸ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 116–117.

²³⁹ Seznam dárců v *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 117.

²⁴⁰ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 118.

českobudějovickým kanovníkem A. Polánským (23. prosince 1923) se rovnalo velké slavnosti. Za velké účasti lidí z farnosti a okolí, byly zvony za zvuku národní hymny vytahovány na věže. Nešlo jen o samotné zvony, jež se vrátily na své místo, ale o projev samostatnosti osvobozeného národa, kterému Vídeň zvony sebrala.²⁴¹ Pro lidi to byl silný moment a mnohé oko při něm nezůstalo suché.²⁴² Během druhé světové války (1942) byly však všechny zvony z Ignáce a jeden od svatého Rocha rekvírovány.

5.3.6. Dary

V tomto časovém úseku je v kronice zaznamenáno větší množství darů než v minulém, což souvisí s větším množstvím oprav, na které bylo potřeba více peněz. Z darů byla financovaná oprava věží, kostela, a hlavně nové zvony. Jedním z dalších nemalých darů bylo opravení kapličky při silnici u Předního Poříčí, která se nacházela ve špatném stavu a byla tím trnem v oku děkana Sudy. O tom, že tento bezútěšný stav trvá delší dobu se dočetl díky Fabiánovým zápiskům. Problém byl ve financích, chtěl ji proto nechat opravit vlastním nákladem. Našel se ale dárci, respektive sám architekt J. Frič, který ji opravil zdarma. V roce 1928 k ní přibýly nové obrazy sv. Cyrila a Metoděje, sv. Václava, sv. Ludmily a sv. Jana Nepomuckého, na které přispěla řada lidí. Vlastním nákladem pak rodina z Předního Poříčí nechala postavit kříž, který byl slavnostně děkanem posvěcen, za nemalé účasti lidí z okolí. Jedním z finančních darů byla také vkladní knížka P. Musilové, která kromě zádušních mší, zaopatřila opravu Božího hrobu a kupování svící na oltář sv. Aduca. Jedním z velkých mecenášů byl Emil Kučera, velkopřemyslník, který kromě výše zmíněného zvonu, daroval koberec na kostelní podlahu, dřevěnou sochu Panny Marie (shozenou z průčelí kostela) a financoval renovaci oltáře sv. Víta. Nemalou roli hrály spolky, a zde působící Bratrstvo sv. Růžence. Kromě těchto větších specifických příspěvků byly farnosti nebo kostelu darovány obvyklé bohoslužebné předměty: antipendia, pokrývky na oltáře, kalich, oděvy (humerále, dalmatiky...). Lidé se však také aktivně podíleli na uklízení a čištění kostela.

5.3.7. Farní pozemky

I v tomto období pokračoval spor o pozemky mezi tochovickým a březnickým farářem. Během působení děkana Šáchy se spor přirostřoval, neboť tochovický farář neustále doléhal na biskupa, aby mu byly přiřčeny pozemky nacházející se v tochovickém katastru. Biskup, Šimon Bárta, se pokusil přemluvit děkana, aby pozemky dobrovolně odstoupil, ale narazil na děkanův odpor. Spor byl vyřešen až výnosem Ministerstva školství a národní osvěty následujícího roku 1926.²⁴³ Všechny pozemky v tochovickém katastru připadly k tochovické faře, v souvislosti s tím zanikl i dotační příspěvek, který platil březnický

---

²⁴¹ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 119.

²⁴² *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 119.

²⁴³ Text výnosu je v kronice zaznamenán. *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 122.

děkan tochovickému faráři. Zároveň byl zajištěn i bubovický farář, kterému byly přiděleny některé pozemky ležící v bubovickém katastru (ne však všechny).

Březnický děkan následující roky vyměňoval řadu svých pozemků s bubovickými občany. Zvláště směňoval pozemky ležící v bubovickém katastru, za pozemky ležící v březnickém katastru. To se samozřejmě setkalo s nesouhlasem bubovického faráře, který požadoval zbytek pozemků náležící v bubovickém katastru a protestoval proti směnám. Důvodem pro směny, jenž je popsán v Pamětní knize, je scelování pozemků, které jsou vzdálené a rozdělené.²⁴⁴ O tom, že by chtěl zabránit přidělení pozemků bubovickému faráři, se přímo nezmiňuje. O další směny se pak pokusil v rámci pozemků hlubiňských a hudčických, a podle zápisů uspěl jen u hudčických.

Dalším ziskem pozemků březnického benefícia pak bylo pole odkázané z poslední vůle,²⁴⁵ nebylo však vhodné pro zemědělství. Z toho důvodu došlo ke směně pozemků mezi městem a benefíciem, které za tento pozemek²⁴⁶ získalo pole směrem na Hudčice vhodné k hospodaření. Kromě směn pozemků je v Pamětní knize vložena dobrovolná smlouva, která sjednávala dohodu o zřízení soukromé cesty na děkanské pole skrze pozemky jistých bubovických obyvatel.²⁴⁷

5.3.8. Religiozita

Oproti ostatním obdobím jsou v průběhu tohoto období evidováni věřící. To může souviset se vznikem samostatného Československa, se kterým přestalo být katolictví státním náboženstvím a někteří lidé tak vystoupili z římskokatolické církve. Následně vznikla Církev československá husitská (1920), na jejíž vznik není v Pamětní knize nijak poukázáno, protože se v té době do ní nezapisovalo a ani ji nepatřilo místo mezi zpětně zapsané události. Její vznik však způsobil ve farnosti jistou nevraživost.

Děkan St. Suda od počátků své instalace (1925) sledoval náboženské rozvrstvení. Díky tomu pak můžeme lépe nahlédnout do struktury obyvatelstva. Z 3 159 věřících opustilo od vzniku Československa římskokatolickou církev 472 osob.²⁴⁸ Mezi brzy navrátilivší patřilo 44 lidí, ostatní přistoupili k jiné církvi nebo zůstali bez vyznání. Nejvíce jich přistoupilo k nově vzniklé Církvi československé husitské – 248 lidí, bez vyznání zůstalo 157, k Českobratrské církvi evangelické se přidalo 23 lidí a 3 osoby konvertovaly k Evangelické církvi metodistické.²⁴⁹ Tak vypadal stav obyvatel k roku 1925, následující

---

²⁴⁴ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 154.

²⁴⁵ Od Anny Fricové, která ještě požadovala sloužení mše 6x ročně. *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 128.

²⁴⁶ Vhodný spíše jako stavební parcela. *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 128.

²⁴⁷ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 120–121 vložený papír.

²⁴⁸ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 127.

²⁴⁹ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 127.

roky pak děkan evidoval přírůstky, jenž nazýval *zbloudilce*, a odpadlíky v církvi. Zatímco se z každého navrátilce raduje,²⁵⁰ u odpadlíků se modlí za spásu jejich duše. K navracení nebo k přistoupení ke katolictví měli dopomocť různé náboženské aktivity, které byly součástí lidové zbožnosti. Hned zpočátku svého působení nechal St. Suda obnovit křesťanská cvičení, která se těšila hojně účasti.²⁵¹ Víru také podporovali svaté misie redemptoristů ze Svaté Hory, konané v roce 1915 a 1931.²⁵² Nadále také pokračovaly poutě na Svatou Horu, jejichž počet účastníků neustále rostl. Velkou slávu sklídila jubilejní pout' (1932) ke dvoustému výročí korunovace Panny Marie podniknutá z celého vikariátu. Kvůli velkému počtu lidí, musela být vlaková souprava nutně zesílena a do Příbrami jelo 31 přeplněných vagonů.²⁵³ Na Příbramském nádraží se k nim připojili rožmitálští a bohatínští poutníci a celé pouti se zúčastnilo přes 4 000 lidí.²⁵⁴ Svou kvantitou a organizováním (účast celého vikariátu) si průvod vysloužil označení jako historicky památný.²⁵⁵ Poutě pokračovali každoročně až do roku 1942, kdy byly zakázány. Posledních poutí se zúčastnilo okolo 1000 lidí,²⁵⁶ snad tomu také dopomohl strach z války.

Kromě sledování náboženské struktury zaznamenával děkan také počty komikantů v roce 1927 a v 30. letech. Podle zápisu z roku 1927 se jedná o počty přijímajících v děkanském kostele sv. Ignáce z Loyoly. Z tabulky pak můžeme vidět jednoznačný trend zvyšování počtu udělených eucharistií.

Rok	1927	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Počet komikantů	4 983	3 417	5 132	4 327	4 987	5 256	5 965	6 850	7 000	>7000

Tabulka č. 2: Vývoj počtu komunikantů

I nadále však ve farnosti přetrvávala nevráživost vůči nekatolíkům. Jedním z nepatrných projevů mohlo být třeba sčítání obyvatelstva v roce 1930, které vykonali v březnické farnosti příslušníci Církve československé. Děkan Suda mu proto nedůvěřoval a rozhodl se provést vlastní soukromé sčítání.²⁵⁷

²⁵⁰ V roce 1926 se do církve navrátilo 31 osob, následující rok dalších 32. *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 130.

²⁵¹ V období adventu 1925. *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 112.

²⁵² Pamětní kniha se o misiích v roce 1915 nevyjadřuje. Oproti tomu jsou misie v roce 1931 více rozepsány a opět evidují počty věřících. Průvodu se zúčastnilo přes 3000 osob, k svátosti smíření pak přistoupilo 1725 osob a komunikantů bylo 2 376. *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 145.

²⁵³ Vlak byl vypraven už z Blatné, ke kterému se připojil v Březnici zbytek. *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 149.

²⁵⁴ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 149.

²⁵⁵ V časopise Svatá Hora. *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 149.

²⁵⁶ V roce 1937 se poutě zúčastnilo 900 lidí, v roce 1939 to bylo už 1000 poutníků.

²⁵⁷ Zápis je až z roku 1932, pravděpodobně se tedy jedná o údaje z roku 1930 nebo až 1931. *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 150.

Jiným projevem antipatie byl pak zákaz zvonění při pohřbech jinověrců u sv. Rocha, který byl potvrzen okresním úřadem v Blatné v roce 1932.²⁵⁸

	Katolická c.	Řeckokat. c.	C. československá husitská	Bez vyznání	Ortodoxní	Židé	Čs. bratrská
Březnice	2 164	5	155	26	6	26	18
Bor	142						
Dobrá Voda	48		11				
Martinice	106		8				
Počáply	235						
Přední Poříčí	104		2	1	5		
Zadní Poříčí	91		6	2			
Celkem	2 890	5	185	29	11	26	18

Tabulka č. 3: Církevní struktura ve farnosti Březnice k roku 1930-1

5.3.9. Lidé ve farnosti

Jak již bylo zmíněno na začátku kapitoly, toto období více upírá pozornost na obyvatele farnosti. Samozřejmě se i nadále zaměřuje spíše na náboženský život, přesto ale můžeme sledovat i aspekty světského života. Jelikož byl děkan sám členem městského zastupitelstva, zapisoval výsledky voleb a politické rozvrstvení do Pamětní knihy. Pro ucelenější zápisy ohledně městského vedení odkazují na Pamětní knihu města Březnice z let 1932–1936. Mimo to je zaznamenán i samotný vývoj města. Od počátku přelomu století až skoro do konce 20. let byla Březnice ztrátovým územím.²⁵⁹ Během dvaceti let přišla bezmála o 230 lidí, což je možné vysvětlit válečnými událostmi a stěhováním za prací.²⁶⁰ Ke konci 20. let však proběhla změna díky zakládáním podniků, které nabízeli lidem práci. Největší vliv na to mělo založení Sublimy (1930), továrny na impregnaci dřeva. To zapříčinilo příliv dělníků do Březnice, ohledně toho poznamenal St. Suda obavu, jaký to bude mít dopad do budoucnosti.²⁶¹ V souvislosti se zakládáním průmyslu, došlo také k výstavbě nových domů²⁶² a nezapomnělo se ani na zřízení nových

²⁵⁸ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 148.

²⁵⁹ POPELKA, F., *Březnice za 20 let samostatnosti*, s. 67.

²⁶⁰ POPELKA, F., *Březnice za 20 let samostatnosti*, s. 67.

²⁶¹ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 144.

²⁶² Nově vznikla např. část „Spořilov“, jejíž název je odvozen od fundátora Městské spořitelny.

měšťanských a obecních škol. Při úpravě náměstí byly odkryty základy zbořeného kostela sv. Mikuláše, jehož základy byly datovány do pol. 14. století.²⁶³

Životy lidí utvářely, kromě práce, také jejich volnočasové aktivity. Na výběr měli z řady různých spolků a organizací, které měli podobné nebo zcela rozdílné cíle, od sportovních po veřejně prospěšné. Tak vedle sebe působil například spolek Orla a Sokola, jejichž aktivita byla zejména sportování. Dalšími byly například Sportovní klub Březnice (organizující přespolní běh), skauti nebo Spolek pro okrášení města a okolí.²⁶⁴ Důležitou roli také hrál Sbor dobrovolných hasičů, který se kromě záchrannářství podílel na veřejném životě, a to nejen v Březnici. Sbor se účastnil župních sjezdů, pořádali divadelní představení a hasičské plesy. Velkou slavností pak bylo 50leté výročí sboru, na který si hasiči připravili pestrý program.²⁶⁵ V rámci slavnosti se také konala mše svatá sloužená děkanem Sudou.²⁶⁶ Spolky pak pro nečleny organizovaly různé kulturní akce, koncerty, přednášky apod.

Děkan však sledoval více nábožensky motivované akce nebo ty, které uznával v rámci města za relevantní. Činnost Církve československé husitské třeba zcela opojí.²⁶⁷ Kromě náboženských slavností, které již byly zmíněné v předchozí kapitole, se lidé mohli zúčastnit větších událostí. V roce 1927 se konal v Českých Budějovicích eucharistický kongres, na který se s děkanem vypravilo asi 50 osadníků. Ke dvoustému výročí svatořečení sv. Jana Nepomuckého se v Nepomuku konaly oslavy, na které se pořádalo společné procesí z Březnice a okolí.²⁶⁸ V září téhož roku (1929) probíhaly Svatováclavské slavnosti²⁶⁹, zahrnující procesí do Bubovic²⁷⁰, ve kterých Redemptoristé konali svátosti. Tyto slavnosti však neměli jen náboženský charakter. U příležitosti výročí byl připraven i osvětový program jednající o sv. Václavu. Pražských celonárodních slavností se pak účastnila březnická jednotka Orla. Velikou a důležitou akcí státního charakteru byl pak 1. celostátní sjezd katolíků (1935), který měl posílit katolictví a prohloubit národnostní soudržnost.²⁷¹ Duchovní přípravy probíhaly zhruba 3 měsíce před samotnou

---

²⁶³ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 159.

²⁶⁴ SOkA Příbram, AM Březnice, *Pamětní kniha města Březnice 1932–1936*, kniha č.723, inv. č. 1331.

²⁶⁵ Scénky srovnávající hašení před 150 lety a dnes. *Kniha paměti Sboru dobrovolných hasičů města Březnice*

²⁶⁶ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 150.

²⁶⁷ Například kabaretní večer organizovaný dramatickým kroužkem. SOkA Příbram, AM Březnice, *Pamětní kniha města Březnice 1932–1936*, kniha č.723, inv. č. 1331.

²⁶⁸ Procesí se zúčastnili farníci z Březnice, Bubovic, Drahenic, Mirovic a Tochovice. Celkem se zúčastnilo přes 400 osob. *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 141.

²⁶⁹ Počítáme-li s rokem 929 jako datem zavraždění hlavního patrona Českých zemí.

²⁷⁰ Neboť tamější kostel je zasvěcen sv. Václavu.

²⁷¹ ŠÁLEK, Jiří. *K prvnímu celostátnímu sjezdu katolíků v roce 1935*. Pedagogická fakulta Masarykovy Univerzity, bakalářská práce (bc.), Brno, 2013, s. 35.

slavností, při kterých děkan agitoval na místní farníky. Z celé osady se do Prahy vydalo přes 100 osob.²⁷² Do Březnice pak několikrát zavítali známé osobnosti z Prahy, jednalo se o inspekce²⁷³ nebo o různé přednášky. V roce 1931 přednášel bývalý poslanec František Nosek o životě a duchu svatého Františka z Assisi.²⁷⁴ Ve spolupráci s ním pak Stanislav Suda založil Družinu sv. Kláry. Ta byla dětskou opatrovnou, útulkem pro samostatné ženy a ošetrovnou nemocných.²⁷⁵ Reakce lidí na toto zřízení byly velmi rozličné, od upřímné radosti až po závist a zlost. V Březnici ale nepůsobila jen tato charitativní činnost, ale i další spolky.²⁷⁶ Dobrodiní nemuselo být jen záležitostí nějaké organizace, ale i jednotlivců. Julius Lederer například daroval v době největších mrazů uhlí pro chudé. Jiný rodák zase daroval peníze na přístavbu dalšího patra na městském chudobinci a na zřízení nadace pro 3 osoby.

Zápisy ne vždy reflektovaly pozitivní události, zahrnovaly i témata úmrtí. Během roku 1927 trápila Březnici epidemie chřipky, kvůli které vzrostl počet úmrtí. Tento počet notně zvýšily i nemilé činy. Pro nešťastnou lásku zastřelil na počátku roku jistý hoch svou milenkou a sebe pak smrtelně zranil. V květnu zavraždil pomocník svého mistra a na to byla v říjnu spáchána další sebevražda. V roce 1931 se zase upálila Polačka kvůli domácím neshodám. Jejím manželka si po pohřbu vzali do parády lidi a nafackovali mu, i přes to, že se jednalo o berního správce.²⁷⁷ Kromě těchto nešťastných smrtí jsou zaznamenána i úmrtí významných lidí Březnicka. Většina z nich byla katolíky a představiteli kulturního života či členy lidové strany. Jednalo se tedy o děkanovi blízké lidi. Jedním z nich byl starosta Cyril Hošek (1927), který mnoho vykonal pro Březnici a zároveň byl velmi pravověrný. Na jeho posledním rozloučením ho doprovodilo 8 kněží i s blatenským vikářem J. Hillem. Podobný byl i Jan Vachala, který po vzniku republiky vedl lidovou stranu a jednotu „Orel“. Zmíněn je také březnický stavitel František Bierhanzl, který se zasloužil o většinu oprav kostelů a budov v Březnici a v širokém okolí.

S postupným přirostováním poměrů mezi Československem a Třetí říší, přibylo také více politických záznamů. Vyvrcholení poměrů byla mobilizace. Část březnických obyvatel ještě v noci, po oznámení, odjela ke svým plukům, zbytek ji následoval druhý den ráno. I zde jako tomu bylo na mnoha jiných místech převládalo nadšení bránit vlast. Během zářijových událostí se šířil mezi lidmi strach a hamižnost, mnozí nakupovali zásoby potravin.²⁷⁸ S Mnichovskou dohodou pak vznikla 2. republika. Šok, který způsobilo obsazení Čech a Moravy (15. 3. 1939), panoval mezi všemi lidmi. Jelikož byla ten

---

²⁷² Pamětní kniha 1837–1945, pag. 157.

²⁷³ Například návštěva ministra obchodu Františka Peroutky v roce 1927. *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 131.

²⁷⁴ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 145.

²⁷⁵ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 144.

²⁷⁶ Například Svaz katolických žen a dívek.

²⁷⁷ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 145.

²⁷⁸ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 159.

den velká vánice, panovalo mezi lidmi přesvědčení, že se „*Pan Bůh na tu nespravedlnost nemůže dívat.*“

279

Zápisy z války jsou sice psány retrospektivně, přesto ale věrně zachycují mnohé útrapy, s kterými se lidé museli potýkat. Lidé neustále sháněli topivo a potraviny, protože je kromě zimy trápil také nedostatek potravin a s tím spojený hlad. Zároveň byla stále přítomna vojenská posádka, která se neustále střídala. Zpočátku byla mužstva tolerantní a přívětivá k ostatním obyvatelům,²⁸⁰ postupem doby je ale nahrazovala odměřená a nepřátelská mužstva. Jedno vojsko před odchodem (pod vlivem alkoholu) zneuctilo a rozbilo starý kříž visící na domě.²⁸¹ V roce 1942 byly spolky rozpouštěny a rušeny, stejně tak poutě na Svatou Horu.²⁸² Život také nemálo znepríjemňovalo zatemňování. Řada mladých lidí byla odváděna do Německa (totální nasazení), nebo do Klatov.²⁸³ Rok 1943 se těšil velké úrodě, aby rolníci nemuseli odvádět obilí, nabízeli ho ke koupi po Březnici.²⁸⁴ Březnice však měla dva dobrodince, kteří se starali, aby nebyla taková bída – mlynáře J. Kotha a obchodníka s obilím Š. Hoška.²⁸⁵

Poslední rok války je i symbolicky posledním rokem zápisu. Postupně popisoval přibližování fronty a přístřování poměrů. Březnicí často projížděly německé transporty, které si mnoho válečné kořisti schovávaly do zdejší cihelny.²⁸⁶ Stejně jako nad zbytkem republiky i nad Březnicí a jejím okolím se objevovali na nebi tzv. hloubkaři²⁸⁷ kteří během Velikonoc shodily několik pum, které si vyžádaly oběti na životech březnických obyvatel.²⁸⁸ Jejich cílem byla železniční trať, kterou však při jednom útoku minuli a shodili bombu na dvůr. V květnu pak stejně jako ve zbytku republiky převzal moc národní výbor (5.5.). Březnické občany však trápil nedostatek zbraní, vlastnili jen několik revolverů a loveckých pušek. Situace se změnila večer, kdy se podařilo sehnat vojenské pušky z Rožmitálu. V Březnici pak

---

²⁷⁹ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 160.

²⁸⁰ Měli dokonce navštěvovat kostel. *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 161.

²⁸¹ Dotyčný viník pak zaplatil náhradu. *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 161.

²⁸² Ušetřen zůstal spolek dobrovolných hasičů, byl ale zařazen do protiletecké obrany. *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 162.

²⁸³ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 162–3.

²⁸⁴ O hojnosti úrody může svědčit snížení ceny z 1000 korun za kg, na 800 a méně. Hezky si s tím poradil rolník J. Dušek, který se zbavil celé své úrody, aniž by musel projíždět celou Březnici. *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 163.

²⁸⁵ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 163.

²⁸⁶ *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 164.

²⁸⁷ Spojenečtí stíhací letouni, kteří útočili na pozemní cíle (vlaky, automobily, letiště...) a tím se snažili ochromit nepřítelovu dopravní infrastrukturu. VOJTÁŠEK, Filip. *Hloubkaři na českém nebi. Konec války přinesl do Čech útoky spojeneckých stíhačů na pozemní cíle*. In: Paměť a dějiny. Ústav pro studium totalitních režimů České republiky

²⁸⁸ Viz *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 164.

byly německé nápisy sundávány a obyvatelé se zdobili trikolorami. Vystaveny byly také prapory a vlajky. Dle autora kroniky největší radost měli kluci německých uprchlíků z Ratibořska, kteří tam byli už 14 dní ubytováni. Trochu překvapující je, že *Pamětní kniha* nezaznamenává poslední bitvu války, odehrávající se nedaleko na Slivici nebo osvobození Březnice Spojenci.

6. Závěr

Cílem bakalářské práce bylo představit život, zejména církevní, a náboženské poměry v březnické farnosti skrze zápisy *Pamětní knihy* v 19. a 1. polovině 20. století. Jedná se o období, ve kterém Březnice již nebyla farně podřízena Bubovicím a náboženský život se tak odehrával v ní. Mezi mé hlavní výzkumné otázky patřilo, jakým způsobem prožívali farníci svou víru, jaká jsou hlavní témata kroniky, jak se vyvíjela a s jakými problémy se farnost musela potýkat, jak zápisy reflektovaly politické dění ve farnosti a jakými stavebními opravami prošel kostel s přilehlou farou. Díky analýze zápisů bylo možné lépe porozumět nejen náboženským zvyklostem a poměrům, ale i širšímu sociálnímu a kulturnímu kontextu, který formoval životy obyvatel. Jednotlivé odpovědi na výzkumné otázky nelze od sebe oddělit, neboť spolu úzce souvisejí, doplňují se a podávají celkový obraz o životě ve farnosti.

Témata *Pamětní knihy* jsou velmi různorodá a obsáhlá, což souviselo s osobou autora a jeho preferencích. Zápisy se tak neliší jen ve své formální stránce, ale i po té obsahové. Přesto se u všech autorů dají najít klíčová témata, kterým je věnována pozornost. To také koresponduje s Chotkovým nařízením o vedení kronik, díky kterému byla založena i tato *Pamětní kniha*. Zápisy kroniky však nebyly pouhou záležitostí farářů, ale i pomocných kněží, výjimkou je pak zápis starosty Březnice týkající se jubilejního výročí faráře-autora kroniky. Faráři-autoři svou činností a působením formovaly charakter farnosti, pravděpodobně nejvýznamnější byli Tomáš Petrželka a Stanislav Suda. Oba se těšili mezi lidmi velké úctě a jejich působení se neomezovalo jen na duchovní činnost.

Kronika je založena nedlouho po přenesení fary z Bubovic do Březnice a krátce po svém vzniku byla také zřízena nová expozitura (Tochovice). To vytvářelo nemalá napětí, se kterými se březničtí faráři museli vyrovnávat a jejich vývoj lze tak sledovat v průběhu celé *Pamětní knihy*. Můžeme tak dokumentovat, že sporům o pozemky a vlastnictví se nevyhnula ani farnost. Nejednalo se vždy jen o staré křivdy, ale také o nově vzniklé spory v rámci nových poměrů.

Jedním z hlavních témat byla také údržba kostela, fary a ostatních farních budov. Během sledovaného období prošly několika opravami a modernizací, které přispěly k jejich zachování a vylepšení. S tím také úzce souvisely přírodní vlivy, které se často svým působením podílely na nutnosti oprav. Na opravách se finančně podíleli jednak sami faráři, kteří nemalým jměním přispívali na potřeby kostela a farních budov, tak i farníci přispívající v pravidelných nedělních sbírkách nebo ve speciálních sbírkách pořádaných farností. Na některé opravy přispívalo také město a nejednu sbírku samo pořádalo, zvláště pokud se jednalo o historické dědictví důležité pro integritu obyvatel. Většinu finančních záležitostí tvoří v kronice zápisy o přesných cenách oprav nebo nákupů pro farnost, ke kterým jsou často připsané i finanční zdroje. Do vybavení kostela často přispívali i věřící buďto již zmíněným peněžním darem (ten však mohl mít i podobu zádušní) nebo darováním bohoslužebného předmětu. Díky tomu je možné sledovat aktivitu a zapojení obyvatel do farního života.

Hlavními událostmi náboženského života pak byly svátosti, svátky, procesí a vizitace. Náboženské prožívání je ale soukromou záležitostí každého člověka, která se dá zkoumat snad jen prostřednictvím deníků. I ten však podléhá autostylizaci a není tak spolehlivým zdrojem informací. Jako částečnou odpověď na tuto otázku nám tak musí postačit zápisy o počtech komunikantů, účastníků slavností či procesí. Nejvíce informací o tom poskytuje farář Stanislav Suda, který evidoval množství komunikantů. Tyto údaje nám však poskytuje až ke konci kroniky a nemáme proto moc velké srovnání s předešlými roky. Ve starším období nebyl na přesné množství kladen velký důraz a počty, o množství lidí účastnících se poutě na Svatou Horu, jsou tak pouze přibližné. St. Suda pak nesleduje jen vývoj komunikantů, ale zaznamenává také církevní příslušnost obyvatel farnosti, při příležitosti sčítání lidu. Ta je sledována zejména kvůli vzniku Církve československé a nadále eviduje konverze v rámci jednotlivých církví. Zvláště jeho zásluhou můžeme sledovat vývoj poměrů mezi katolickou a husitskou církví. Pozornost autorů je také obrácena na člověka jako jednotlivce, přičemž přednostně je věnována lidem jako společenstvu. Jako u ostatních témat i v tomto se většinou jedná o důležité osoby z hlediska náboženského. Často jsou tak jmenováni nově vysvěcení kněží, rodáci z Březnicka, kteří většinou konali své primice ve farním kostele sv. Ignáce. Další zápisy pak zmiňují nemilé osudy obyvatel, kteří si sáhli na život.

Vývoj farnosti nebyl izolovaným procesem, ale byl ovlivňován řadou státních a národních událostí. Její proměny a směřování tak byly často určovány vnějšími faktory. Politické změny, války, společenská a kulturní hnutí – všechny tyto události hrály roli v utváření charakteru farnosti. Vývoj farnosti byl neustále proplétán se širšími dějinami a událostmi, které překračovaly její bezprostřední hranice.

Pamětní kniha představuje cenný zdroj informací, který nabízí mnoho dalších využití a případných výzkumů. Jeden z možných výzkumů by mohl zahrnovat komparativní analýzu s jinými farními kronikami z různých částí Česka. Mohlo by se tak zjistit, zda se podobné trendy uplatňovaly i v jiných farnostech, případně v jaké době. Výzkum by se nemusel týkat jen historie, ale mohl by v sobě zahrnout i jiné vědní disciplíny a zkoumat např. vliv polohy ve vývoji farnosti.

7. Seznam literatury a použitých pramenů

Prameny

SOkA Příbram, Děkanství Březnice, *Pamětní kniha 1837–1945*.

SOkA Příbram, Děkanství Březnice, *Dodatky ku kronice Březnické*.

SOkA Příbram, Farní úřad Slivice, *Liber Memorabilium 1749–1827*.

SOkA Příbram, AM Březnice, *Pamětní kniha města Březnice 1932–1936*, kniha č.723, inv. č. 1331.

Knih paměť Sboru dobrovolných hasičů města Březnice

Literatura

FÜRST, Ludvík a BENDA, Josef (edd.). *Starobřeznické miniaturky*. Příbram: J. Benda, 2006. ISBN 80-239-8485-3.

FÜRST, Ludvík. O zavření kostela sv. Rocha a kaple sv. Mikuláše v městě Březnici a co z toho vzešlo. In: *Božeňsko: sborník pro kulturní a hospodářské otázky Březnicka s hlídkou Městského muzea v Březnici*. Březnice: Ludvík Fürst, 1, 1938, č. 1, s. 19–22; č. 2, s. 36–41; č. 3, s. 76–78; č. 4, s. 91–97.

FÜRST, Ludvík. Spory o březnické kostely v druhé polovině XVII. století. In: *Božeňsko: sborník pro kulturní a hospodářské otázky Březnicka s hlídkou Městského muzea v Březnici*. Březnice: Ludvík Fürst, 3, 1940, č. 1, s. 22–25; č. 2, s. 46–51; č. 3, s. 68–70.

HAAS, Antonín, ed. *Berní rula. 27*, Kraj Prácheňský. 1. díl. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1954.

HILLE, Jan Pavel. Zakládající listina jesuitské koleje březnické z r. 1650. In: *Věstník Městské spořitelny v Březnici*. Březnice: Městská spořitelna, 12, 1931, č. 3, s. 5–3.

HRDINA, Antonín Ignác. Pokyn Karla hraběte Chotka k vedení obecních a farních kronik v Čechách (1835). In: *Revue církevního práva: Church law review*. Praha: Společnost pro církevní právo, 44, 2009, č. 3/09, s. 211–213. [online]
Dostupné z <https://spcp.prf.cuni.cz/42-56/44-cele.pdf> (9. 3. 2024)

KADLEC, Bohumil. Jméno jesuitské kolleje v Březnici a residenci na Sv. Hoře. In: *Věstník Městské spořitelny v Březnici*. Březnice: Městská spořitelna, 3, 1912, č. 1, s. 4–5.

KONEČNÝ, František. O historii města Březnice a o jeho památkách. In: *Božeňsko: sborník pro kulturní a hospodářské otázky Březnicka s hlídkou Městského muzea v Březnici*. Březnice: Ludvík Fürst, 1, 1938, č. 1, s. 14–18.

KOSMAS. *Kosmův letopis český*. Překlad Václav Vladivoj Tomek. Praha: Nadání Františka Palackého, 1882.

Dostupné z https://web2.mlp.cz/koweb/00/03/37/00/16/kosmuw_letopis_cesky.pdf

KOZLÍK, Jaroslav. Březnický děkan a vikář Stanislav Suda. In: *Podbrdsko : sborník Státního okresního archivu v Příbrami*. Příbram, 22, 2015, s. 216–221.

KOZLÍK, Jaroslav. *Březnice slovem i obrazem*. Březnice, Město Březnice, 2019 (SokA Příbram IX-3-C, inv. č. 215).

KREIBICH, Gustav. Stížnost faráře bubovického z r. 1653. In: *Božeňsko: sborník pro kulturní a hospodářské otázky Březnicka s hlídkou Městského muzea v Březnici*. Březnice: Ludvik Fürst, 2, 1939, č. 4, s. 105–106.

MIKULEC, Jiří. Náboženský život a barokní zbožnost v českých zemích. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013.

NOVÁČEK, Karel. K počátkům Březnice. In: *Podbrdsko: sborník Státního okresního archivu v Příbrami*. Příbram: Okresní úřad v Příbrami, 1994, ISSN 1211-5169. [online] Dostupné z https://www.academia.edu/440740/K_pocatkum_Breznice

OTTO, Jan: *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. Praha: Paseka, 1891, 4 sv. ISBN 80-7203-007-8.

POPELKA, Ferdinand. Březnice za 20 let samostatnosti. In: *Božeňsko: sborník pro kulturní a hospodářské otázky Březnicka s hlídkou Městského muzea v Březnici*. Březnice: Ludvik Fürst, 1, 1938, č. 3, s. 67–70.

SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého*. Díl jedenáctý, Prachensko. Vyd. 3., v Argu 1. Praha: Argo, 1997. ISBN 80-7203-140-6.

SEDLÁČEK, August. *Místopisný slovník historický království Českého*. Praha: Bursík a Kohout, 1909.

STRÁŽ, Václav. Pomník vlastence a lidumila Hanuše hraběte z Kolovrat v Březnici. In: *Božeňsko: sborník pro kulturní a hospodářské otázky Březnicka s hlídkou Městského muzea v Březnici*. Březnice: Ludvik Fürst, 2, 1939, č. 1, s. 9–11.

SUDA, Stanislav. *Březnické kostely*. V Praze: Bozeň, spolek rodáků a přátel města Březnice. 1935.

VOJTÁŠEK, Filip. *Hloubkaři na českém nebi. Konec války přinesl do Čech útoky spojeneckých stíhačů na pozemní cíle*. In: *Paměť a dějiny. Ústav pro studium totalitních režimů České republiky*, 15, 2021, č. 1. s. 105–115.

VOLF, Miloslav. Staré Božeňsko. In: *Božeňsko: sborník pro kulturní a hospodářské otázky Březnicka s hlídkou Městského muzea v Březnici*. Březnice: Ludvik Fürst, 1, 1938, č. 3, s. 64–67; č. 4, 84–88.

VOLF, Miloslav. Z historie březnické jezuitské koleje. In: *Vlastivědný sborník Podbrdská*. SOKA Příbram, 1977, s. 121–143.

ZENKL, František Dušan. Gymnasium a seminář v Březnici. In: *Březnický zpravodaj*. 1994, říjen, s. 10–12.

Kvalifikační práce

BACÍK, Radek. *Přibík Jeníšek z Újezda. Úředník v pobělohorské době*. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, diplomová práce (Mgr.), Praha, 2007.

DOLEŽALOVÁ, Kristýna. *Kostel sv. Mikuláše v Březnici od založení po jeho zánik*. Praha, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, seminární práce z Úvodu do studia historie, 2013.

MRŇA, Jaroslav. *Farní kroniky jako pramen církevních a sociálních dějin na příkladu pamětních knih farností v děkanství velkomeziříčském*. Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy, disertační práce (Ph. D.), Praha, 2014. [online]

Dostupné z <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/77971/140047898.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

ŠÁLEK, Jiří. *K prvnímu celostátnímu sjezdu katolíků v roce 1935*. Pedagogická fakulta Masarykovy Univerzity, bakalářská práce (Bc.), Brno, 2013. [online]

Dostupné z https://is.muni.cz/th/bst4e/K_prvni_mu_celostatnimu_sjezdu_katoliku_v_roce_1935_ljweeetm.pdf

WÁGNEROVÁ, Kateřina. *Městská kniha Březnice z let 1454–1630*. Edice, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, diplomová práce (Mgr.), Praha, 2013. [online]

Dostupné z https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/52057/DPTX_2010_2_11210_0_314674_0_108716.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Elektronické zdroje

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2012). *Počet obyvatel v obcích* (k 1. 1.2022), ČSÚ, 2022. [online] Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112022> (28. 11. 2023)

RELIGIONISTICKÁ ENCYKLOPEDIIE (2020). *JKI/Křesťanství*. Sociologický ústav AV ČR, 2021. Dostupné z [https://rg-encyklopedie.soc.cas.cz/index.php/kooper%C3%A1tor_\(JKI-K\)](https://rg-encyklopedie.soc.cas.cz/index.php/kooper%C3%A1tor_(JKI-K)) (5. 5. 2024)

Seznam příloh

Příloha č. 1: Tabulka č. 1: Hospodaření farnosti

Příloha č. 2: Tabulka č. 2: Vývoj počtu komunikantů

Příloha č. 3: Tabulka č. 3: Církevní struktura ve farnosti Březnice k roku 1930-1

Seznam obrázků

Obr. 1 Ukázka z prvních zápisů *Pamětní knihy*

Obr. 2 Ukázka z posledních zápisů

Obr. 3 Seznamy kaplanů, katechetů a zámeckých kaplanů působících v březnické farnosti

Obr. 4 Příloha *Pamětní knihy* – seznam milodarů.

Obr. 5 Výkaz zvonů

Obr. 6 Stanislav Suda

Obr. 7 *Dodatky ku kronice Březnické*

Obr. 8 *Dodatky ku kronice Březnické*

Obr. 9 Březnice z roku 1651

Obr. 10 Rekvírované zvony

Obr. 11 Oprava kostelních věží

Obr. 12 Pokračující opravy na farním kostele

Obr. 13 Pohled na opravy farního kostela z druhé strany řeky Vlčavy

Obr. 14 Kostel po opravě věží.

Obr. 15 Kostel sv. Mikuláše

Obr. 16 Svatohorské procesí v Březnici

Obr. 17 Průčelí kostela

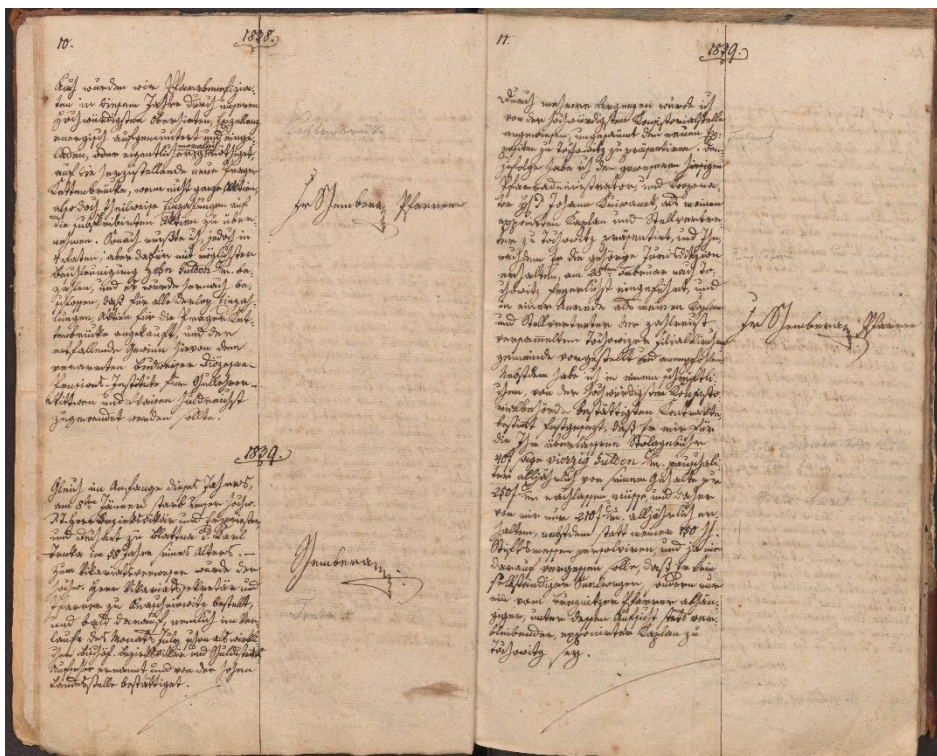
Obr. 18 Současný pohled na březnické náměstí s farním kostelem

Obr. 19 Kruchta kostela

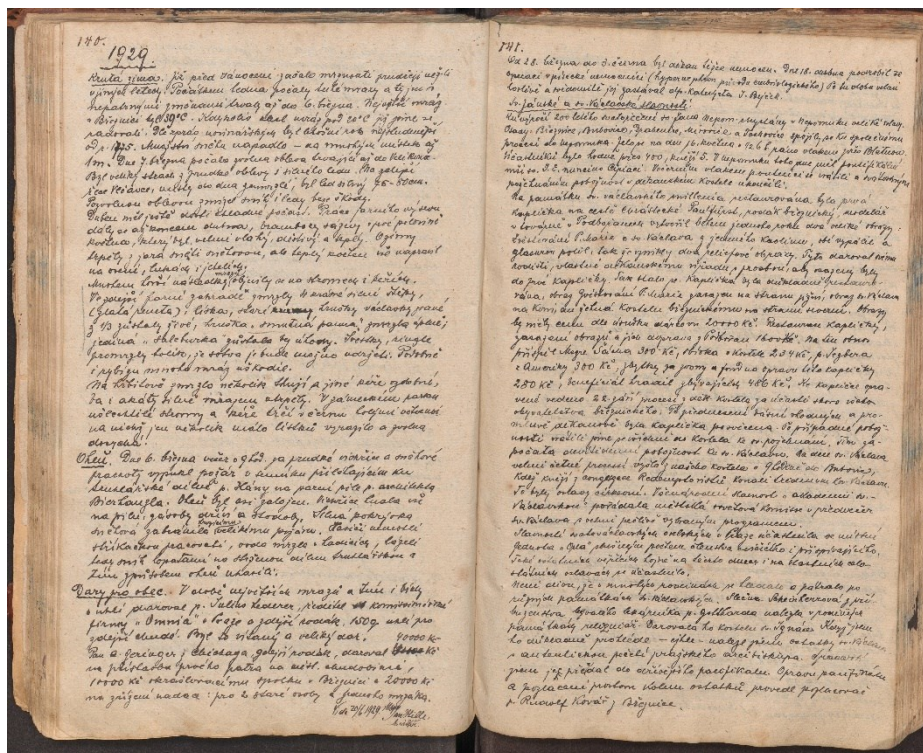
Obr. 20 Presbytář a hlavní loď kostela

Obr. 21 Pohled na dnešní faru a bývalou jezuitskou kolej z kamenného mostu

Obr. 22 Zámek Březnice

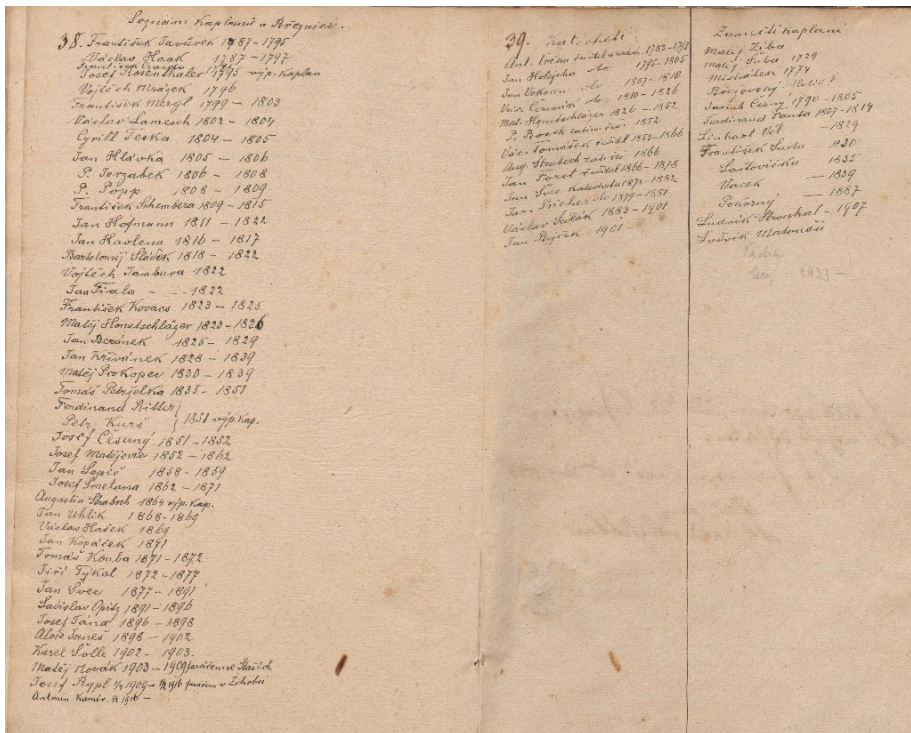

Obr. 1 Ukázka z prvních zápisů Pamětní knihy specifických svou úhledností, zapisovatelem byl František Šembera. Pamětní kniha 1837–1945, pag.10 a 11.

Obr. 2 Ukázka z posledních zápisů, zapisovatel kroniky Stanislav Suda. Pamětní kniha 1837–1945, pag.140 a 141.

Obr. 3 Seznamy kaplanů, katechetů a zámeckých kaplanů působících v březnické farnosti.

Pamětní kniha 1837–1945, pag. 38 a 39.

Seznam milodarů

na opravu oltářů v děkanském chrámu Páně u sv. Ignáce v Březnici.

Z Březnice:		K	h			K	h
Šácha František, děkan,	732	—	Scheinherová, soukromnice,	1	—	—	—
Kučera Emi, tovaryš,	298	—	Kubík František, hrobník,	1	—	—	—
Křestansko-socialní mládež, spolek,	100	—	Mihalová Anna, domkářka,	—	40	—	—
Přicová Anna, choť c. k. soud. rady,	200	—	Postáňská Karolína, vdova po řediteli,	5	—	—	—
Vondřichová Rosalie, vdova po tesaři,	200	—	Veimnerová Božena, hospodyně,	5	—	—	—
Nejmenovaný ve zlatě,	50	—	Leze Amalie, majitelka domu,	5	—	—	—
Okresní hospodářská záložna,	50	—	Na paníkuška vdop. Fr. Ar. Hubky, děkana,	5	—	—	—
Rypí Josef, kaplan,	50	—	Dubský Josef, c. a k. plukovník,	5	—	—	—
Nevrta Josef, ředitel panství,	40	—	Hubeny Václav, truhlář,	2	—	—	—
Okresní zastupitelstvo,	20	—	Hubová Anna, maňáčka truhláře,	1	—	—	—
Bejček Jan, katecheta,	20	—	Bezděka František, hostinský,	2	—	—	—
Kuší Antonín, c. k. soudní rada,	10	—	Žiha Jan, říd. učitel,	2	—	—	—
Tatter Alois, zámečník,	1	—	Vacek František, majitel domu,	4	—	—	—
Teška Vojtěch, majitel domu,	1	—	Fürst Cyril, obuvník,	2	—	—	—
Křákor Antonín, heraldušník,	1	—	Kropš Karel, obchodník,	3	—	—	—
Hudeček Kristian, školník,	—	50	Barsa Matěj, domkář,	1	—	—	—
Karaš Karel, železník,	6	—	Pevřín Josef, krejčí,	—	40	—	—
Drnek Bohumil, obvodní lékař,	2	—	Pech Václav, řezbář,	—	40	—	—
Lešner Karel, revník,	2	—	Tintěra Václav, kovář,	1	—	—	—
Benda Vojtěch, krejčí,	1	—	Chochol Vojtěch, cestář,	1	—	—	—
Vitek František, majitel realit,	5	—	Jamou František, učení,	1	—	—	—
Němčová N. služebná,	—	20	Klaun Antonín, stavitel,	1	—	—	—
Novotný František, c. k. notář,	10	—	Limbová Karolína, vdova pro zvěrolékaři,	1	—	—	—
Moravcová Anna, vdova po revírnicku,	2	—	Humel Karel, odborný učitel,	1	—	—	—
Praha František, hostinský,	2	—	Jančar, řídící učitel v. v.,	1	—	—	—
Heidberg František, obchodník,	2	—	Záhová Anna, vdova po lesnímistru,	1	—	—	—
Tůma Jan, hostinský,	1	—	Kubát František, učitel,	1	—	—	—
Havlíčková Johanna, soukromnice,	2	—	Dipolt, soukromník,	1	—	—	—
Kropšová Rosalie, obchodnice,	1	—	Mareš František, kancelista,	1	—	—	—
Bitterová Terezie, soukromnice,	1	—	Petemanová Marie, choť zvěrolékaře,	5	—	—	—
Jezbera Josef, šlemař,	1	—	Sejtra Josef, služebný,	1	—	—	—
Cesný Antonín, pekař,	1	—	Kruštilová Barbora, choť strojníka,	2	—	—	—
Jančar Josef, obchodník,	1	—	Beteška Václav, bednář,	1	—	—	—
Kojanová Jana, vdova po lékaři,	1	—	Kostová Anna, služebná,	1	—	—	—
Bezděka František, fezník,	1	—	Bendová Barbora, služebná,	1	—	—	—
Nobesky Václav, advokát,	1	—	Srdáček František, domkář,	2	—	—	—
Saša Čeněk, fezník,	1	—	Srdáková Anna, vdova po řediteli,	1	—	—	—
Mach František, majitel domu,	1	—	Pozarová Anna, odborná učitelka,	2	—	—	—
Zeman Jan, c. k. soudce,	4	—	Sýkorová Anna, vdova,	1	—	—	—
Havlenová Johanna, majitelka domu,	1	—	Hoch Jan, kovář,	1	—	—	—
Jančar Josef, ředitel,	1	—	Vit Václav, domkář,	1	—	—	—
Bierhans František, stavitel,	5	—	Nejmenovaná, soukromnice,	1	—	—	—
Tomková Anna, vdova,	5	—	Hájová Anna, porodní babička,	1	—	—	—
Ryjáček Karel, obchodník,	1	—	Pacovský Antonín, krejčí,	2	—	—	—
Čanda Václav, krejčí,	1	—	Srdčový Marie, soukromnice,	1	—	—	—
Jančar Karel, obchodník,	1	—	Přítek Václav, domkář,	1	—	—	—
Stván Jan, fezník,	1	—	Francová Emilie, soukromnice,	1	—	—	—
Tylová Betty, soukromnice,	4	—	Převrátilová Marie, soukromnice,	1	—	—	—
Tošová Antonie, vdova,	5	—	Slečan Josef, rolník,	1	—	—	—
Porthová Antonie, vdova,	2	—	Haj Karel, ředitel spořitelny,	1	—	—	—
Puchmajer Augustín, učitel,	2	—	Michálek Vojtěch, nožíř,	1	—	—	—
Schille, obchodník,	2	—	Břeicha František, pekař,	1	—	—	—
Motyčka Jan, četník ve výslužbě,	1	—	Cernoch Václav, obuvník,	1	—	—	—
Kent Jan, ředitel,	4	—	Stráup Karel, ředitel kůry,	1	—	—	—
Prokopová Ludmila, učitelka,	2	—	Tomáček Bohumil, obuvník,	1	—	—	—
Čížek Václav, kloboučník,	1	—	Čížek Jan, rolník,	1	—	—	—
Nejmenovaná, služebná,	2	—	Chocholová Anna, dělnice,	1	—	—	—

Obr. 4 Příloha Pamětní knihy – seznam milodarů.

Pamětní kniha 1837–1945, pag. 113.

Z. 2533 KUM.
slu 2533 KUM.

En. 401.

Ausweis
über die im Pfarrbezirke vorhandenen Glocken.
Výkaz zvonů
na farní osadě *Březnice* se nacházejících.

Kronland: Böhmen.
Korunní země: Čechy.
Diözese: Budweis.
Dieceze: Budějovická.

I.-Nr. zné do	Kirche, Kapelle in Kostel, kaple v <i>Březnice</i>	Größter Durch- messer in cm Největší průměr v cm	Gewicht in kg Váha v kg	Alter** Stáří**	Auf der Glocke ist ersichtlich Na zvonu patrným jest			Anmerkung Poznámání
					die Jahreszahl letopočet	die Inschrift** nápis**	das Bildwerk** vyobrazení**	
	Kostel sv. Tomáše a Václava Lázeňská ulice 100	102	1000	1795	1795	ano	1917	<p>Tuklani: Tento zvon byl 1876 odlišen od ostatních zvonů tím, že má v sobě všechny zvuky jako by byl zvon 1876. Provedl ho pan K. Kůrka z Prahy a osadil ho tímto.</p> <p>Na tomto zvoně je také zvonův praporek s českým znakem sv. Václava a sv. Tomáše.</p> <p>Na druhé straně je také zvonův praporek s českým znakem sv. Václava a sv. Tomáše.</p> <p>Na třetí straně je zvonův praporek s českým znakem sv. Václava a sv. Tomáše.</p> <p>Na čtvrté straně je zvonův praporek s českým znakem sv. Václava a sv. Tomáše.</p> <p>Na páté straně je zvonův praporek s českým znakem sv. Václava a sv. Tomáše.</p> <p>Na šesté straně je zvonův praporek s českým znakem sv. Václava a sv. Tomáše.</p> <p>Na sedmé straně je zvonův praporek s českým znakem sv. Václava a sv. Tomáše.</p> <p>Na osmé straně je zvonův praporek s českým znakem sv. Václava a sv. Tomáše.</p> <p>Na deváté straně je zvonův praporek s českým znakem sv. Václava a sv. Tomáše.</p> <p>Na desáté straně je zvonův praporek s českým znakem sv. Václava a sv. Tomáše.</p>
	do	65	1000	1829	1829	ano		
	do	56	1000	1829	1829	ano		
	do	35	1000	1829	1829	ano		

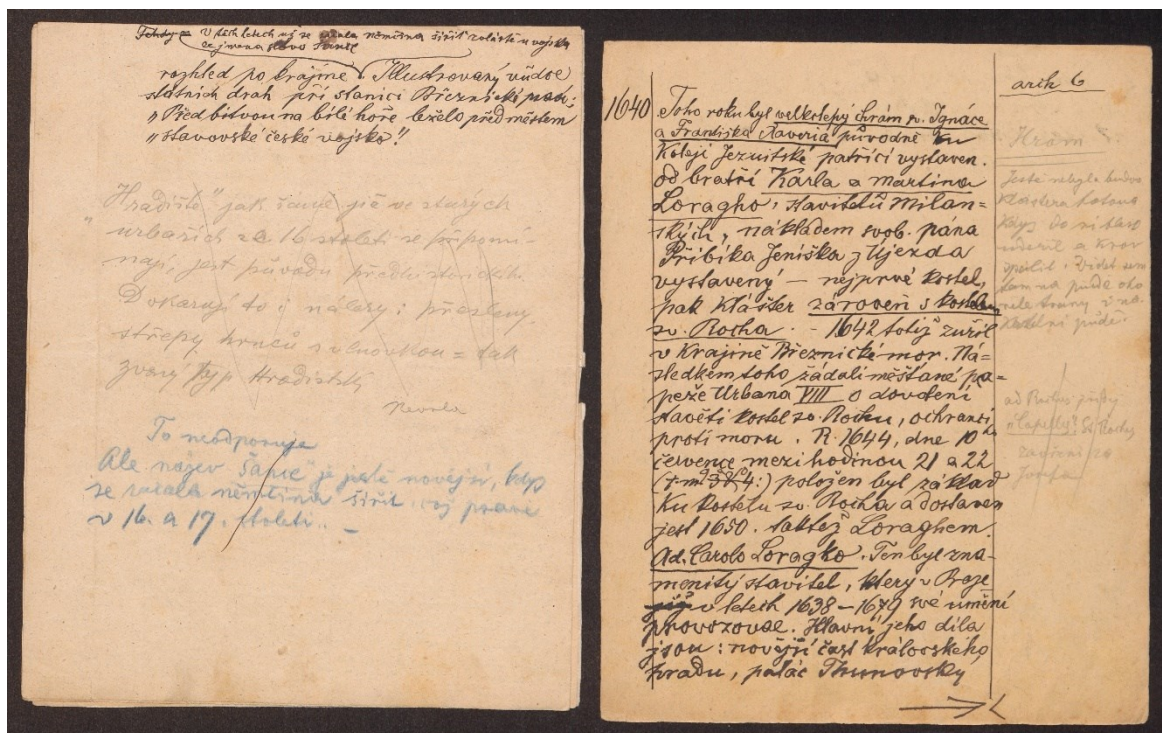
Zvon I. pro výkonnou službu ve farní kostelě nasazený a II. se umísťoval na lavičce u vchodu.

Obr. 5 Výkaz zvonů z období 1. světové války.
Pamětní kniha 1837–1945, příloha pag. 114.

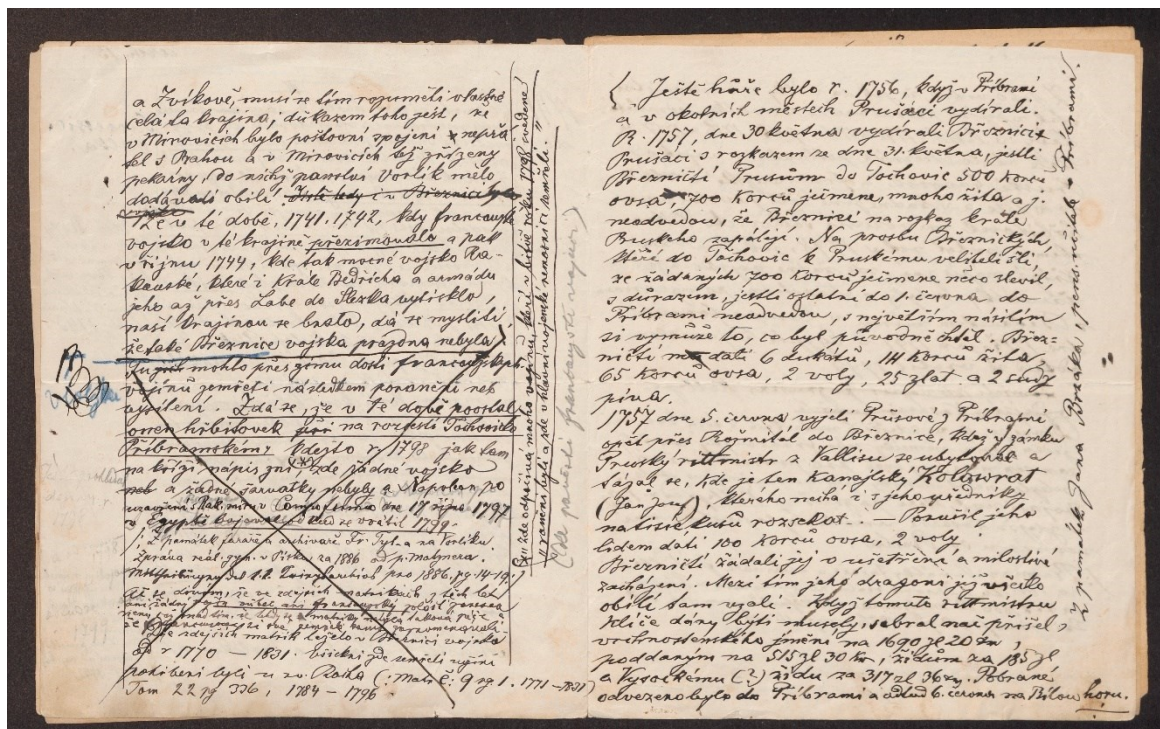

Obr 6 Stanislav Suda, děkan a autor Pamětní knihy.

KOZLÍK, Jaroslav. Březnický děkan a vikář Stanislav Suda. In: *Podbrdsko : sborník Státního okresního archivu v Příbrami*. Příbram, 22, 2015, s. 216–221.

Obr 7 Dodatky ku kronice Březnické – první zápisy a stránka dokumentující pozdější vepsání poznámek.

Obr 8 Dodatky ku kronice Březnické, charakterizované neupraveným textem s častým škrtnutím a vepisováním.

Obr 9 Březnice z roku 1651. *Věstník Městské spořitelny v Březnici*.
Březnice: Městská spořitelna, 5, 1914, č. 1, s. 5.

Obr 10 Rekvírované zvony (1916). Zleva zvon od kostela sv. Rocha, uprostřed zvon Panny Marie, vpravo umíráček. Dobová fotografie z *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 116.

Obr 11 Oprava kostelních věží.

Dobová fotografie z *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 125.

Obr 12 Pokračující opravy na farním kostele.

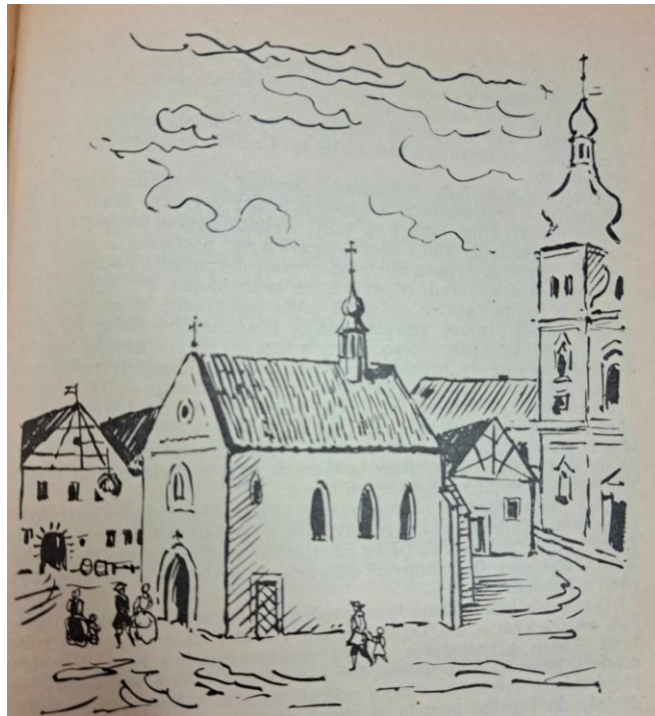
Dobová fotografie z *Pamětní kniha 1837–1945*, příloha pag. 126.

Obr 13 Pohled na opravy farního kostela z druhé strany řeky Vlčavy.
Dobová fotografie z *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 125.

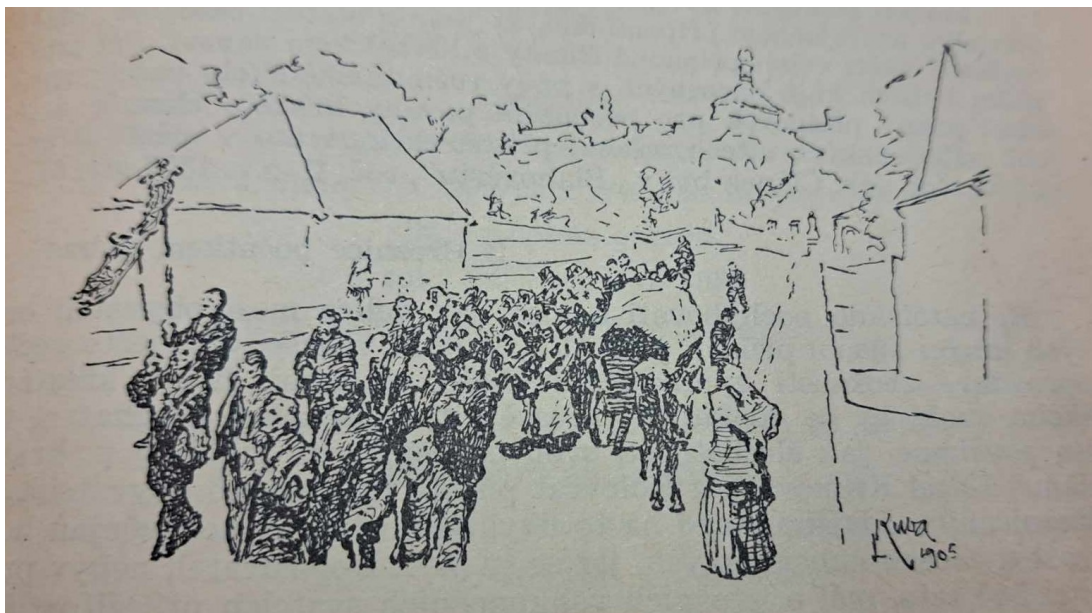

Obr 14 Kostel po opravě věží.
Dobová fotografie z *Pamětní kniha 1837–1945*, pag. 127.

Obr 15 Kostel sv. Mikuláše a věž dnešního farního kostela.

FÜRST, L. *Starobřeznické miniatúrky*, s. 161.

Obr. 16 Svatohorské procesí v Březnici.

Božeňsko: sborník pro kulturní a hospodářské otázky Březnicka s hlídkou Městského muzea v Březnici. Březnice:

Ludvik Fürst, 3, 1940, č. 1, s. 19.

Obr. 17 Průčelí kostela sv. Ignáce z Loyoly a Františka Xaverského v současnosti.

Obr. 18 Současný pohled na březnické náměstí s farním kostelem.

Obr 19 Kručka kostela sv. Ignáce z Loyoly a Františka Xaverského.

Obr 20 Presbytář a hlavní loď kostela.

Obr. 21 Pohled na dnešní faru a bývalou jezuitskou kolej z kamenného mostu.

Obr 22 Zámek Březnice.